

De Lewis-mitrailleuse,

DOOR

H. VOORWALT,

1e Luitenant der Infanterie.

A. ALGEMEEN.

De Lewis-mitrailleuse is een automatisch wapen, waarvan de werking op het volgende berust: Bij het afgaan van het schot wordt een hoeveelheid van de ontstane gassen, nadat de kogel een gedeelte van zijnen weg in den loop heeft afgelegd, uit den loop afgeleid. Door den druk van deze gassen wordt een zuiger die opgesloten ligt in een cylinder onder en evenwijdig aan den loop, achteruit geworpen. De zuigerstang spant bij deze achterwaartsche beweging een slagveer doordat de van een tandstaaf voorziene stang loopt op een rondsel, waarin de slagveer ligt opgesloten. De geleider is voorzien van een aantal nokken en van een ligplaats voor de slagpin; doordat deze ligplaats van spoed is voorzien, worden bij het vóór- en achterwaarts gaan van den geleider verschillende verrichtingen automatisch tot stand gebracht.

B. HOOFD- EN ONDERDEELEN EN HUNNE WERKING.

I. De Loop, fig. 1, 2, 3 en 4, bestaande uit:

- 1°. hoog voetstuk met vizierkorrel (*a*);
- 2°. cylinder (*b*) evenwijdig aan en onder den loop; hierin beweegt zich de zuigerstang;
- 3°. draagstuk (*a*) ter verbinding van loop met cylinder. Dit draagstuk is aan de onderzijde voorzien van een bout (*e*) met staartveer (*f*) waarop een nok (*g*) welke grijpt in een band (*h*) in den cylinder. Licht men deze veer en draait men den bout uit, dan kan men in het kanaal kijken dat loop met cylinder verbindt;
- 4°. bevestigingsstuk, dienende ter bevestiging van loop en cylinder, welk stuk tevens voorzien is van een geleivlak (*i*) voor de patroondoos. In dit stuk is met schroefdraad aangebracht een mof (*j*) ter bevestiging van den loopkoelmantel. Het draaien van beide deelen ten opzichte van elkaar wordt belet door een veerende moer.

Aan de onderzijde heeft het bevestigingsstuk een tand (*l*), welke bij opgedraaiden loop past in een overeenkomstige sponning van het staartstuk (fig. 9, *l*). Deze tand is voorzien van een ligplaats voor de stift (fig. 12, *f*) die het draaien van loop en staartstuk belet en welke stift

vóór- en achteruit bewogen wordt door de nok van het slagveerhuisje (fig. 12). Rechtsche schroefdraad bevestigt loop en staartstuk.

Figuren 1 en 2 stellen voor: loop en cylinder van een mitrailleur welke op vliegtuigen gemonteerd wordt. Een speciale afkoelinrichting (koelribben en mantel) is hierbij niet noodig, daar de afkoeling door de voortdurende groote snelheid voldoende is.

In fig. 3 en 4 is voorgesteld, loop (fig. 4, *a*) met koelribben (fig. 4, *b*) en koelmantel (fig. 4, *c*), van welken mantel in fig. 4 het voorste gedeelte (*d*) is afgenomen. Hij bestaat n.l. uit twee gedeelten, die door middel van een veerende band (*e*), welke de vizierkorrel (*f*) draagt, verbonden zijn. De koelribben loopen door over de geheele lengte van den loop of, zooals in de figuren 20 en 21, slechts over een klein gedeelte wanneer de mitrailleur bestemd is om op vliegtuigen gemonteerd te worden.

II. Zuigerstang fig. 5 en 6.

Aan het vooreinde voorzien van een zuiger met eenige geleiribben (*a*). Aan de zuigerstang is bevestigd de tandstaaf (*b*) waarop een nok, waarvan het ondereinde voorzien is van een geleivlak (*c*) dat draaiing van de tandstaaf belet en waarvan het bovenste gedeelte de slagpin (*d*) draagt. Deze nok is tevens voorzien van een spanvlak welke het draaien van den geleider regelt. Dit draaien is noodig om bij gesloten wapen, de steunnokken in hare ligplaatsen in het staartstuk te brengen.

De tandstaaf heeft een ligplaats (*e*) voor de lip van den knop voor de handspanbeweging (fig. 17) en aan de onderzijde een nok (*f*) die achter de trekkernok treedt (haanspanning). Houdt tijdens het vuren de druk tegen den trekker op, dan pakt de trekkernok vóór de haanspanning en wordt dus de zuigerstang belet naar voren te gaan.

III. Staartstuk fig. 7, 8 en 9.

Met rechtsche schroefdraad op den loop geschroefd, is aan de bovenzijde verbreed ter plaatsing van het dekstuk (fig. 13) en tevens voorzien van een as (*a*) waarom de patroonhouder (fig. 18, *a*), geborgen in de patroondoos (fig. 18, *b*) draaien kan. De as is voorzien van een spie (*b*), welke het draaien van de doos belet. Het staartstuk heeft 2 doorboringen, een bestemd voor de geleiding van den geleider (*c*) en de andere voor de zuigerstang (*d*). Onder het staartstuk is aangebracht een gleuf (*e*) waarin de greep met beugelkrop (fig. 14) geschoven kan worden. Het staartstuk is aan de bovenzijde voorzien van een doorlopende sleuf, waarvan het achterste gedeelte (*f*) dient ter geleiding van de nok van den geleider en het voorste (*g*) tot doorlating van de patronen, welke uit de patroondoos vallen. Ter beperking van de beweging van de dekplaat (fig. 11) is aan de achterbovenzijde een sponning (*h*), waarin de begrensnok (fig. 11, *h*) van de dekplaat loopt. De opstaande wanden zijn voorzien van een aantal nokken (*i*) ter bevestiging van de dekplaat. De doorlating voor den geleider is van achteren voorzien van uitfreezingen voor de nokken waarmede het handvat (fig. 16) be-

vestigd wordt (bajonetsluiting). Over de geheele lengte zijn inwendig gleuven voor geleiding der nokken van den geleider, uitlopende in de ligplaatsen voor de nokken bij gegrendeld wapen.

Aan de rechterzijde is een langwerpige gat (*k*) voor de uitwerping van de hulzen; in de linkerzijde is ingelaten een uitwerper (*l*) waarvan het voorste gedeelte bij achterwaartsche beweging van den grendel naar binnen treedt, het achterste gedeelte naar buiten wordt gedrukt en de huls wordt uitgeworpen. Aan de voorzijde bevindt zich een schroefdraad ter bevestiging met den loop.

De doorlating voor de zuigerstang is voorzien van twee overlansgleuven, waarin zich de lip van den knop voor de handspanbeweging beweegt (fig. 17); aan de onderzijde loopt het kanaal spievormig toe ter geleiding van de haanspanning.

De gleuf ter geleiding van greep en beugelkrop bevat aan de onderzijde verschillende doorlatingen: 1°. voor gedeeltelijke doorlating van het rondsel (*m*); 2°. voor de voorste (ronde) nok van den trekker (*n*); 3°. voor de achterste trekkernok (*o*). Aan de achter-onderzijde een dwarsgroef (*p*) ter bevestiging van het handvat, door middel van den opstaanden rand (fig. 16, *c*).

Ter weerszijden van het staartstuk zijn aangebracht 2 veiligheidschuiven (*r*) die in hun bovensten stand geplaatst, de zuigerstang beletten naar voren te gaan, doordat de lip van den knop voor de handspanbeweging in haar, in genoemde chuiven aanwezige, ligplaats treedt. Aan de vóór-onderzijde is een as (*s*) ter bevestiging van het slagveerhuisje en een doorboring voor de stift (fig. 12, *f*), welke het draaien van loop en staartstuk belet. De schroefvormige sponning (*t*), dient ter opname van den tand (fig. 1, *l*) van het achterstuk bij ineengezet wapen. Aan de bovenzijde van het staartstuk is een schuif (*v*) aangebracht, die de ligplaats van den uitwerper afsluit.

IV. Grendel fig. 10 bestaat uit:

2 ingelaten patroontrekkers *a* (boven en links), een doorlating (*b*) voor den voorsten arm van den uitwerper,

4 geleidingsnokken (*c*) waarvan de linker (*d*) voorzien is van een spanvlak voor den achtersten arm van den uitwerper,

een kanaal (*f*) voor de slagpin, welk kanaal een schroefvormig be-
loop heeft voor de nok van de slagpin (fig. 5, *a*) om, bij het sluiten van het wapen, de nokken van den grendel in hunne ligplaatsen te brengen,

de nokkenas (*g*) met schroefdraad op den grendel geschroefd. Deze nokkenas is voorzien van 4 nokken, waarvan de bovenste (*h*) half afgerond is en dient om de dekplaat heen en weer te bewegen, doordat zij ligt in de schroefvormige sponning van deze (fig. 7, *h*).

V. Dekplaat (fig. 11) bevat:

een gat (*a*) met spilbaan voor de as van de patroondoos (fig. 7, *a* en *b*)

en een veer (*b*) welke grijpt in de daarvoor aangebrachte sponning van de as, om het opspringen van de dekplaat te beletten,

een doorlating (*c*) voor de aan te voeren patronen en een nok (*d*) voor de geleiding van deze, een pal met palveer (*f*) voor de draaiing van den patroonhouder in de doos,

een staart (*g*) met schroefvormige sponning voor de nok van de nokkenas,

een begrensnok (*h*) aan het einde der staart.

VI. Het slagveerhuisje (fig. 12) bestaande uit:

een rondsel (*a*) waarin een horloge-(slag)veer,

een as voor het rondsel,

een ingelaten veerende nok (*b*) welke het draaien van de as belet,

een pal met palveer (*c*) welke het ontspannen van de slagveer belet bij afgenomen huis, welke pal vanzelf gelicht wordt, wanneer bij het ineenzetten van het wapen de greep met beugelkrop (fig. 14) geplaatst wordt,

een nok (*d*) met ligplaats voor de as die het slagveerhuis aan het staartstuk bevestigt. Deze nok dient tevens om de stift (*f*), welke het draaien van loop en staartstuk belet, vóór- en achterwaarts te bewegen.

VII. Het dekstuk (fig. 13) bestaat uit:

vizier (*a*) met vizierbladveer,

een aanbrengerveer (*b*) door een veerende pen (*c*) op haar plaats gehouden, welke de toevoer van de patronen regelt en dubbele aanvoering belet,

twee pallen (*d* en *e*), waarvan bij gesloten wapen en opgeplaatst magazijn, de een de patroondoos (fig. 18, *b*) belet naar links, de andere naar rechts te draaien,

opstaande wanden (*f*) waaraan tanden (fig. 7, *f* en *i*) ter bevestiging van het dekstuk aan het staartstuk. Deze tanden grijpen alsdan in overeenkomstige ligplaatsen (fig. 13, *f*).

VIII. Beugelkrop met handgreep (fig. 14 en 15) bestaat uit:

trekker (*a*) met voorste (*b*) en achterste (*c*) trekkerplaat, waarvan de voorste met een nok (*e*) welke het achteruitgaan van beugelkrop met handgreep belet. (Zie ook fig. 9, *n*.)

De achterste trekkerplaat draagt de trekkernok (*d*); aan de voorzijde heeft de beugelkrop een ligplaats met hellend vlak voor het op zijn plaats houden van het slagveerhuisje.

De trekker met trekkerplaat is draaibaar om een as. Bij druk tegen den trekker wordt de voorste trekkerplaat achter naar boven gedrukt en neemt het vooreinde van de achterste trekkerplaat mede naar boven, doordat deze einden met elkaar verbonden zijn.

De trekkernok op het achtereinde van de achterste trekkerplaat gaat alsdan naar beneden. Houdt men den trekker naar achteren dan blijft

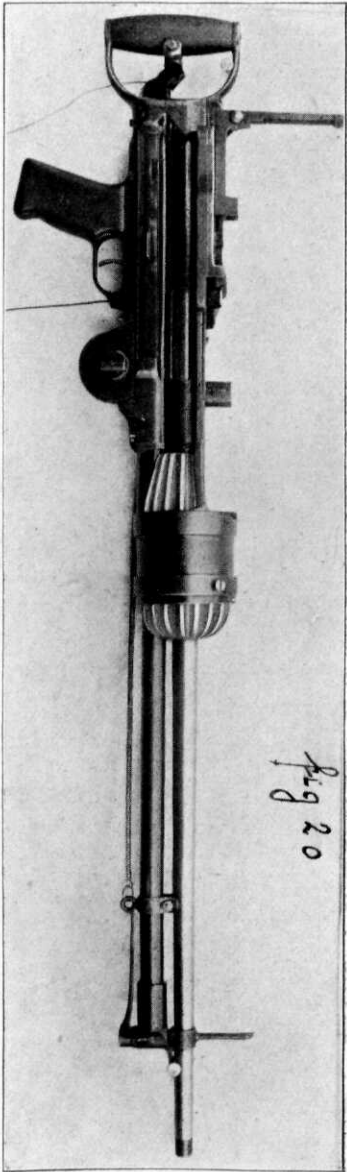

Fig 20

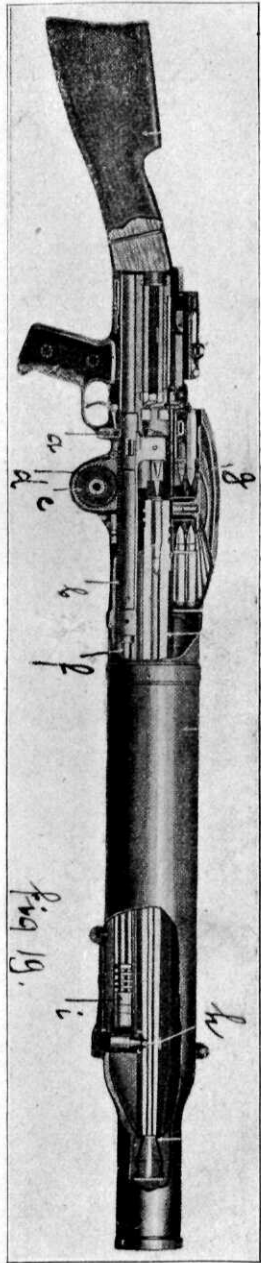

Fig 19.

de trekkernok steeds omlaag gedrukt en kan de spanning van de zuigerstang vrij passeeren (automatisch vuur, fig. 15). Aan de achterzijde bevindt zich een veerende nok (*f*) welke het draaien van het handvat (fig. 16) belet, doordat genoemde nok in de daarvoor aangebrachte ligplaats (fig. 16, *b*) in het handvat komt. Twee groeven (*g*) dienen om den beugelkrop met greep op het staartstuk te schuiven.

IX. Het handvat (fig. 16) bestaat uit:

greep,

as (*a*) met 4 nokken ter bevestiging in het staartstuk,

ligplaats (*b*) voor de veerende nok van den beugelkrop,

opstaande rand (*c*) welke in de ligplaats van het staartstuk grijpt.

X. Knop (fig. 17) voor de handspanbeweging met lip (*a*) ter plaatsing in het daarvoor bestemde gat in de zuigerstang (fig. 5, *e*). Wanneer de trechter voor den hulzenafvoer niet gebruikt wordt is de knop ook rechts plaatsbaar.

C. WERKING.

Laden. Het magazijn (fig. 18) wordt opgeplaatst (fig. 19, *g*), waarbij gezorgd wordt dat de spiebaan (fig. 18, *c*) in den patroonhouder langs de spie (fig. 7, *a*) op de as passeeren kan en dat de doos goed aansluit op de bovenzijde van het staartstuk. Hierbij pakt de pal (fig. 11, *f*) achter een der pennen (fig. 18, *d*) van den patroonhouder. De knop voor de handspanbeweging (fig. 21, *a*) wordt naar achteren bewogen, de nok van de slagpin (fig. 5, *d*) beweegt zich nu in het schroefvormige kanaal (fig. 10, *f*) van den grendel, waardoor deze gedraaid wordt en de steunokken uit hare ligplaatsen gebracht worden. De knop wordt zoover achteruit bewogen dat de spanning van de zuigerstang achter de trekkernok komt (fig. 19, *a*).

Bij het achteruitbrengen van den knop gaat de zuigerstang (fig. 19, *f*) mede, de tandstaaf (fig. 19, *b*) loopt dan op het rondsel (fig. 19, *c*) van het slagveerhuisje, waardoor de slagveer (fig. 19, *d*) gespannen wordt. De trekkernok belet nu het naar voren gaan van de zuigerstang en dus het ontspannen van de slagveer. Wanneer de nok van de slagpin aan het einde van zijn schroefvormig kanaal is gekomen neemt zij den grendel mee naar achteren. De bovenste nok (fig. 10, *h*) van de nokkenas, welke as achter den grendel geschroefd is, loopt nu in de boogvormige sponning (fig. 11, *g*) van de dekplaat, waardoor laatstgenoemde naar links wordt bewogen.

Bij het achterwaarts bewegen van den knop voor de handspanbeweging doet de pal van de dekplaat, welke zich naar links beweegt, de doos naar rechts draaien. Deze pal (fig. 11, *f*) blijft daarbij achter een der opstaande gedeelten der dooswand (fig. 18, *f*). De linkerpal van het dekstuk (fig. 13, *d*) wordt daarbij ingedrukt totdat zoo'n opstaand gedeelte van den dooswand gepasseerd is en springt dan in de daarop

volgende inzinking (fig. 18, *g*). Beide pallen van het dekstuk beletten nu een naar links en naar rechts draaien van de doos.

Veilig. Door het naar boven brengen van een der schuiven (fig. 21, *b*) ter weerszijden van het staartstuk, wordt het afgaan van een schot belet en staat het wapen dus op veilig. Bij naar boven geschoven schuif komt de knop voor de handspanbeweging in de daarvoor aangebrachte ligplaats (fig. 21, *c*).

Vuren. Wordt de trekker naar achteren bewogen, dan gaat de trekkernok omlaag en komt vrij van de haanspanning (fig. 6, *f*). De slagveer (fig. 19, *d*) ontspant zich, neemt de zuigerstang (fig. 19, *f*), dus ook den grendel mee naar voren. Gedurende de voorwaartsche beweging neemt de grendel de patroon mede, doordat de bovenkant van den grendel stuit tegen den bodem van de aan te voeren patroon, deze meeneemt en in de kamer geleidt. Bij het laatste gedeelte van de voorwaartsche beweging van de zuigerstang, loopt het voetstuk van de slagpin in het schroefvormige kanaal van den grendel, waardoor de nokken van den laatst genoemden in haar ligplaatsen worden gedraaid en het wapen grendelen. Tegelijkertijd dringt de punt van de slagpin in het slaghoedje en doet het schot afgaan. Beweegt de zuigerstang bij het afgaan van het schot zich naar voren, dan draait de dekplaat naar rechts en wordt de pal, oploopende tegen een opstaand gedeelte van den dooswand, ingedrukt, daarna grijpt zij weer in de eerstvolgende inzinking. Door het kanaal (fig. 19, *h*), hetwelk loop met cylinder verbindt, treedt een deel der gassen in den cylinder, waardoor de zuiger naar achteren wordt geduwd. Hierdoor wordt het wapen ontgrendeld, de huls wordt door de patroontrekkers zoover mede naar achteren genomen, totdat de bodem van de huls komt tegen den voorsten arm van den uitwerper, welke de huls naar rechts uitwerpt. Bij het verder achteruitgaan van de zuigerstang, draait de dekplaat naar links, waardoor de pal van de dekplaat den patroonhouder doet draaien en een patroon voor de doorlating in het staartstuk komt. Blijft men nu op den trekker drukken, dan belet niets de slagveer zich opnieuw te ontspannen. Aldus wordt met vuren doorgegaan, totdat het vrijlaten van den trekker de trekkernok weer voor de haanspanning brengt.

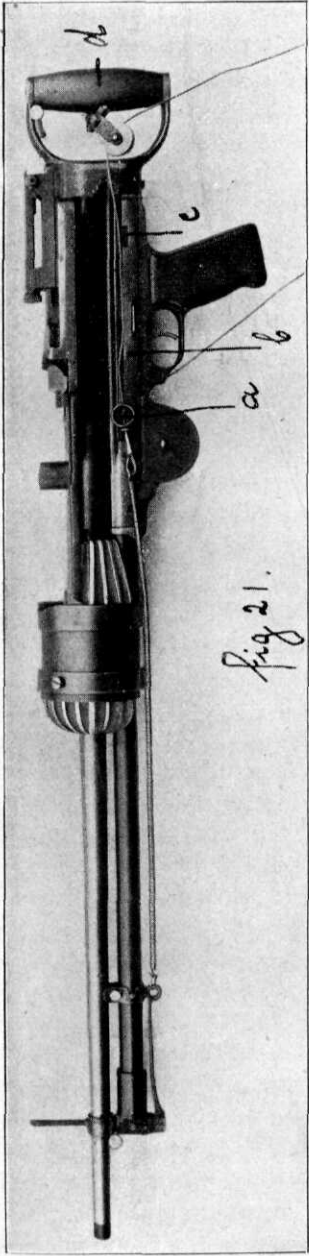
Wil men schot voor schot vuren, dan zorge men steeds den trekker tijdig na ieder schot los te laten.

Ontladen. Is een patroonhouder gedeeltelijk verschoten en wil men het vuur staken dan wordt de patroondoos afgenomen en daarna de reeds gedeeltelijk aangevoerde patroon afgevuurd.

HET UIT ELKAAR NEMEN VAN HET WAPEN.

Men zorge dat de slagveer (een z.g. horlogeveer) ontspannen is, in welk geval de knop voor de handspanbeweging (fig. 21, *a*) geheel in haar voorsten stand moet zijn gebracht. Het aan het achtereinde van het wapen bevestigde handvat (fig. 21, *d*) is nu afneembaar; men drukke

Fig 21.

daartoe de veerende nok van de greep met beugelkrop (fig. 14, *f*) naar voren, zoodat deze vrijkomt van haar ligplaats in het handvat (fig. 16, *b*); draaie het handvat 45° naar links; hierdoor komen de nokken op de stift (fig. 16, *a*) van het handvat tegenover de uitfreezingen van het staartstuk en kan het handvat naar achteren getrokken worden. Vervolgens wordt het dekstuk (waarop het vizierblad bevestigd is) ± 1 c.m. naar achteren bewogen; hierdoor komt een stel nokken (fig. 13, *f*), waarmede het aan het staartstuk (fig. 7, *i*) bevestigd was, uit zijn ligplaats en kan het dekstuk naar boven afgenomen worden. Hierna wordt de onder dit dekstuk aanwezige dekplaat (fig. 11, waarop de pal — fig. 11, *f* — die de patroondoos 18 *a* doet draaien) verwijderd. Daartoe lichte men deze plaat van achteren zoover omhoog, dat de aan de onderzijde aangebrachte geleigleuf (fig. 11, *g*) voor de nok (fig. 10, *h*) van de nokkenas, vrij komt van deze nok, draaie vervolgens de plaat naar rechts over zoodanigen hoek dat de spie (fig. 7, *b*) (aangebracht op de stift (fig. 7, *a*), waaromheen de patroondoos draait), komt tegenover een overeenkomstige insnijding in de plaat (fig. 11, *h*) en neme deze af. Vervolgens wordt de trekkerplaat afgenomen, door de trekker naar achteren te houden, waardoor de nok (fig. 14, *e*), die het achteruitgaan van de trekkerplaat belet, uit haar ligplaats (fig. 9, *n*) in het staartstuk treedt.

De trekkerplaat kan nu achterwaarts worden afgeschoven. Daar het huis (fig. 12) waarin de slagveer opgesloten ligt, nu niet meer door de trekkerplaat wordt vastgehouden, kan dit omlaag gedraaid worden om een as (fig. 9, *s*) die het voorste gedeelte van het huis vasthoudt. Bij dit omlaag draaien vermijde men vooral te drukken tegen het palletje (fig. 12, *c*), dat achter aan het slagveerhuisje is bevestigd; hierdoor ontspant zich de horlogeveer en is de kans van breken zeer groot. Nu kan de zuigerstang (figⁿ. 5 en 6) met slagpin (fig. 5, *d*) en grendel (fig. 10) naar achteren uitgetrokken worden. Dit is echter alleen mogelijk als het slagveerhuisje omlaag gehouden wordt; anders toch loopt de tandstaaf van de zuigerstang op tegen het rondsel van de horlogeveer en kan de stang niet naar achteren. Is nu de zuigerstang zoover naar achteren geschoven dat de knop voor de handspanbeweging geheel achter haar sponning in het staartstuk is gekomen, dan kan de knop naar links worden uitgetrokken (fig. 21, *c*), daar de opstaande randjes van dezen knop (fig. 17) over de uitfreezingen in het staartstuk glijden. Bij in elkaar gezet wapen kan deze knop nooit uitvallen, omdat hij dan nooit zooveel achterwaarts gebracht wordt. Nu kan de zuigerstang met grendel geheel naar achteren worden uitgeschoven.

Wil men het staartstuk van den loop scheiden, dan drukke men het slagveerhuisje zoo ver mogelijk omlaag. Bij deze beweging neemt het huisje de stift (fig. 12, *f*) welke vóór in het huisje ligt, mede naar achteren. Wordt met behulp van een staatje of schroevendraaier dit stiftje nog iets verder ingedrukt, dan kan het met rechtsche schroef-

draad aan den loop bevestigde staartstuk door draaiing naar links van den loop verwijderd worden.

HET INEENZETTEN VAN HET WAPEN.

Het staartstuk op den loop draaien, waarbij men zorg draagt, dat het de stift passeeren kan die het opdraaien zou kunnen beletten. Is het staartstuk geheel opgedraaid dan treedt de stift in haar ligplaats. De zuigerstang met geleider inbrengen. Hierbij op het volgende te letten:

1°. den uitwerper ter linkerzijde in het staartstuk aangebracht, met zijn achtergedeelte in zijn ligplaats drukken; anders kan de zuigerstang niet passeeren,

2°. den geleider in zijn voorsten stand om de slagpin plaats, opdat de nokken op den geleider in hare ligplaatsen in het staartstuk treden. Vervolgens wordt de zuigerstang zoover naar voren gebracht totdat de ligplaats voor den knop tegenover de uitfreezing (fig. 21, *c*) in het staartstuk komt. De knop kan nu geplaatst worden, doordat de opstaande randjes op de lip van den knop, welke het uitvallen moeten beletten, nu het staartstuk kunnen passeeren.

De zuigerstang geheel naar voren duwen, waarbij het huisje van de slagveer omlaag gehouden wordt. De trekkerplaat inschuiven, daarbij voortdurend den trekker naar achteren houden. Gedurende het plaats van de trekkerplaat wordt het rondsel van de slagveer in de tanden van de tandstaaf geplaatst, waarbij laatstgenoemde steeds in zijn voorsten stand blijft. Het slagveerhuisje wordt nu opgesloten door de trekkerplaat. De dekplaat (fig. 11) plaats, met de nok van den geleider in haar sponning. Het dekstuk (fig. 13) opschuiven, door de nokken welke het deksel met het staartstuk verbinden, achter hare ligplaatsen te brengen en het daarna naar voren te schuiven. Het handvat bevestigen, door dit 45° naar rechts te draaien, waardoor de stift (fig. 16, *a*) in uitfreezingen van het staartstuk gebracht wordt (bajonetsluiting). De pal (fig. 14, *f*) aan de achterzijde van greep met beugelkrop, treedt in zijn ligplaats onder in het handvat (fig. 16, *b*) en draaiing is niet meer mogelijk. Bij het plaats van het handvat behoeft de pal niet als bij het demonteeren naar voren geduwd te worden.

BIJZONDERE EIGENSCHAPPEN VAN HET WAPEN.

Wanneer de slagveer te sterk gewonden is, heeft dit soms laadstoringen ten gevolge; deze zijn weg te nemen door bij het ineenzetten van het wapen den knop voor de handspanbeweging niet geheel in zijn voorsten stand te brengen. Weigeringen kunnen ook ontstaan door vernauwing van het verbindingskanaal van loop en cylinder (kruitslijm). Het wapen is voorzien van een loop geschikt voor het gebruik van Nederlandsche munitie.

ONDERHOUD VAN HET WAPEN.

De wrijvende deelen moeten lichtelijk met machineolie of geweervet zijn bestreken, behalve het inwendige van den loop, dat goed met wapenolie moet zijn ingevet; dit moet bij voorkeur geschieden na het schieten, terwijl de loop nog warm is. Voor de overige onderhoudsmiddelen wordt verwezen naar de wapenvoorschriften van de wapens M° 95.

DE MUNITIE.

De munitie wordt verpakt in ronde patroondoozen van 47 patronen (fig. 18). Het vullen der doozen geschiedt door ronddraaien van den patroonhouder (fig. 18, a) en het horizontaal inbrengen patroon voor patroon met den bodem van de huls tusschen de opstaande randen (fig. 18, f) van de doos en het kogeleinde tusschen twee pennen (fig. 18, d). De patroonhouder is een ronde schijf met gat voor de spil (fig. 7, a), waarvan de opstaande wand een diepe, rondgaande groef van schroefvormig beloop heeft, in welke groef de vooreinden der kogels komen te rusten.

Van paarden, voertuigen en wegen in de toekomst,

DOOR

Dr. C. THOMASSEN,

Kapitein-Paardenarts.

De mechanische tractie is van beduidenden invloed op de paardenfokkerij. Omstreeks 1870 bracht de spoorweg en thans brengt het autovervoer eene aanmerkelijke verandering in het paardenaantal en in de paardenslagen.

Oorspronkelijk werden alleen de voornaamste steden van een land door spoorwegen verbonden, later breidde het spoorwegnet zich meer en meer uit, zoodat ten slotte er geen plaatsen van beteekenis meer overblijven, per trein niet te bereiken. Het postpaard, de „postier”, is daardoor geheel verdwenen.

Sedert 1900 verdringt de autotractie het paard van onze wegen en dit geschiedt op eene wijze, die voor het paardenras nog ernstiger gevolgen zal hebben dan destijds de spoorweguitbreiding.

Vooraf in den laatsten tijd neemt de autoindustrie aanmerkelijk in omvang toe. In de eerste drie maanden van 1911, 1912 en 1913 bedroeg de waarde der, door de Fransche fabrieken uitgevoerde, auto's 58.365.000, 65.586.000 en 78.644.000 franken. Dit is dus in twee jaar eene vermeerdering met ruim 36 0/0.

In het begin was de auto uitsluitend luxe-rijtuig, doch spoedig maakte ook het publiek verkeer van dit vervoermiddel gebruik, zoodat in een tijdperk van nog geen tien jaren het paard uit de straten van Londen als het ware zoo goed als geheel verdwenen is. Te Parijs is het gebruik van het paard eveneens aanmerkelijk verminderd. In enkele jaren, welke 1909 voorafgingen, daalde het aantal paarden der „Compagnie générale des petites voitures” van 30.000 tot 11.000.

Het verdwijnen der luxe-paarden in onze steden moet iedereen bemerkt hebben. Eene enkele patricische familie rijdt nog met paarden, de overigen maken gebruik van auto's. Ook uit het publiek verkeer onzer steden verdwijnt het paard, doordat zelfs de kleinere gemeenten hare paardentrams door mechanische omnibussen vervangen.

Het afzetgebied van de autoindustrie blijft niet beperkt tot het luxe- en openbare verkeer. Ook het vrachtvervoer wordt haar terrein.

In dezen oorlog is men vertrouwd geraakt met het auto-vrachtvervoer. Duizenden en nogmaals duizenden vrachtauto's zijn in Engeland en Frankrijk aangemaakt en uit Amerika in Europa aangevoerd. Zelfs

in ons land, waar men nog enkele jaren geleden het rollen dezer massa's als onbruikbaar of als reclame voor de zaak van den eigenaar beschouwde, is men van de utiliteit dezer voertuigen overtuigd geraakt en is het aantal auto's aanmerkelijk vermeerderd 1).

Na dezen oorlog zullen verschillende factoren het gebruik van auto's nog aanmerkelijk doen toenemen.

Overal, vooral in de centrale rijken, is eene ontzettende behoefte aan landbouwpaarden ontstaan. Handel en nijverheid zullen daardoor voor trekpaarden hooge sommen moeten besteden. Bovendien zal de kwaliteit der paarden, door het vroegtijdig gebruik en onvoldoende voeding, veel te wenschen overlaten. Dit en de verbetering der vrachtauto's zullen menig directeur of eigenaar eener commercieele of industriele onderneming tot het aanschaffen van een auto doen besluiten. Deze plaats is dan voor het paard verloren, want voor eene onderneming van eenige beteekenis is op den duur mechanische tractie voordeliger dan levende trekkracht. Op het „Congrès hippique” van 1912 te Parijs gaf de Gasté de volgende berekening van een' dienst, waarin voorheen 15 paarden, 20 tuigen, 10 rijtuigen en 7 man werden gebezigd en die thans door drie auto's wordt verricht.

Voorheen:

Loon en voeding personeel	11.900 franken
Livrei	1.700 „
Verlichting en verwarming	520 „
Stalbenoodigheden	1.400 „
Voeding der paarden	12.800 „
Geneeskundige behandeling	110 „
Herstellingen	2.360 „
Hoefbeslag	1.010 „
Zadelwerk	1.610 „
Diversen (dekens, bandages, enz.)	1.600 „
Huur gebouwen	4.000 „
Afschrijving op rijtuigen	5.000 „
„ paarden	6.000 „
„ tuigen	3.000 „
Rente van kapitaal (150.000 fr.)	7.500 „
Totaal	60.660 „

1) Nauwelijks tien jaar geleden, 1907, nam een Fransch Tijdschrift uit de „Electrical Times” het volgende over:

„Il y a près de 800 de ces monstres („motor, bus”) lâchés à travers les rues de Londres, dégradant la chaussée et ébranlant les maisons, se rompant ou prenant feu, dérapant ici et se heurtant là. Les accidents qu'ils causent se comptent par milliers tous les ans, chaque „motor, bus” pouvant s'en attribuer une moyenne de cinq. Non contents de démolir les piles des ponts, de défoncer les boutiques, de jeter bas les réverbères, d'écraser les piétons, ils s'en prennent à la pituitaire et au tympan, et chassent les habitants des maisons situées sur leurs trajets ivrognesques. Bref, ils vont où bon leur semble, font ce qui leur plait, et, quand ils suspendent leurs acrobaties, c'est pour évacuer leurs excreta sous les espèces d'une matière huileuse qui transforme l'as-

en thans:

Loon en voeding van personeel	7.500 franken
Livrei	1.500 "
Herstellingen	4.500 "
Verzekeringen	1.500 "
Onderhoud	15.000 "
Afschrijving op automobielen	5.000 "
Huurwaarde gebouwen	1.500 "
Rente van kapitaal (87.000 fr.)	4.500 "
Totaal	41.000 "

Dit verschil van een derde is berekend op het platte land. Het wordt grooter naar gelang huurwaarde der gebouwen en loonen van het personeel, in de steden, waarin de dienst moet plaats hebben; zoo bijvoorbeeld stijgt dit verschil in Parijs tot de helft.

Bij dit verschil in onderhoudskosten komt nog, dat het paard, ook wanneer het niet werkt, verzorgd en gevoederd moet worden, terwijl de automobiel buiten het gebruik weinig onderhoud eischt.

Naast den auto, die het bestaan der equiden in het algemeen bedreigt, zal het zware werkpaard in het muilddier een ernstigen mededinger vinden.

In dezen oorlog voldoet dit dier als werkkraft zeer goed. Deze ondervinding zal niemand verwonderen, die deze bastaarden in het zonderlinge, spitse haam en onder het eigenaardige hooge zadel in de havens van Marseille en Genua heeft zien werken. Zij zijn sterk, taai, weinig kwalijk-nemend en verdragen bovendien ontberingen en slechte behandeling beter dan het paard. Van een transport van 1000 muilddieren uit New-Orleans naar Saloniki gingen er slechts 2 verloren, de overige waren onmiddellijk na de ontschepping geschikt voor den arbeid. Verschillende landen zullen zich dan ook op de muilddierfokkerij gaan toeleggen.

Te Parijs ontmoette ik mijn vroegeren gastheer uit Constantine, toen lid der Fransche remontecommissie voor Algerië en Tunisië en thans „directeur du Service Vétérinaire des Troupes du Maroc". Hij kwam uit Spanje, alwaar hij voor het Fransche bestuur van Marocco ezelhengsten had aangekocht, ten einde in dat land een muilddierfokkerij op groote schaal te beginnen.

Niet alleen Frankrijk, waarvan de oude provincie Poitou eene vermaardheid heeft door hare muilddierenfokkerij, maar ook Duitschland zal de pogingen tot het fokken dezer bastaarden destijds door Dr. Grabensee te Celle met den ezelhengst „Bileam" ondernomen, wederom hervatten en stellig krachtiger voortzetten.

phalt en colle. Le Comité de la voicrie ne réclame pourtant pas la disparition de ces libertins privilégiés de la rue; il demande seulement qu'on leur impose une contribution pour la réparation des chaussées, et que l'autorité publique détermine les voies qu'ils devront suivre."

... Wie durft nog lachen over onze voorouders, die eene schutting langs den spoorweg Haarlem—Leiden verlangden, ten einde aan den zenuwshokkenden invloed van den voorbijrollenden trein te ontkomen?

Het spreekt van zelf dat in de landen, welke in dezen oorlog de muilnierleveranciers zijn, o. a. in Argentinië, de fokkerij van deze bastarden thans eene aanmerkelijke uitbreiding ondergaat en zich daardoor vastnestelt.

Ten slotte zij hier medegedeeld, dat het Legerbestuur onzer Koloniën door dezen oorlog na tal van „déboires” wederom terug is gekeerd tot de eenmaal zoo versmade „Kobussen”.

Er zijn dus voldoende redenen om voornamelijk in de fokkerij van het zware koudbloedpaard eene crisis te verwachten, welke met eenen teruggang in het aantal der vertegenwoordigers van dat ras zal eindigen.

Deze zware kolossen worden in den landbouw ongaarne gebruikt. Zoowel in het zand als in de zware klei werkt de boer liever met een licht landbouwtuigpaard dan met den zwaren Belg. De industrie bood voor de dieren veel geld en kocht ze jong en daardoor ging de boer, zelfs op zavelgronden, er toe over, het paard te ontaarden. Tusschen de vermeerdering der koudbloed- of vermindering der warmbloedfokkerij en de uitbreiding van weiland of bouwland in een bepaalde streek bestaat dan ook geen verband. De boer regelt zijn fokkerij hoofdzakelijk naar de markt. Wij zien dit thans op groote schaal in Gelderland.

Kort samengevat, beleven wij sedert 1900 een zoo goed als geheel verdwijnen van het trampaard evenals van het luxe-tuigpaard en kunnen wij in de toekomst eene aanmerkelijke vermindering van het zware werkpaard verwachten.

Tegenover dit verdwijnen zullen wij echter een wederopkomst van het landbouwtuigpaard en eene sterke vermeerdering van het lichte gebruikspaar waarnemen.

Dit laatste teekent zich reeds duidelijk af.

Het kleine bedrijf en de kleine nering weren zich krachtig. Handkar en hondskar kunnen aan hunne behoeften niet meer voldoen, zij blijven te ver achter bij de vermeerderde snelheid van het modern verkeer. Bovendien zijn de steden met buitenwijken sterk uitgebreid, waardoor grootere afstanden worden afgelegd. Daarbij komt, dat de landbouw zich in de zandstreken heeft uitgebreid en in het algemeen intensiever is geworden. Waar voorheen de kleine boer zijn wel en eg moeizaam voorttrok en de trekhond aan den ketting lag, werkt thans de hit, en, waar enkele jaren geleden de boerin als meisje naast de hondskar wijdstappend liep, rijdt zij thans, nauwelijks jonge vrouw, zwierig den hittenwagen.

Op de markten in Limburg, het land van de trekhonden, heeft men dan ook in korten tijd deze zien plaatsmaken voor de hit. Dit Russisch paardje kost slechts 150 tot 250 gulden, stelt zich tevreden met een stalletje, opgebouwd uit oude schuttingen, deuren en luiken, eet als het ware aardappelen schillen en is daarbij nooit ziek.

In de steden bemerken wij deze verandering. De boer, die de weekmarkt bezoekt, de groenteman, de melkslijter, de kolenkoopman zoowel

in den Haag als in het provinciestadje Breda rijden met de hit en het kleine paard door de straten, waar ook de rijtuigverhuurders, de doktoren, enz. het lichte gebruikspaar bezigen.

Van deze behoefte aan lichte gebruikspaar moet de cavalerie partij trekken, omdat zij in een lijn ligt met de, voor haar benooidge, remonte. De man van het lichte gebruikspaar stelt weinig eischen aan het uitwendig voorkomen van het dier. Dit ziet men aan de uiteenloopende typen voor zijn wagen. Vele hebben het model van het lichte rijpaard en het noodige bloed. Voor den koper van het lichte paard is bruikbaarheid hoofdzaak. Hij zal daarom met de „misfits” van eene eventueele cavalerie remonte fokkerij tevreden zijn.

De verandering in de paardenslagen heeft zijn invloed op den vorm der voertuigen. Met den koudbloed verdwijnt de sleeperswagen om plaats te maken voor den vrachtauto en met de komst van het kleine gebruikspaar wordt de handkar veranderd in den hittenwagen. Voorloopig ziet men nog de meest vreemdsoortige veranderingen. Zelfs hondenkarren zijn voor paardentraction ingericht. Gaandeweg zullen echter deze, voor het doel minder geeigende, voertuigen verdwijnen en worden vervangen door een bepaald type van kar of wagen in overeenstemming met de bespanning.

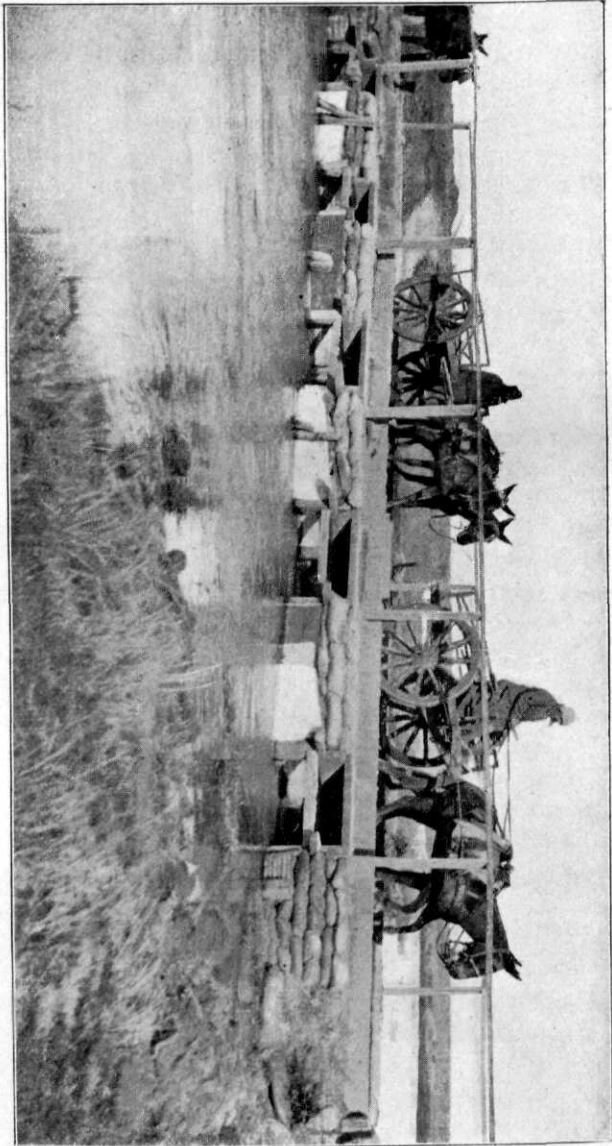
Dit zal naast den auto het toekomstig voertuig onzer legerreinen zijn, want ook onze militaire wagens, karren en fourgons, waarvan men de modellen in de napoleontische verzameling van het „Hotel des invalides” vindt, dienen deze verandering te volgen.

Bij deze mobilisatie is gebleken, dat onze treinaangelegenheden wat voertuigen, paarden en tuigen betreft, in vele opzichten vergeten zijn geweest. De meest zonderlinge ervaringen zijn hierbij opgedaan. Veldhospitals met bouwvallige gerequireerde voertuigen, voorwichtige compagnieskarren, cavalerietreinen met sleeperswagens, tuigen — vermoedelijk door „horlogemakers” vervaardigd —, welke reeds den eersten dag ontzettende drukkingen veroorzaakten, hoefsmedenkisten met timmermansgereedschappen; geen kalkoenen of kalkoenen als dameshaken zoo hoog, enz.

Dit alles moet en zal ook wel een volgenden keer beter worden voorbereid, wanneer men bedenkt, dat hetgeen nog terecht is gekomen, het resultaat is van slechts enkele jaren arbeid, want voordien werden in onze reglementen en bij onze oefeningen treinen en etappenaangelegenheden met „pro memorie” afgedaan.

Tot nu toe werden alle militaire voertuigen zwaar en massaal gebouwd. In de toekomst zullen onze militaire treinen uit lichtere vehicels moeten samengesteld worden, eene noodzakelijkheid waartoe de wegen, en in het bijzonder de Hollandsche, ons dwingen.

De wegen spelen in den oorlog eene groote rol. De krijgsoperaties zijn van hunnen toestand afhankelijk. Herhaaldelijk is dan ook bericht,

Colonnweg door laag terrein, gebruik van muldieren en van lichte voertuigen.

dat ten gevolge van slechte wegen krijgsverrichtingen onderbroken werden. De beste zijn niet bestand tegen het vervoer, dat achter een leger plaats heeft. Om ons daarvan te overtuigen, behoeven wij niet achter het front van een der oorlogvoerenden te gaan. In deze mobilisatie was hiertoe in eigen land gelegenheid. Einde 1914 lagen tusschen Weert en Thorn eenige kleine troepenafdeelingen, waarvan de distributieplaats ten zuiden van eerstgenoemd stadje was gelegen. In enkele weken reeds was het meerdere vervoer, tengevolge van het fourageeren, aan den toestand der wegen duidelijk merkbaar.

Bij de meeste onzer wegen is het harde schild, dat de oppervlakte vormt, betrekkelijk dun en de grond zacht of week. Lichte voertuigen brengen hoogstens de bovenlaag van het schild in beweging, zware daarentegen drukken door de korst heen en breken deze. Dan wordt de weg bij iedere kar, die er overheen gaat, aanmerkelijk slechter, zoodat hij ten slotte onbruikbaar is. Het is dan met de beweeglijkheid der treinen gedaan. Dit is een nadeel der korte, zware treinen dat door de bezwaren aan lange, lichte kolonnen verbonden, nooit overtroffen wordt.

Ongetwijfeld zal bij de verpleging onzer troepen het vervoer per schip meetellen, doch hoe uitgebreid dit ook moge zijn, kolonnewegen zullen onmisbaar blijken, vooral, omdat de bestaande, op de kaart aangegeven verkeersbanen, door den vijand voortdurend of met tusschenpoozen onder vuur genomen worden.

Ziedaar een voor ons land moeielijk vraagstuk, waarvan ik getracht heb, mij, in verband met de paardentractie onzer voertuigen eenige voorstelling te vormen. Het zij mij daarom veroorloofd, met enkele gedachten over deze kwestie mij buiten mijn terrein te wagen.

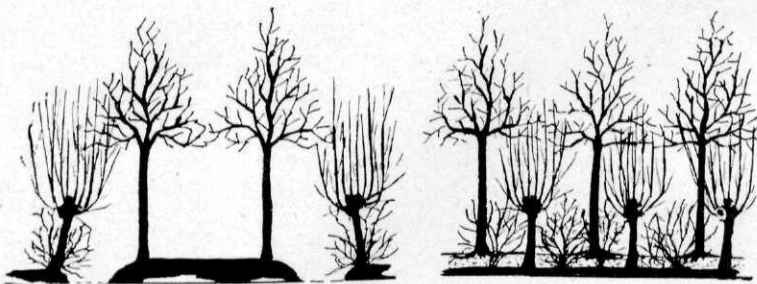
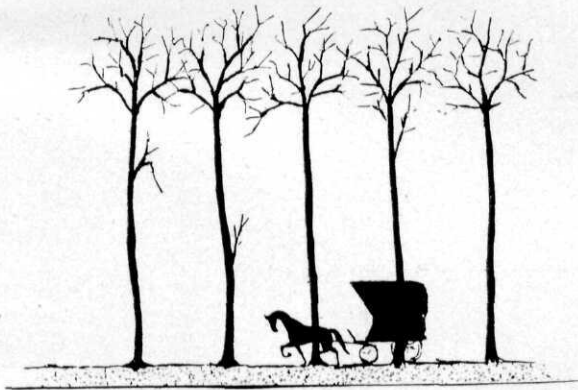
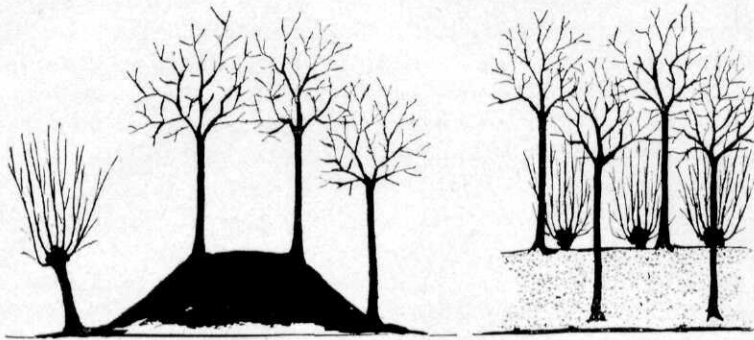
In Frankrijk worden de kolonnewegen gehard met het puin der platgeschoten steden en dorpen. Dit kan met eenig resultaat geschieden, omdat de bodem in zijn diepere lagen weerstand biedt. Op verscheidene plaatsen in ons land is echter de grond zonder eenigen weerstand, zoodat puin en zand er spoorloos verzinken

De eenige manier, waardoor in ons land begaan- en berijdbare kolonnewegen kunnen worden aangelegd is dan ook door het beleggen van den bodem met hout in den vorm van takkenbossen of dwarsliggers.

Jammer genoeg, is echter ons land, vooral achter onze verdedigingslinie, arm aan hout. Het komt mij daarom voor, dat het bebossen van onze duinen en het beplanten van onze wegen met boomen en struiken van militair belang is, vooral omdat daardoor ons terrein eenigszins onttrokken wordt aan waarnemingen zoowel van boven als van terzijde.

Een zestal jaren geleden trok het mijne aandacht dat de spoorwegdijk, waarover men Belgrado van uit het westen bereikt, op de noordelijke helling zoodanig begroeid was, dat van uit den trein de Hongaarsche vlakte niet zichtbaar was. Dit had natuurlijk ten doel, voorkomende

bewegingen langs dien dijk voor ongewenschte bliken uit het noorden te verbergen. Sedert dien, en vooral sedert het toenemen van de aviatiek, heb ik in ons land schetsen gemaakt waarvan ik hier eenige laat volgen, welke naar mijne bescheiden meening de noodzakelijkheid aantonen van een samenwerken — in zake beplanting van wegen — tusschen het Ministerie van Oorlog en Rijks- en Provinciaal Waterstaat, gemeenten en polderbesturen.

Schetsen van het voor- en zijaanzicht van eenige wegen tusschen Breda en Dordrecht. De middelste stelt voor eene beplanting, welke geen dekking biedt tegen waarnemingen uit de lucht of van terzijde. (de „Langeweg” nabij Zevenbergen).

Zoowel bij de bovenste als bij de onderste wijze van beplanten kan de wind over den weg heenstryken en het drogen van dezen bevorderen.

Een paar opmerkingen in zake de militaire rechtspleging,

DOOR

Mr. R. E. KRÄMER,

Referendaris bij het Departement van Oorlog.

In de aflevering van de Militaire Spectator van Januari van dit jaar komt eene aankondiging voor van den door den Kapitein der Infanterie J. A. M a a s en den Eerste-Luitenant van dat Wapen J. M. Linden in het licht gegeven „Gids in Justitieele Zaken voor zooveel betreft het aanhangig maken van eene zaak bij den Krijgsraad en het verhoor van den officier-commissaris”, geteekend B.

Deze beoordeeling geeft mij aanleiding tot een paar opmerkingen.

De beoordeelaar van den Gids acht enkele onderwerpen daarin onjuist behandeld, b.v. het voorloopig onderzoek op pag. 8—14 en 15, een gevolg van het letterlijk navolgen van de „gelukkig reeds gedurende drie jaren afgeschafte” Justitieele Voorschriften.

Op het voorbeeld van die Voorschriften, wordt ook in den Gids aanbevolen voor het voorloopig, het zoogenaamd korpsonderzoek, een commissie te benoemen, in plaats van dit onderzoek te doen geschieden door den compagniescommandant. Dit verwijt van onjuiste opvatting op dit punt tot de samenstellers gericht, acht ik ten onrechte gedaan en ik meen het van genoegzaam belang te zijn om van mijne tegengestelde opvatting in deze blijk te geven.

In de eerste plaats een enkel woord naar aanleiding van hetgeen de Heer B. als terloops opmerkte aangaande de Justitieele Voorschriften.

Het feit, dat de samenstellers van den Gids die voorschriften, ofschoon vervallen, tot voorbeeld hebben genomen, wordt hun ten kwade gerekend. Is dit terecht? Ik heb altijd gemeend, en ik geloof dat ik daarin niet mistaste, dat aan een leidraad voor officieren, die met eenige militair-justitieele functie belast worden, wel behoefte bestaat en dat van zoodanige leidraad een dankbaar gebruik wordt gemaakt. Bij het gebruik daarvan vergete men echter natuurlijk nooit, dat het slechts l e i d r a a d is, geen bindend voorschrift. Daarom was de naam Justitieele Voorschriften minder juist gekozen.

Van „erkenning door het H. M. G.” van die Voorschriften kon dan ook uiteraard nooit sprake zijn. Wel is het Hof voorzoover mij bekend, in een enkel geval opgekomen, tegen de door enkelen gehuldigde meening, dat die Voorschriften bindende bepalingen inhielden, waarop men zich c. q. kon beroepen. Een zoodanige onjuiste opvatting pleit echter minder tegen die Voorschriften dan tegen de personen, die deze opvatting voorstaan en daardoor wordt zeer zeker niet aangetoond, dat de daarin gegeven wenken niet behartigingswaard zouden zijn.

Hoe staat het nu met de vroeger in de Justitieele Voorschriften voorkomende, thans in den Gids overgenomen, aanwijzingen voor het houden van het zoogenaamd korpsonderzoek? Is het inderdaad beter, dat dit onderzoek in handen van den compagniescommandant zij, dan in die van eene daarvoor aangewezen commissie?

Ik ben zonder voorbehoud van meening, dat het onderzoek door eene commissie in te stellen verre de voorkeur verdient.

Het behoeft geen betoog, dat het van groot belang is, dat zoodanig onderzoek zoo volledig mogelijk geschiedt.

Zal men nu niet meer waarborg hebben, dat dit onderzoek zaakkundig en volledig geschieden zal, wanneer dit wordt opgedragen aan personen, die voor een bepaald tijdperk opzettelijk worden aangewezen voor het houden van het onderzoek in alle gedurende dat tijdperk in het garnizoen voorkomende zaken, dan indien dit gehouden wordt door den betrokken compagniescommandant? De eersten hebben ervaring en kunnen uit elk onderzoek nut trekken voor het volgende. Die ervaring mist de compagniescommandant.

De kennis, die de compagniescommandant heeft van zijn onderhebbende militairen en die hij voor heeft boven de leden der bedoelde commissie, kan het onderzoek toch zeer wel ten goede komen, al geschiedt dit door zulk een commissie. Deze kan den compagniescommandant immers alle gewenschte inlichtingen verzoeken.

Ik acht daarom de praktijk — zooals deze thans, naar de heer B. ons mededeelt, wordt gevolgd — geen gelukkige.

De zeer deskundige samensteller van de Justitieele Voorschriften, deelde blijkbaar deze mijne opvatting, toen hij meende de instelling eener commissie voor het houden van het voorloopig onderzoek te moeten aanbevelen en op dit punt uitvoerige aanwijzingen te moeten geven. Dat de Gids in deze het voorbeeld dier Voorschriften gevolgd heeft, acht ik, zooals boven reeds gezegd, allermint een onjuiste behandeling van dit punt.

In de tweede plaats wordt in de beoordeeling van den Gids als onjuist gekenschetst hetgeen op blz. 34 daarvan wordt gezegd, dat de Garnizoenscommandant geen kennis mag nemen van de stukken betreffende de gehouden informatiën; vreemd en bovendien onjuist wordt deze opvatting genoemd.

Ik kan die opvatting noch zoo vreemd, noch zoo onjuist vinden.

Zooals de schrijvers van den Gids het hebben gemotiveerd, zoude ik het niet willen onderschrijven. Dat de Garnizoenscommandant, die de tegen den delinquent aanhangige zaak in allereerste instantie heeft beoordeeld en krachtens wiens beslissing de informatiën zijn gehouden, zoude moeten worden gerekend tot die personen, tegenover wie, als buitenstaanders, een strikte geheimhouding omtrent de zaak moet worden in acht genomen, is m. i. een al te sterke bewering.

Een tweede vraag echter, die geheel daarnaast staat, is deze of de Garnizoenscommandant terecht bezwaar er tegen kan maken, wanneer hem de stukken verzegeld worden toegezonden door den Officier-commissaris.

Ik zou deze vraag zonder aarzelen ontkennend willen beantwoorden, daar ik niet zoude weten op welken grond hij dat bezwaar zou moeten doen rusten.

De beoordeelaar van den Gids beantwoordt die vraag even stellig bevestigend, op grond van het feit, dat de Garnizoenscommandant als het ware is „de leider van het werk van den Officier-commissaris en aan dezen dan ook zoo noodig de gehouden verhooren ter aanvulling en verbetering terugzendt.”

Tegen deze opvatting van de taak van den Garnizoenscommandant in het militair strafproces moet ik met den meesten ernst opkomen. Ik durf haar beslist onjuist te noemen.

Welke is de taak van den Garnizoenscommandant in de militaire strafprocedure?

Aan hem is opgedragen de beslissing of een verdachte al dan niet voor den krijgsraad zal worden vervolgd en door hem geschiedt dan ook de verwijzing naar den krijgsraad.

Voor den Commandant van het garnizoen, dat niet tevens is residentie van een krijgsraad, is daarmede de daadwerkelijke bemoeienis met de loopende strafzaak afgevoerd; direct noch indirect kan hij meer eenigen invloed daarop uitoefenen. Hij wordt nog slechts belast met de doorzending van de stukken betreffende de gehouden informatiën (art. 26 R. L.).

Aan den Garnizoenscommandant in de residentie van den krijgsraad is tevens nog opgedragen het uitvaardigen van het schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den krijgsraad, wat men met andere woorden kan noemen de dagvaarding, waarin echter de qualificatie en nadere omschrijving van het te laste gelegde feit door den Auditeur-Militair wordt gegeven (art. 114 R. L.).

Voor dezen laatstbedoelden Garnizoenscommandant zou het dus van belang kunnen worden genoemd om kennis te nemen van de processtukken, omdat hij het schriftelijk bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad heeft uit te vaardigen en daaromtrent overleg moet plegen met den Auditeur-Militair, maar als men bedenkt, dat de quintessence van deze dagvaarding door den Auditeur-Militair wordt gegeven, dan zal men inzien, dat dit belang toch niet bijster groot is.

Behalve de beslissing omtrent strafrechtelijke vervolging of krijgstuchtelijke afdoening van een gepleegd feit is dus de taak van den Garnizoenscommandant in het militaire strafproces van gering belang.

Op den gang van de informatiën kan hij zeer zeker niet den minsten invloed uitoefenen en allerminst is hem de leiding van die informatiën opgedragen.

Als het juist is, wat uit de woorden van de beoordeeling valt af te leiden, dat in de praktijk de Garnizoenscommandanten zoodanige leiding inderdaad aan zich houden en aan den Officier-commissaris de verhooren ter aanvulling en verbetering terugzenden, wanneer zulks noodig blijkt, dan is deze wijze van handelen zonder twijfel in strijd met de wet, en in ieder geval in strijd met den geest van de Regtspleging bij de Landmagt.

Na de wijziging toch van die Regtspleging bij de Wet van 31 October 1912 (Stbl. 337) is het onloochenbaar, dat de positie van den Officier-commissaris in het militaire strafproces eene geheel zelfstandige is.

Een der groote beginselen van genoemde wijzigingswet toch is geweest om den Officier-commissaris geheel onafhankelijk te maken van het openbaar ministerie. Bij die wijzigingswet is het openbaar ministerie geheel uit de instructie geweerd. De positie van den Officier-commissaris werd daarbij, mutatis mutandis, gelijk gemaakt aan die van den rechter-commissaris in het burgerlijk strafproces.

Lijdt het dus geen tegenspraak, dat de Officier-commissaris geheel zelfstandig optreedt en de informatiën voert, dan volgt daaruit, dat ook geen der andere organen in de militaire rechtspleging op zijn werk invloed kan uitoefenen, laat staan daarvan de leiding hebben, en a fortiori is van zoodanigen invloed of leiding uitgesloten de Garnizoenscommandant, dien men het openbaar ministerie in eerste instantie zoude kunnen noemen.

Is men bezorgd, dat de Officier-commissaris door gebrek aan inzicht of routine somtijds zijne taak niet volledig of niet naar behooren zal vervullen en dat toezicht daarop gewenscht is, opdat die verhooren als nog aangevuld of verbeterd zullen kunnen worden, dan stelle men zich gerust. Voor dit geval geeft de Regtspleging bij de Landmagt het noodige correctief in art. 31, waarbij den Auditeur-Militair de bevoegdheid is gegeven om nadere informatiën voor den Officier-commissaris in de residentie van den krijgsraad te gelasten.

De vraag of de Garnizoenscommandant bij de doorzending van de stukken inzage daarvan mag nemen lijkt mij op zich zelf van zeer ondergeschikt belang, maar zij wordt wel van beteekenis, wanneer men hare bevestigende beantwoording grondt op eene opvatting van de taak van den Garnizoenscommandant, waarvan ik boven de onjuistheid heb trachten aan te toonen.

Trouwens men kan zich in de praktijk ook gevallen denken waarin deze vraag ook op zich zelf niet van beteekenis ontbloomt is.

In kleine garnizoenen, zal het kunnen voorkomen, en dit niet als hooge uitzondering, dat de Garnizoenscommandant een der getuigen, wellicht een der voornaamste getuigen, in het aanhangige geding is. Is het nu gewenscht, dat zoodanige getuige kennis kan nemen in extenso van alle gehouden verhooren? De vraag stellen is haar beantwoorden.

's Gravenhage, 28 Maart 1916.

Naar aanleiding van het bovenstaande, enkele korte opmerkingen.

De geachte inzender verdedigt het bestaansrecht der „Justitiële Voorschriften”, welke wij „gelukkig reeds gedurende drie jaren afgeschaft” noemden. Terecht zegt de inzender, dat bij het gebruik daarvan nooit vergeten had mogen worden, dat het slechts een leidraad is. Hetgeen de mindere bruikbaarheid in de practijk dier voorschriften heeft veroorzaakt, wordt hier genoemd: door velen werden zij als bindende regels beschouwd, ook dan wanneer hunne consequente toepassing in strijd was met wet of vaststaande jurisprudentie van het H. M. G. (Men denke aan het beruchte vonnis van den krijgsraad te Haarlem, betreffende den aanvang van den termijn van 3 dagen, toegestaan voor het indienen eener reclame, bij welk vonnis gehoorzaamheid werd geweigerd aan eene sententie van het H. M. G. zulks op grond, dat de Justitiële Voorschriften eene andere termijnsbepaling aangaven.) Op zich zelf waren de Justitiële Voorschriften goed, maar het gebruik, dat er van gemaakt werd in de practijk, deed het ons eene „gelukkige” omstandigheid achten, toen zij werden afgeschaft.

Wat betreft het houden van korpsonderzoek, vermogen wij ook thans, niet met den geachten inzender in te stemmen, waar hij eene commissie aanbeveelt boven den Compagniescommandant. Dat de Ciesct de noodige ervaring in mindere mate zoude hebben dan eene commissie, achten wij niet waarschijnlijk, waar toch die commissie samengesteld wordt uit Officieren, die of zelf Ciesct zijn, of het mettertijd zullen worden. Er bestaat geene aanleiding de categorie: Ciesct te stellen tegenover de categorie: leden van eene commissie tot het houden van korpsonderzoek. Bovendien denkt de geachte inzender blijkbaar aan een groot garnizoen met vele voorkomende zaken en een voldoende aantal Officieren, maar (zooals thans zeer veel voorkomt) er zijn ook garnizoenen van zoo geringe sterkte, dat, houdt de Ciesct het onderzoek niet zelf, dit moet worden gedaan door zijne ondergeschikte luitenants, of zelfs door van een nabijgelegen detachement geleende Officieren. Bovendien mag men aannemen, dat een Ciesct die bijna dagelijks onderzoeken heeft te houden in disciplinaire zaken, ook minstens even bevoegd is tot het houden van korpsonderzoek (dat, hoe volledig ook, toch steeds een voorloopig onderzoek is) als een paar luitenants, daartoe voor een jaar aangewezen, en die dit werk, al doende leeren. Ook in deze

zaak moet de practijk beslissen en deze is beslist vóór het onderzoek door den Ciesct.

Omtrent het door den geachten inzender medegedeelde in zake de kwestie, of de Garnizoensct kennis mag nemen van de stukken betreffende de gehouden informatiën, verwijzen wij naar hetgeen te dier zake wordt gezegd door den Heer P. A. K e m p e n in het Militair Rechtelijk Tijdschrift Deel XII Aflevering 5 (Maart 1917) blz. 419 en 420 en wiens betoog door ons geheel wordt onderschreven. Waar deze Heer aan het einde van dit deel van zijn betoog zegt: „Het is ons uit de practijk bekend, dat bij de Zeemacht de meening van de schrijvers op dit punt niet gedeeld wordt” (n.l. dat de Garnizoensct geene inzage van de stukken mag nemen), daar kunnen wij hieraan toevoegen: en bij de Landmacht evenmin. En terecht, want ook in deze komt het ons voor, dat de geachte inzender zich niet de practijk van het militaire recht voor oogen stelt. In groote garnizoenen, met een voldoende onderlegd Officiercommissaris, is er geen bezwaar, dat de rol van den Garnizoensct zich bepaalt tot het doorzenden aan den Auditeur-Militair van de gehouden verhooren, doch waar Officiëren-Commissarissen optreden, die dit werk voor de eerste maal doen, in hun burgerbetrekking nimmer iets met justitiëele zaken hebben uit te staan gehad, daar mag het inderdaad niet overbodig heeten, wanneer de Garnizoensct een waakzaam oog laat gaan over het werk; de Auditeurs-Militair hebben thans waarlijk wel wat anders te doen dan aan telkens nieuw optredende Officiëren-Commissarissen de eerste beginselen te leeren van het houden van instructiës!

B.

De Stations op den lijdensweg van den in den oorlog gekwetsten Soldaat,

DOOR

Dr. D. ROMEYN,

Dir. Off. v. Gez. 1e Kl.

Door tusschenkomst van een vriendelijke hand gewerd mij Aflev. 14 van de Fransche oorlogsuitgave „La Guerre—Documents de la Section photographique de l'Armée (Ministère de la Guerre) — Les Etapes du Blessé”. Hoe interessant over het geheel genomen de inhoud daarvan ook moge wezen, en hoezeer deze daardoor verdient in wijderen kring bekend te worden, gaat het uit den aard der zaak toch niet aan van alles, wat in die publicatie geboden wordt, een uittreksel te geven. Eene uitzondering moge evenwel gemaakt worden voor een gedeelte van den weinig uitgebreiden tekst ter inleiding en voor een daarin tot beter begrip van het medegedeelde opgenomen aardig en duidelijk schematisch schetsje, waarvan hier al dadelijk de reproductie volgt.

Eene zeer beknopte mededeeling, hoe tegenwoordig — nu, na de door verschillende omstandigheden veroorzaakte tekortkomingen op geneeskundig gebied in de eerste maanden van den oorlog, de getroffen maatregelen door ruimschoots opgedane ervaring tot eene meer vaste regeling geleid hebben — de weg is, welke de gekwetsten in de Fransche legers te volgen hebben tusschen het gevechtsterrein en de hospitalen in het „Hart des lands”, zal wellicht niet alleen bij onze Officiëren van Gezondheid, maar evenzeer bij velen onzer hoogere en lagere overige militairen eenige belangstelling vinden.

Na hunne verwonding komen de gekwetsten — hetzij op eigen gelegenheid, hetzij daar gebracht door bij den troep aanwezige baardragers, in de meest verschillende schuilplaatsen — achter een talud of een muur, in eene den vijand ontnomen loopgraaf e. d. — samen, alwaar een geschikt oogenblik kan worden afgewacht om op gelijke wijze de Hulpverbandplaatsen in de buurt te bereiken. Op deze stations, welke behoorlijk tegen vijandelijk vuur dienen beschut te zijn, werken Officiëren van Gezondheid en Hospitaalsoldaten samen om, voorzooveel noodig en mogelijk, de Eerste-hulp te verleen, om verbanden aan te leggen, eventueel de door den gewonde zelf of door diens kameraden aangebrachte te verbeteren. Van de hulpverbandplaatsen worden de ernstige patienten vervoerd naar de in de nabijheid van de betrokken eenheden — divisies voor de Infanterie; brigades voor de Cavalerie —

in werking gebrachte Hoofdverbandplaatsen. De minder ernstig beschadigde of eenvoudig wegens vermoeidheid aangekomen manschappen worden van de hulpverbandplaats direct naar eene eerste verzamelplaats voor licht beschadigden (*dépôt d'éclopès*) gedirigeerd, van waar zij weldra naar het front teruggaan.

De hoofdverbandplaats is, met zijn Officier van Gezondheid van hooger rang als chef, met een werkelijk hospitaal te vergelijken. Zij bestaat uit verschillende afdelingen — voor ontvangst en schifting der gewonden, voor geen uitstel lijdende operaties, voor het verbinden — elk onder leiding van een Officier van Gezondheid. Van hier worden de gekwetsten met ambulancewagens, met auto's, bovendien eventueel met gevorderde transportmiddelen overgebracht, hetzij naar een evacuatie-hospitaal, hetzij direct naar een eindstation (*gare tête-d'étapes*), vanwaar zij met hospitaaltreinen het dicht achter de grenslijn van het oorlogstooneel gelegen regelingsstation (*gare régulatrice*) bereiken. Op dit laatste station of op het volgende, het Aanvangs- of Verdeelingsstation (*gare de répartition*) worden de convooien over andere verzamelpplaatsen voor licht beschadigden of over de hospitalen en ziekeninrichtingen in het achterland verdeeld. Eenmaal daarvoor voldoende genezen, gaan de gewonden naar depots voor herstellenden (*dépôts de convalescents*), welke het laatste station vormen vóór het depot van het betrokken troependeel, vanwaar de verpleegden, zoodra zij weer geschikt geworden zijn voor den dienst te velde, naar het front, de gevechtlijn teruggezonden worden.

Zooals men uit het voorafgaande ziet, komt de door den Franschen gewonde af te leggen weg vrijwel overeen met het door diens kameraad in Nederland event. te volgen pad: tegenwoordig heeft de inrichting van den Geneeskundigen Dienst en diens verdeling over de troepen in de moderne legers wat de hoofdzaken betreft, veel punten van overeenkomst.

Verzamelplaatsen voor licht-beschadigden kennen wij niet; wel Verzamelplaatsen voor marschvaardige gewonden, wat natuurlijk niet hetzelfde is. Van de eerste categorie van gekwetsten is in onze voorschriften alleen sprake bij de hulpverbandplaatsen, waar bepaald is, dat zij, die na verbonden te zijn hunnen dienst bij den troep kunnen hervatten, na behandeling ten spoedigste naar hunne afdelingen moeten worden teruggezonden.

Ook bepaalde verzamelpplaatsen, hospitalen voor besmettelijke zieken missen wij aan het front. Over hetgeen met deze patienten, wat betreft de plaats hunner verdere verpleging, bij ons gebeuren moet, worden wij ingelicht in Oorlogsvoorschrift Geneesk. D. dl. I bij het onderwerp: evacuatiestation — waarvan het evacuatiehospitaal een onderdeel is — alwaar bepaald wordt, dat lijdens aan besmettelijke ziekten van het genoemde station niet verder worden gezonden, doch in het algemeen in het oord blijven, waar zij ziek bevonden werden. Een aan eene besmettelijke ziekte lijdend militair zal in oorlogstijd zoo als regel ter plaatse, waar hij verblijft, geïsoleerd worden, wat natuurlijk niet

uitsluit, dat het bij vredesmobilisatie en in streken als Noord-Brabant, met zooveel aan tamelijke eischen voldoende grootere en kleinere ziekenhuizen, altijd aanbeveling zal verdienen den patient, als de afstand niet te groot is en de wettelijke voorschriften geene verandering zijn, in eene dier nosocomia af te zonderen.

In onze voorschriften is de mogelijkheid geopend en ook elders zal dit natuurlijk kunnen voorkomen, om indien de omstandigheden zulks veroorlooven of wenschelijk maken, geen afzonderlijke hoofdverbandplaats op te richten, door haar bij het einde van het gevecht te vestigen in de onmiddellijke nabijheid der gewonden; als plaats zal dan natuurlijk eene der hulpverbandplaatsen worden uitgekozen.

Op het schetsje komt geen Veldhospitaal voor. Bij ons wordt dat station ook alleen opgericht, wanneer na een gevecht in de naaste omgeving de gelegenheid ontbreekt om voor verpleging van de onvervoerbare gewonden te zorgen, totdat zij naar een evacuatiehospitaal (-station) kunnen worden overgebracht 1).

Het is uit den aard der zaak in het belang van de zoo noodige rust voor de wonden en in dat van het beschikbare geneeskundige personeel en materieel met het oog op volgende behoeften, dat het aantal stations voor de gekwetsten zoo klein mogelijk gehouden wordt; daarom zal het meermalen voorkomen, dat het eene of andere wordt overgeslagen, of dat een paar worden gecombineerd. Teneinde daaruit evenwel om andere redenen geen nadeel voor de patienten te doen ontstaan, moet het steeds gewoonte wezen om de behandeling zoo volledig mogelijk te doen zijn en er niet op te rekenen, dat weldra eene verdere halte zal volgen, waar op nieuw deskundige hulp beschikbaar is.

Herstellingsoorden, speciaal voor in den oorlog gewonde of ziek geworden militairen, zijn, voorzoover bekend, ten onzent nog niet aangegeven. Het spreekt intusschen van zelf, dat wij binnen ons gebied tal van gelegenheden hebben, welke voor het genoemde doel in aanmerking zouden kunnen komen; de mogelijkheid is echter niet buitengesloten, dat, ingeval van deelneming aan een oorlog door ons land, de grenzen daarvan misschien tijdelijk wel zoo zouden worden vernauwd, dat de besten er buiten vielen. In het buitenland, in Frankrijk met zijne Riviera en Pyreneeën, in Italië, in Duitschland en Oostenrijk-Hongarije met hunne groote sanatoria en nog grootere hôtels, in uitgezochte omgeving, nemen de herstellingsoorden uit den aard der zaak enorme aantallen patienten over, die ten onzent in de ziekenhuizen moeten blijven, om-

1) Ook bij onze troepen zijn thans de Veldhospitaalafdeelingen vervallen, als gevolg van de invoering van Autotraction voor gewondenvervoer in verband met de vele ten onzent allengs tot stand gebrachte burgerziekenhuizen. Door het in het leven roepen van bovenbedoelde versnelde middelen van vervoer wordt nu gelegenheid gegeven om van uit een centraal punt, waar de voorraad der vroegere afdeelingen opgelegd werd, vlugger en beter, dan bij de tot nog toe gevolgde wijze van doen mogelijk was, in eene eventueele plaatselijke of tijdelijke behoefte aan personeel en materieel voor veldhospitaal te voldoen.

dat zij nog te veel hulp behoeven om in de maatschappij terug te keeren, en op tusschenverblijven, herstellingsoorden misschien niet of althans slechts in bescheiden mate zal kunnen worden gerekend. Het zal daarom te meer aanbeveling verdienen om, als het hier eens werkelijkheid mocht worden, allen wier oogenblikkelijke ongeschiktheid vermoedelijk enkele maanden zal duren, buiten Liniën en Stellingen te houden, resp. te brengen; in de eerste plaats die militairen, wier familie in laatstbedoeld landsgedeelte verblijf houdt.

De Groote Europeesche Krijg

van 1914—1917.

(7 Maart—15 April 1917).

Beginnen wij ons derde Overzicht met den val van Bagdad, het groote succes der Engelschen in Mesopotamië. Welk een glorie voor hun politiek en strategie, die in het naburige Oosten en in het algemeen tegenover Turkije tot dusverre zoo ongelukkig waren, thans de heerschappij der verheven Porte in haar machtscentrum in Klein-Azië te hebben gebroken, teneinde de hare er voor in de plaats te kunnen stellen. Dat heeft Engeland zijn bondgenoot en concurrent in deze gebieden, Rusland, dan toch maar knaphandig afgewonnen. Deze is evenwel in Perzië, waar hij de Turken over Hamadan in de richting van Bagdad terugdrong, de baas; voor de bezetting van Bagdad zelf kwamen zij zoowel uit het Noorden (Armenië) als uit het Oosten (Perzië) veel te laat. Met de, in het vorige overzicht beschreven, vermeerstering van Koet el Amara heeft het Engelsche leger van Generaal M a u d e na de bezetting van Bagdad de smet op zijn wapeneer geworpen door de overgave van Generaal T o w n s h e n d 's troepen binnen Koet (29 April 1916) meer dan uitgewischt; beter nog Albions, ook door de Dardanellen-expeditie tegenover de Mohammedaansche wereld ernstig geschokt prestige, hersteld.

Zij het ook op politiek gebied, wat de uitbreiding van hun machtsfeer betreft, mededingers, s t r a t e g i s c h hebben Engelschen en Russen elkanders plannen door juiste operationele samenwerking uitstekend geënd. Want het voortdringen over Hamadan naar Kermansjah van de Russen en het oprukken over Koet door Engelschen, beide groepen in de richting van Bagdad, verhaaste wederkeerig den terugtocht der Turken. Het ging dus concentrisch. De berichten sinds den 28sten Febr., van Turksche zijde als gewoonlijk bij tegenspoed vaag en onrouwbaar, lieten van Engelschen kant aan duidelijkheid niets te wenschen over. Den 25sten Februari is Koet door de Turken ontruimd, den 28sten berichtte „Londen” reeds, dat zij in schromelijke verwarring door Azië vluchten. Den 6den Maart d a. v. berichtten de Turken zelve, dat de Engelschen tegenover hunne voorposten ten W. der plaats en op 80 K.M. van Bagdad stonden. In den nacht van 6 op 7 Maart trokken eerstgenoemden die posten op hun hoofdstelling bij Etesiphon terug. De Engelsche cavalerie zette, gesteund door kanonneerbooten op den Tigris de vervolging langs den Oostelijken oever dier rivier energiek voort, raakte den 7den Maart slaags met de Turksche achterhoede, vond op den 8sten

Etesiphon zelf onbezet, hoewel daar zeer sterke stellingen met zorg waren voorbereid en bivakkeerde — het is nu zeer warm in Mesopotamië — van 8 op 9 Maart op 10 K.M. afstand van de Diala, die den doormarsch naar Bagdad op 15 K.M. ten Z. dier stad verspert. Achter die rivier, op den N. oever dus, hadden de Turksche achterhoeden een stelling bezet, die echter na een onbeteekenend gevecht werd ontruimd. Den 10den Maart bezette de Engelsche ruitery de stad van Harun el Raschid, thans het middelpunt van Turkije's gezag in Klein-Azië. Zoodra het groote nieuws in Engeland bekend werd, wees de „Daily Telegraph” op den zwaren slag, dien Generaal M a u d e's snellen en ongetwijfeld bekwaam geleiden opmarsch van Koet naar Bagdad aan Duitschlands plannen met den spoorweg Berlijn—Bagdad-golf van Perzië heeft toegebracht. Voor deze mogendheid beteekent het verlies der Kaliefenstad het verlies van het einddoel harer economischen invloed in het naburige Oosten, vanwaar zij dien invloed als derde concurrent om het economische overwicht in deze gebieden, door Perzië tot aan Afghanistan en van dáár naar Britsch-Indië in de verre toekomst en binnen afzienbaren tijd tot in den Golf van Perzië over Korna en Koweit hoopte uit te strekken.

Aan die verwachtingen hebben nu Engeland en Rusland voorshands den bodem ingeslagen. Dit blijkt ook uit een waarschuwing der „Frankf. Ztg., die, wijzend op de zeer verzwakte positie van den Mohammedaanschen bondgenoot in het Oosten, den toestand in Klein-Azië een vraagstuk van de hoogste beteekenis acht, dat niet alleen in militair, doch vooral in politiek opzicht de ernstige aandacht vereischt.

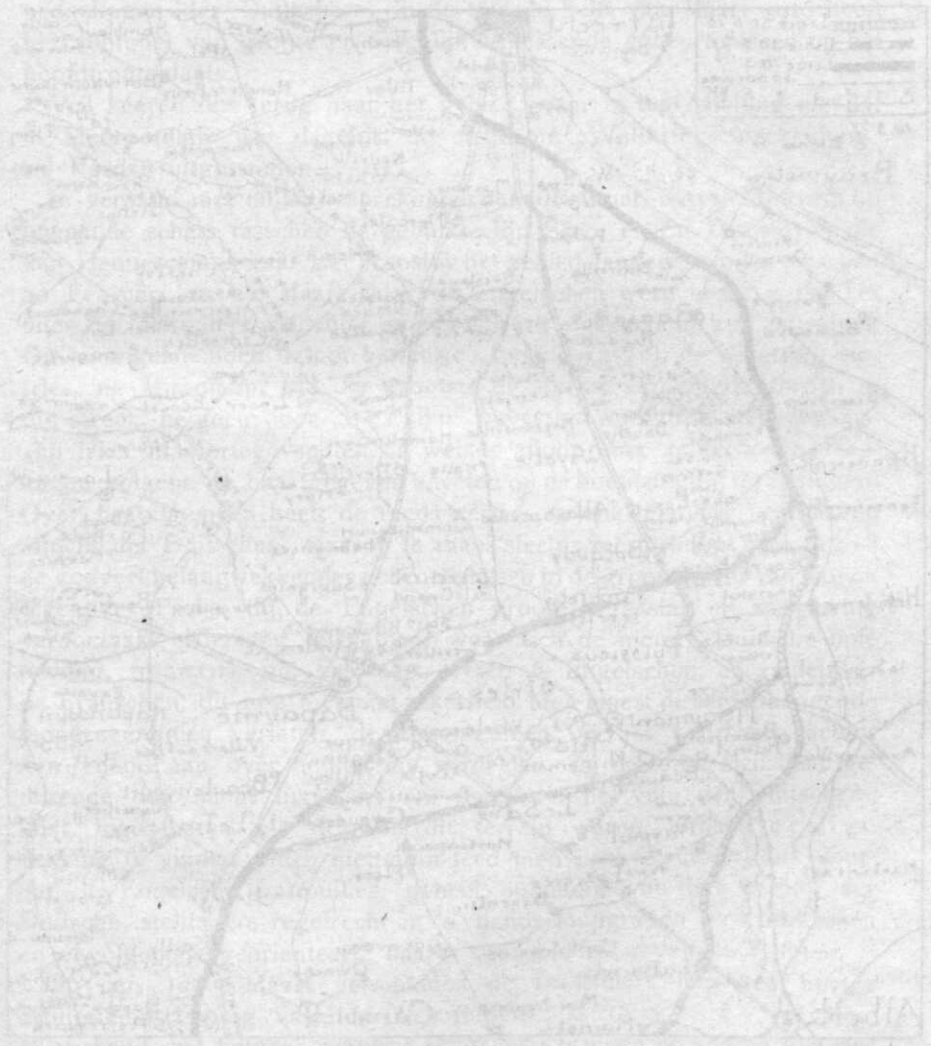
In militair opzicht maakt men zich in Duitschland overigens niet bijster ongerust: „Der Krieg gegen die Turkei ist für unsere Feinde ein Krieg um Kompensations-Objekte (vredespanden) geworden, kein Krieg um Weltkriegsentscheidung — heette het daar.

Niettemin is het Engelsche succes óók in strategisch opzicht niet zonder beteekenis, al is Klein-Azië een neven-operatietooneel, omdat ook in militair opzicht Turkije hier een reeks van gevoelige nederlagen, rekent men ook Perzië en Armenië mede, heeft geleden.

Na den val van Bagdad zetten de Turken hun terugtocht voort, al gaat dit niet meer zoo snel als na den val van Koet el Amara. Ook blijven de Russen het hun lastig maken in Perzië. Aldus zullen Engelsen en Russen concentrisch samenwerkend, de Turken steeds verder uit Mesopotamië, Perzië en ook uit Armenië teruggdrijven en zal door hen worden bereikt, wat ook m a j. M o r a h t in het Berl. Tagebl. als hun doel aangeeft: herstel van hun prestige en overheersching van deze gebieden met hunne petroleum-rijdommen. Intusschen zal de weerstand der naar elkaar toegedreven Turksche strijdkrachten, die daarmede tevens hun basis naderen, steeds vermeerderen, terwijl de moeilijkheden, verbonden aan een verderen opmarsch van de Engelsen en Russen bij het langer worden hunner achterwaartsche verbindingen voortdurend zullen toenemen. Een en ander wettigt het

Map of the State of Virginia, showing the principal cities, towns, and villages, with the names of the counties and the names of the principal rivers and streams.

Scale of Miles 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

J. A. Smith

vermoeden, dat de oorlog in deze gebieden voorshands een stadium van afwachting zal intreden.

Niet alzo in het Westen op het Hoofdoperatietooneel. Het tijdperk van afwachten is voorbij, zelfs dat van de onzekerheid omtrent de bedoelingen der Duitschers; in de tweede helft van Maart 1916 heeft het voorspel van groote en mogelijk beslissende gebeurtenissen op het hoofdfront plaats.

Wij keeren dus terug naar het gebied, waar in tegenstelling met dat in Mesopotamië wel degelijk de strijd om „Weltkriegsentscheidung” zal worden uitgestreden.

In verband met mijne besprekingen in het Februari-overzicht, wordt op bijgaande schets tusschen de geblokte lijn Serre en Le Transloy en die van Hennescamps naar Le Transloy het gebied aangegeven, dat tusschen 20 Februari en 10 Maart door de Engelschen werd bezet, nadat het door de Duitschers vrijwillig aan hen werd afgestaan m. a. w. ontruimd. Op laatstgenoemden datum berichtte „L o n d e n” nl. de bezetting van Irles, na Miraumont een der grootste en sterkst verdedigde dorpen in die streek, hetgeen door „B e r l i n” bevestigd werd in de mededeeling: „bij Irles infanteriegevechten na welker afloop onze achterhoede-afdeelingen volgens de haar gegeven bevelen op de hoofdstelling teruggingen. Over het algemeen heeft de reeds eerder en ook hier nog beschreven aftocht der Duitschers, waarop ik thans slechts zeer beknopt inga, gezien de zooveel belangwekkender gebeurtenissen in de groote bocht van Noyon tegenover Parijs, bij de Engelschen groote verassing en verwarring veroorzaakt. Niemand wist toen, waar zich de nieuwe Deutsche linie bevond, trouwens, nu, 25 Maart, weten de Engelschen, en zuidelijker de Franschen, dit nòg niet met zekerheid. Men moest de samenhangende loopgravenlinies verlaten, de compagnieën bij het nadringen achter den vijand aan over het terrein verdeelen. Zij moesten zich daar gedurende den nacht ingraven, om tegenover het vuur der Duitschers, juist ingeschoten als deze in dit terrein waren, althans eenige dekking te vinden. Doch niettemin leed men veel verliezen, ook doordat de Engelsche patrouilles, geheel onkundig van het beloop der Deutsche stellingen, regelrecht in 's vijands loopgraven terechtkwamen en onvoldoende georiënteerd, daarin verdoold en gevangen raakten.

Op den 12^{den} Maart vermeldde de Duitschers nog een hevige artillerie-beschieting van hun front tusschen Bucquoy en Le Transloy. In verband met hetgeen omtrent krijgsverrichtingen bij andere, kleinere plaatsen bekend is geraakt, mag worden aangenomen, dat omstreeks midden van Maart de op de schets getrokken lijn Hennescamps—le Transloy nagenoeg het beloop aangeeft van de linies, waarin de Engelsche voorhoeden de Deutsche achterhoeden waren gevolgd. Op dit tijdstip stonden wij aan den vooravond van groote gebeurtenissen, waarbij die in de bocht Atrecht—Hennescamps—Bapaume in het niet verzonken. Heelemaal onvoorbereid waren zij niet; van beide zijden

was niet onduidelijk gewezen op wat zich kort daarna tot een herhaling op groote schaal ontwikkelde van den opzienbarenden terugtocht ter weerskanten van de Ancre.

Reeds den 16^{den} Maart schreef ik elders: de krijgsverrichtingen in Frankrijk vereischen nu al onze oplettendheid, want nu ook de Franschen zelven voortdurend bedrijviger worden, beloven die operatiën bij den dag belangwekkender te worden. Toen waren de gevechten aan de Ancre nabij Lassigny en Roye reeds eenige dagen aan den gang, ofschoon tot dusverre zonder resultaten van beteekenis.

Toen gaf m a j. Morath, de bekende militaire medewerker van het „Berliner Tageblatt” — blijkbaar van hoogerhand daartoe geïnspireerd, teneinde de eigen bevolking voor te bereiden op een terugtrekkende beweging, welke mogelijk haar vertrouwen in de legerleiding had kunnen schokken, althans onrust kon verwekken — eenige op dit tijdstip merkwaardige strategische beschouwingen ten beste. Oogenschijnlijk een studie; inderdaad echter een verklaring van maatregelen, die nu op het punt waren na lange en zorgvuldige voorbereiding aan den dag te treden.

Waarom — vroeg Morath — wijzend op von Hindenburgs terugtocht in Oost-Pruisen en in Zevenburgen, welke door schitterende overwinningen op aanvankelijk zegevierend oprukkende vijanden zijn gevolgd, zouden wij ons eigenlijk kanten tegen eene strategische frontverkorting? Wat verliezen wij daarbij: een woestenis, een voor den vijand haast onbruikbaar marschgebied. Wat winnen wij: veel, want wij verlaten stellingen, die wij lang niet alle hebben gekozen, doch moesten innemen, om daar, waar dit door de omstandigheden geboden was, de pogingen tot omvatting van onzen rechtervleugel na onzen terugtocht op de Aisne als gevolg van den slag aan de Marne (8 Sept. 1914) te verijdelen door stellingnemen. Destijds moesten de strategische overwegingen wijken voor de tactische eischen van het oogenblik, terwijl anderzijds diezelfde overwegingen ons noodzaakten met tactisch ongunstig gelegen of gevormde stellingen genoeg te nemen. Anders gezegd: „De stellingen, die wij destijds kozen, waren ongunstig, doch het ging toen niet anders; wij mochten al blij zijn, dat we toen niet overhoop werden geloopen en het er zelfs nog ruim twee jaren in uithielden. Laat ons nu echter, voor het te laat is, verstandig zijn en die stellingen, hoe eer hoe liever verlaten, vooral nu de vijand daartegenover zoo enorm veel krachten ophoopt, anders worden wij er straks nog met geweldige verliezen uit verdreven, strategisch en tactisch ongunstig als zij voor ons zijn. Kiezen wij betere, die tevens korter zijn; daardoor krijgen wij bovendien tegenover 's vijands haast verpletterende overmacht de zoo hoog noodige troepen vrij.

Aldus wees Morath toen, half Maart, reeds den weg aan, die de Deutsche legerleiding zou volgen, en die zij sedert, dat is in de tien dagen die nu verlopen zijn, want ik schrijf dit 25 Maart, ook inderdaad heeft gevolgd. Toch heeft zich daarmee d. w. z. met den meester-

lijk uitgevoerden strategischen terugtocht, die hij den vijand en heel de wereld te aanschouwen heeft gegeven, slechts de inleiding afgespeeld van het programma, dat von Hindenburg heeft ontworpen voor de Duitsche operatiën van dit voorjaar en voor den zomer, wellicht, totdat de na-herfst de operatiën opnieuw zal onmogelijk maken.

Wat na deze inleiding zal volgen, de door velen verwachte vernietigingsslag in het open veld, een tweede Tannenberg of een van stelling tot stelling teruggaan, dus een herhaling van wat thans gebeurt, tot aan Maas of Rijn, is nog in dichte nevelen gehuld. Op dit oogenblik weten wij alleen, dat de Duitschers onder dekking van sterke achterhoeden — dekkingstroepen noemen zij deze — teruggaan, thans langzamer dan in het begin, terwijl de vleugels ten Noorden van Atrecht en ten Oosten van Soissons nog onwrikbaar vaststaan 1). Men spreekt in verband met die vertraging, die op komenden, krachtigen weerstand schijnt te duiden, op een „von Hindenburg's linie” zonder echter ook maar bij benadering te weten, waar die linie is, ja zelfs eenige zekerheid te bezitten, dat er zoo'n linie is of wordt gevormd.

Men verdiept zich in gissingen, de een beter, de ander minder gemotiveerd, doch raden blijft het met dat al, althans tot heden. Wellicht zullen wij er bij het schrijven van het volgende overzicht (iets) meer van weten.

„Waarom” — zegt Morath in zijn hiervoor genoemd overzicht — „zouden wij onzen vijanden in het Westen geen raadsels blijven opgeven omtrent het waar en wanneer van onze strategische frontverkortung? Immers — wat ook tengevolge van den daardoor gevormden „nevel van onzekerheid” vaag moge zijn, niet onse eigen besluit, waarmede wij den vijand ons initiatief opleggen.” Doch ook omtrent dat besluit zelf, blijft het raden.

Een Manoeuvreer-slag in het open veld — zoodra de Duitsche legers thans los van de loopgraven en uit de hen omvattende bocht van Noyon, daarvoor voldoende ruimte hebben verkregen — waarin zij, in den bewegingskrijg in het Oosten (Roemenië) ervaren, den geallieerden een verpletterende nederlaag toebrengen? Standhouden in betere, thans zelf gekozen stellingen, waartegen zij den vijanden opnieuw bebloede koppen laten halen?

Of z.g. standhouden in een zoodanige linie, het verkorte front Atrecht—Berry au Bac (ten W. v. Soissons) om, wanneer de Engelschen en Franschen daartegenover opnieuw hun massa's hebben opgehoopt en hun geschut en munitie hebben aangesleept, wederom hetzelfde spel als dat in de bocht van Noyon te herhalen?

Wat dit laatste betreft nog een opmerking, die in dit verband niet ontbreken mag.

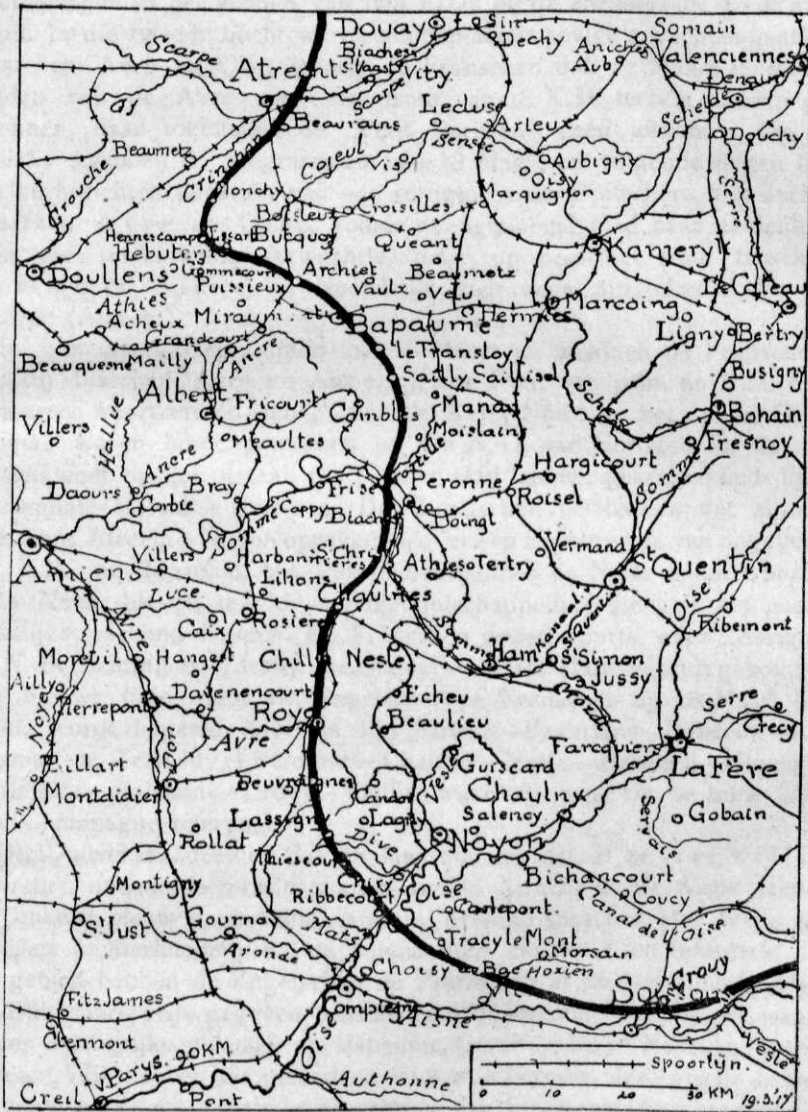
Aldus behalen de Duitschers op het hoofdfront slechts tijdwinst, een

1) Terwijl ik de laatste hand aan dit overzicht leg is bij Atrecht (tusschen Lens en Croisilles) een groote slag aan den gang.

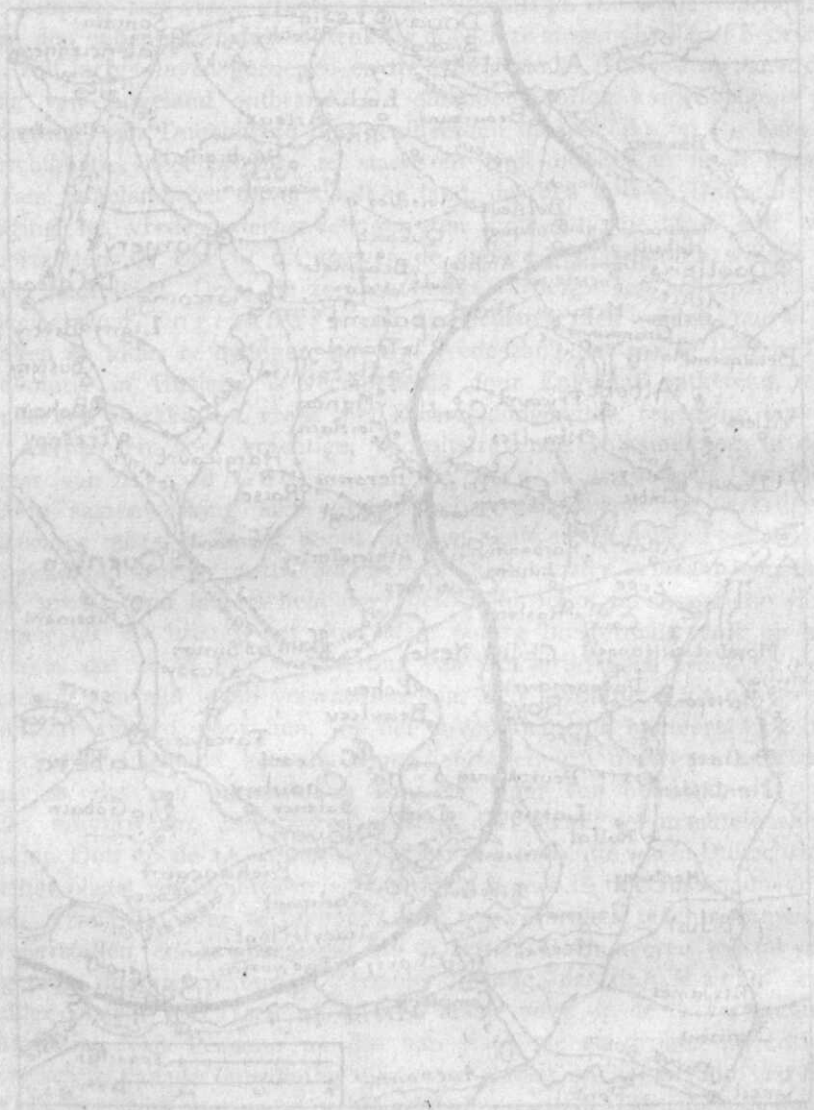
winst evenwel, die onder de gegeven omstandigheden zoolang zij n.l. noodig is, van bijzondere beteekenis is. Twee verschijnselen zijn er n.l. opgetreden, waarop het wel de moeite waard is, wat hun uitwerking en verloop betreft, te wachten, ook al is nergens het verlangen naar of de behoefte aan vrede grooter dan in Duitschland. Dat is het verschijnsel van den onbeprekten duikbootenkrijg door deze mogendheid half Februari j.l. zelf in het leven geroepen en de Revolutie in Rusland op aanstichting van Engeland ontbrand. De duikbootenoorlog komt volgens de schatting van Duitschland den geallieerden maandelijks op $\frac{1}{20}$ hunner beschikbare scheepsruimte te staan en treft bovendien in de eerste plaats Engeland, het onverzoenlijke land, dat den oorlog, Duitschlands poging tot vredesonderhandelingen ten spijt, tot „the bitter end” wil voortzetten en dat in dit streven de andere bondgenooten willens of niet medesleurt. Door de zeer gevoelige verliezen aan scheepsruimte, speciaal van Engeland, hoopt Duitschland dien vijand murw te maken en aldus te dwingen aan zijn vredeszang het oor te leenen. De Revolutie in Rusland is vermoedelijk door Engeland ontketend, teneinde een zwakke, tot vrede met Duitschlandgezinde, regeering omver te werpen en door krachtige, vooruitstrevende volksmenners in den geest van Lloyd George en Carson te vervangen, teneinde betere samenwerking met oorlogsmannen „à outrance” te verkrijgen. Daarvoor moest zelfs het hoofd van een nauw met Engeland verbonden mogendheid worden onttroond. Een revolutie echter eenmaal losgebroken groeit haar leiders licht over het hoofd, loopt in onverziene richtingen uit en brengt het door den oorlog hongerende volk op het kussen, dat zeker van voortzetting van den strijd geen brood en verbetering van zijn leven verwachten kan. Een revolutie is als een tweesnijdend zwaard voor hen, die het onvoorzichtelijk hanteert. Ook dat begrijpt Duitschland hetwelk bovendien weet, wat overigens verklaarbaar is, dat een omwenteling aan het leger van het land, waar zij alles omverwerpt, zeer zeker afbreuk doet en dit tot machteloosheid doemt. Ook op de resultaten der Russische revolutie wacht Duitschland en het blaast reeds verzamelen voor zijn legers in het Oosten, om deze naar Frankrijk over te brengen, daar het verbroken machtsevenwicht te herstellen en in overmacht om te zetten. Doch keeren wij tot ons eigenlijk onderwerp terug. Vermeld zij nog, dat de „Matin” een helder inzicht had, toen zij midden Maart wees op de te verwachten ontruiming van Péronne na die van Bapaume en groote uitwerking verwachtte van de ontruiming dier twee steden op het beloop van het Westelijke front met name op het verdwijnen van de uitspringende bocht van Atrecht—Bapaume en van de bocht van Noyon. Aan deze mededeeling kon toen alleen de waarde worden toegekend van een voorspelling.

Beide bochten komen op bijgaande schets voor, de groote uitbuiking in de richting van Parijs, die in haar uiterste punt Ribbecourt slechts 90 K.M. van Frankrijks hoofdstad is verwijderd, komt daarop in het bijzonder uit. Bij Roye ging het Engelsche front in Vlaanderen, Artois

The following description is taken from the report of the
Commissioner of the General Land Office, dated
June 1, 1890, and is published by permission of
the Commissioner.

The map shows the following features:
1. A network of rivers and streams, including the main river and its tributaries.
2. A scale bar indicating the distance in miles.
3. A north arrow pointing towards the top of the page.
4. Faint text labels for various locations and geographical features.

en Picardië, dat zich allengs meer en meer naar het Zuiden heeft uitgebreid teneinde Fransche troepen vrij te maken, over in het Fransche front, dat van daar door Champagne, Argonne, om Verdun en door Lotharingen in het Zuiden van den Elzas bij de Zwitsersche grens aansluit. In die tweede bocht waren midden-Maart hevige gevechten gaande tusschen Avre en Oise, waarop de Franschen d.d. 17 Maart terweerszijden van de Avre over een front van 18 K.M. terrein hadden gewonnen, naar toenmaals de „Petit Parisien” deed uitkomen. Op dit tijdstip kwamen de telegrammen van 18 Maart en volgende dagen los, welke berichten bevatten van een terugtocht der Duitschers, niet slechts tusschen Avre en Oise, zooals evengenoemd blad naar aanleiding van die terreinwinst verwachtte, maar op heel het front tusschen Somme en Aisne, ja Noordelijk zich zelfs uitstrekkend tot de Scarpe (Atrecht).

In hun avondtelegrammen van 18 Maart j.l. meldden de Franschen, dat zij tusschen Avre en Aisne, op een front van ruim 60 K.M. hun opmarsch voortzettend, ten N. van de Avre, Nesle, in het dal der Oise, Noyon, waren binnengetrokken en ten N.-O. van Soissons bij Crouy, vasten voet op het plateau ten N. dier stad hadden gekregen in de linie Carlepont—Morsain—Nouvron. De Engelschen berichtten, dat zij, op het front Atrecht—Noyon oprukkend, over een frontbreedte van ongeveer 70 K.M., na Bapaume, ook Peronne, Chaulnes en Nesle hadden bezet.

In Nesle bleven dus de bondgenootschappelijke vleugels het noodzakelijke verband houden. De Franschen waren voorts, over Lassigny in N.-O. richting doordringende, halverwege tot Hane vooruit gekomen. De nieuwe linie, door de Engelschen en Franschen op 18 Maart bereikt, wordt bepaald door de lijn Atrecht—Beaurains—Boisieux—Bapaume—le Transloy—Péronne—Chaulny—Nesle—Beaulieu—Noyon—Carlepont—Moislains—Crouy—Vailly, waar zij weer in de oude linie van Champagne overgaat.

De Duitschers deelden d.d. 18 Maart mede, dat in de vrijwillig door hen ontruimde terreinstrook tusschen Atrecht en de Aisne slechts op enkele plaatsen gevechtsaanraking bestond tusschen hun dekkings-troepen (achterhoeden) en de vijandelijke cavalerie en infanterie. In dit gebied hebben de Engelschen en Franschen in de stelselmatig door de Duitschers prijs gegeven terreinstrook dier vroegere stellingen, waaronder belangrijke plaatsen als Bapaume, Géronne, Roye, Nesle en Noyon bezet. „Wij hebben dit gebied na lang voorbereide strategische bewegingen volgens ons plan ontruimd. De dekkings-troepen omsluiëren door een voorzichtige, doch krachtige houding den aftocht onzer troepen. De vijand volgt slechts aarzelend!” — aldus het desbetreffend officieele bericht uit Berlijn.

Teneinde 's vijands vervolging bij dien aftocht zooveel mogelijk te belemmeren hebben de Duitschers, alle bruggen in het door hen ontruimde gebied in brand gestoken, alle wegenkruispunten ondermijnd, overal fladdermijnen aangelegd en deze op tijd doen springen. Alles

wat hun te pas kon komen is weggevoerd en anders vernietigd. De klachten, der Engelschen en Franschen, zijn wellicht met voordacht overdreven. Hun opmarsch werd aanzienlijk vertraagd, afgezien nog van de onnoemelijke schade, welke daardoor aan inwoners en streek wordt berokkend. Of al die vernielingen noodzakelijk waren, is moeilijk te beoordeelen. De Duitschers brachten daardoor een totaal verwoeste, onherbergzame strook tusschen zich en hun vervolgers, zooals de Russen zich destijds niet ontzagen zelfs in hun eigen land te doen.

Sedert den 18 Maart volgen de Engelschen en Franschen de terugtrekkende Duitschers alleen met ruitery en snel vervoerde infanterie (rijwielen, auto's). Onder verwijzing naar Maj. Morath's hiervoor besproken beschouwingen, zij er nog op gewezen, hoe op 18 Maart van officieel Deutsche zijde wordt verklaard: „Onze vroegere gevechtswaardheid is geheel volgens het plan ontruimd. Daardoor worden de nadeelen van het onbewegelijke front terzijde gesteld, herkrijgen wij operationele vrijheid en het initiatief. Het opgegeven terrein wordt nu manoeuvreerterrein en verkrijgt voor ons als gebied voor den door ons gewenschten bewegingsoorlog verhoogde waarde. Nu komt de strijd door vrije besluiten op zelf gekozen oogenblik en plaats. Wij plaatsen de legerleiding der Entente voor een nieuwen toestand door haar uit den weg te gaan. Wij zullen thans zien wie dezen het best beheerscht zij of wij.” Wat daarvan overigens zij, zeker is, dat de Duitschers daarmede een terugtocht uit een vast loopgravenfront, waar zij in nauwe en voortdurende aanraking waren met de tegenpartij hebben ingeleid op een wijze, die deze operatie tot een meesterstuk van strategie stempelt. Daarover zal wel een ieder, die eenig begrip van de oorlogvoering bezit, het eens zijn, al willen de geallieerden dit niet volmondig erkennen.

Gaan wij verder den toestand na, zooals deze zich in den avond van 20 Maart opnieuw aan ons voordoet. d.d. 19 Maart te voren werd uit het Fransche hoofdkwartier geseind: „De veldtocht van 1917 begint met den terugtocht der Duitschers van Ancre tot Oise.” Op 20 Maart is die terugtocht nog in vollen gang, en is nog volstrekt niet uit te maken, slechts te onderstellen, waar hij eindigen zal.

Op dit tijdstip hebben de Engelschen, die op het zoo zwaar door hen gehavende Sommegebied onder zooveel moeilijker omstandigheden oprukken, dan de Franschen tusschen Avre en Oise, nog slechts enkele K.M. de lijn Atrecht—Bapaume—Péronne—Ham overschreden, waardoor intusschen de hiervoor besproken bocht Atrecht—Hennescamps—Bapaume geheel is verdwenen. Engelsche patrouilles trokken op dit tijdstip over den grooten weg tusschen Atrecht en Bapaume. In den loop van den 19^{den} Maart waren de Franschen, die als gezegd, ondanks de talrijke belemmeringen hun door de Duitschers in den weg gelegd, vlugger opschoten, voorbij Ham aan de Somme en Chauny aan de Oise gekomen en rukten zij verder, hier echter zeer langzaam, ten N.O.

van Crony in de richting van Vregny. Uit de Deutsche telegrammen dier dagen bleek met vrij groote zekerheid, dat van die zijde tot dusverre alleen het gebied tusschen Scarpe en Aisne werd ontruimd, aan laatstgenoemde rivier hoogstens tot aan de Westelijke zijde van Vailly.

De stellingen daarbuiten gelegen werden stevig vastgehouden. Terwijl dus het centrum van de positie Nieuwpoort—Noyon—Verdun in vlottende beweging is, staan de vleugels Nieuwpoort—Atrecht en Verdun—Vailly nog muurvast.

De Duitschers geven den 20sten Maart het navolgende exposé van den toestand :

„Van Atrecht tot aan den weg Roye—Amiens, derhalve tot de Avre, hebben wij Engelsche-, vandaar tot aan de Aisne Fransche troepen tegenover ons. De eerste linie is 75 K.M., de tweede 60 K.M. breed, te zamen 135 K.M. De Engelschen volgen nog zeer dralend, de Franschen vlugger. Dringen zij te snel op, dan geven wij hun evenwel gevoelige klappen, zoo o. a. bij Beaulieu op den weg Nesle—Ham en op den weg van Noyon naar St. Simon.” Uit alles blijkt, dat, hoewel de Duitschers erkennen, dat de Franschen, gewaarschuwd door wat den Engelschen aan de Ancre overkwam, den toestand beter doorzagen, hetgeen ook wordt bewezen door een gebruik van hun cavalerie op groote schaal teneinde de verloren voeling zoo snel mogelijk te herstellen, ook de Franschen zich nog door den plotselingen aftocht der Duitschers hebben laten overrompelen. Zij hebben het feit van de algeheele ontruiming der dicht tegenover hen bezette stellingen veel te laat ontdekt, daaruit is het te verklaren, dat hun tegenstander zonder ook maar een enkelen vuurmond te verliezen en slechts enkele gevangenen of overigens onbruikbaar gemaakte mitrailleurs in hun handen te laten een breede strook tusschen zich en hun z. g. vervolgers, beter : volgers, konden brengen.

Als hiervoor gezegd : een schitterend voorbeeld van tot in de details bekwaam voorbereide en talentvol uitgevoerde terugtochtstactiek over een front van 135 K.M. uit onmiddellijk tegenover den vijand gelegen stellingen, waarin men in voortdurende aanraking met hem was.

Dat de Duitschers zich tusschen 18 en 20 Maart wat de hoofdmachten hunner legers betreft, inderdaad volkomen van die hunner tegenstanders hadden losgemaakt, blijkt overtuigend uit de mededeeling dier tegenstanders: „Van den vijand ziet men op één of twee dooden na, die aan den kant van den weg liggen, niets. Alleen rookwolken aan de verre kim verraden, waar zij nieuwe dorpen aan de vlammen prijsgeven.”

Zoo ook nu, 27 Maart nog. Alle aanraking, die er tusschen de partijen is, bestaat uit die van de voorhoeden, hoofdzakelijk verkennende ruitery en snel verplaatste infanterie der Engelsche en Fransche legers en de achterhoeden, ettelijke kilometers in den rug der Deutsche troepen.

Hoe grondig deze laatste het vernielingswerk tot het vormen van een verwoeste streek tusschen zich en hun tegenstanders hebben verricht moge uit het volgende blijken.

Een breede strook is veranderd in een verlaten woesteniĳ, waarin geen dorp, geen boerderij is blijven staan. Geen weg is berijdbaar, geen spoorstaaf, geen spoordijk bruikbaar. Waar bosschen geweest zijn, steken stompen omhoog. De putten zijn verstopt — de geallieerden zeggen vergiftigd — draden, kabels en leidingen voor electriche verbinding vernield. Geen kelders meer die wijkplaatsen bieden, geen schuren of huizen als schuilplaats meer te vinden, geen hout geschikt om te bouwen. Over de onbruikbaar gemaakte (opgeblazen) wegen liggen gevelde boomen. De veldpioniers der geallieerden konden aan den gang komen; weiden waarover naast de wegen voertuigen en geschut hadden kunnen rijden waren omgeploegd.

„Overall stelselmatig vandalisme en vernielzucht, grootendeels zonder militair doel” — zeggen de Engelschen en Franschen. Hoe betreurenswaardig ook, maatregelen die genomen worden omdat de militaire noodzakelijkheid dit meebrengt, doch alleen voor zoover strikt geboden, uitgevoerd — aldus de Duitschers.

Wie zal thans uitmaken of de eene partij het vandalisme van de andere overdrijft, de ander zich vrijpleit onder den dekmantel van militaire noodzaak. Zeker is alleen, dat die maatregelen hun uitwerking niet hebben gemist, inzoverre de teruggaande Duitschers een voorsprong hebben gewonnen, die hun te eeniger tijd de gewenschte vrijheid van beweging zal geven, noodig om, zooals Keizer Wilhelm dit d.d. 30 Maart in zijn dankbetuiging aan zijn waarde Generaal-Veldmaarschalk uitdrukt, een nieuwen grondslag te leggen voor de verdere oorlogvoering. Waar die grondslag ligt, indien dit althans niet figuurlijk gesproken is, welke die verdere oorlogvoering zal wezen, is den vijand en den neutralen absoluut onbekend.

Zooals het in dezen oorlog al meer is gegaan, komen na langdurige perioden van betrekkelijke rust of van weinig belangrijke krijgsvorrichtingen, enkele dagen van groote beroering op een der gevechts-terreinen. Dat gaat altijd met een stroom van oorlogsberichten en commentaren gepaard, die welhaast overstelpend is en reeds alleen het ordenen van die chaos vraagt geruimen tijd. Tegenstrijdigheid en vaagheid dier berichten maakt die taak dan nog moeilijker, zoodat men op zulke oogenblikken al blij is op de hoogte van de voornaamste feiten te kunnen blijven en al het bijwerk ter zijde schuift. Zulk een vloedgolf was nu ook de ontruiming van de bochten tusschen Scarpe en Somme en tusschen Somme en Aisne d. w. z. van de bocht tusschen Atrecht en Bapaume en die van Noyon.

In een maandoverzicht echter is het mogelijk de gebeurtenissen, die elkaar eerst ras opeenvolgen, tot rust te doen komen en daarvan een aperçu te krijgen, doordat men het krijgsgeschiedkundig gebeuren meer op een afstand beziet en er niet als b.v. een „van dag tot dag”-schrijver met de neus boven opstaat. Den 17^{den} Maart nu begon de opzienbarende aftocht der Duitschers, den 23sten d. a. v. was het aanvankelijk snelle tempo, waarin de Engelschen en Franschen hen volg-

den, niet vervolgden, reeds aanmerkelijk vertraagd en kwam de opmars tusschen 23 Maart en heden, 30 Maart, nagenoeg tot stilstand.

Het is deze hoogst belangrijke periode in den oorlog op het Westelijke operatietooneel, die ik hier zal beschrijven, nu na de eerste ontroering de gebeurtenissen uit dit tijdvak zich duidelijker afteekenen en zich tot een samenhangend overzicht laten verwerken.

De terugtocht der Duitschers tusschen Scarpe en Aisne zal ik thans niet alleen in zijn verloop, doch ook in zijn uitvoering beschrijven als een schitterend voorbeeld van terugtochtstaktiek, zooals tot dusverre bezwaarlijk in de krijgsgeschiedenis zal worden aangetroffen. Zoo tot in alle details voorbereid, zoo welgeslaagd is zijne resultaten. De aftocht der Duitschers, een grootsche operatie op zichzelf, begon feitelijk reeds op 4 Febr. j.l. met de ontruiming van Grandcourt. Eerst verscheidene dagen later werd zij door de Engelschen bemerkt. Op dezelfde wijze gelukte de volgende sprong, die de Duitschers terugbracht in de linie Monchy—Archiet—le Transloy. En toch waren toen slechts zwakke achterhoede-afdeelingen in de loopgraven achtergebleven, die er door handig demonstreeren in slaagden den vijand geruimen tijd in bedwang te houden door hem in den waan te brengen, alsof hun stellingen nog volledig waren bezet. Dit was slechts de inleiding, men kent overigens reeds het verloop van den eersten aftocht ter weerszijden van de Ancre. De groote veranderingen aan het Westelijk front traden eerst in den nacht van 11 op 12 Maart in en niet, zooals men allicht uit de telegrammen uit Parijs en Londen zou opmaken, op den 17den. Die bevatten slechts de berichten van hetgeen de Franschen en Engelschen deden, toen het feit van den aftocht der Duitschers uit de stellingen, die zij 2½ jaar achtereen hardnekkig hadden bezet gehouden, tot hun doorgedrongen was. Het begon bij Grevillers ten W. van Bapaume, waar het Deutsche gevechtsfront, toen nog in dat der Engelschen naar voren sprong en het ging aldus in zijn werk: In alle stilte werden in dezen nacht de voorste loopgraven al geheel ontruimd. Na een langdurig trommelvuur op den 12den gingen de Engelschen tot den stormaanval daarop over en vonden de „trenches” des vijands tot hun groote verbazing absoluut ledig. Toen, overmoedig geworden, stormden zij, thans echter zonder voorbereidend artillerievuur naar de tweede loopgravenlinie. Deze was wel degelijk bezet, de aanvallers leden bij dien aanval en den volgenden zware verliezen; er zat niets anders op dan zich voor die linie in te graven.

Tegenover het door de Franschen bezette deel der hier besproken stelling werd dezelfde taktiek toegepast. Alnaarmate tegen einde Februari de voorbereiding van hun voorjaarsoffensief haar voltooiing naderde, trokken de Duitschers hunne bezetting uit de daartegenover gelegen loopgraven terug. Ten langen leste bleven daarbij alleen de detachementen onder officieren achter, afdeelingen, die intusschen nog voldoende sterkte behielden om verkenningspatrouilles der tegenpartij een al te nieuws-

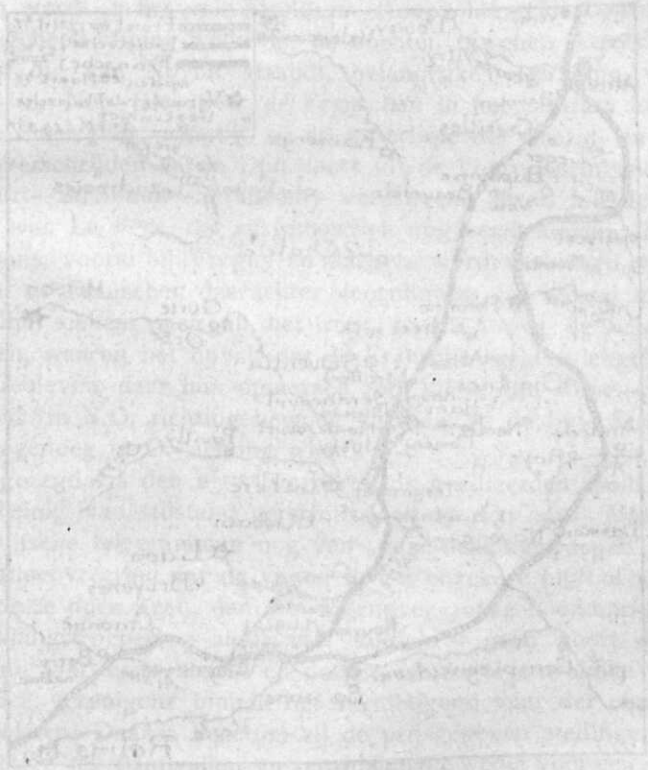
gierig opdringen te beletten, zoo lang deze niet door stormtroepen werden gevolgd. Dit nu werd van Fransche zijde vermeden, omdat men den toestand niet doorziende, het oogenblik voor krachtdadig doortasten nog niet gekomen achtte. Toen echter door de Franschen in het begin van Maart een groot opgezet offensief tegen die stellingen werd ondernomen, waren daarin nog slechts enkele sterke posten aanwezig. Op den 13^{den} Maart werden 's vijands loopgraven stelselmatig met artillerievuur overstelpt. De posten weken op de achtergelegen stelling terug, doch toen tegen den avond die beschieting ophield, keerden zij in de voorste linie terug. Inmiddels waren hier en daar echter reeds enkele stormtroepen opgerukt en hadden deze de eerste en de tweede Duitsche linie bezet. Op die gedeelten waren de posten op de derde linie teruggeweken. Over het algemeen bleef ook nu nog de ware stand van zaken voor den aanvaller verborgen; het is althans een feit, dat in deze periode de verkenning uit de lucht de eigen legerleiding geen enkele stellige inlichting verschafte, omtrent de voorbereiding en de uitvoering van 's vijands terugtocht, terwijl deze toen reeds dagen achtereen in vollen gang was. Dichte marsch-, voertuigen- en artilleriecolonnen moeten toen de naar het Oosten en N. O. voerende wegen hebben bedekt. Op den 15^{den} Maart herhaalden de Franschen hun trommelvuur en drongen daarop in den loop van den dag de Duitsche loopgraven binnen op het oogenblik, dat de zwakke posten, die deze zoo lang en onder zoo moeilijke omstandigheden hadden bezet, reeds goed en wel waren teruggetrokken. Op de andere vakken van het front ging het op dezelfde wijze. In den nacht van 13 op 14 Maart werd Péronne benevens de stelling ten N. en Z. dier stad ontruimd, op 14 en 15 Maart het bosch van St. Pierre Vaast en Sailly, alsmede nabij Péronne de bekende steunpunten la Maissonnette en Barleux. Zoo deelde de terugtochtbeweging zich langzamerhand aan héél het front mede met dit onderscheid alleen, dat de Engelschen aarzelend, de Franschen sneller volgden. Vandaar ook, dat op de schets de vooruitgang dezer laatsten over het algemeen grooter is dan die der Britten.

Op 17 Maart begint eigenlijk met recht de opmarsch, die eerst tusschen 20 en 23 Maart zoodanige vertraging zou ondervinden, dat zij nu, einde Maart, welhaast tot stilstand is gekomen. De Franschen overschrijden op dien datum de linie Laingny—Roye en bereiken op verschillende punten den straatweg Roye—Noyon.

De Engelschen bezetten Bapaume en bereiken de linie Le Transloy—Bapaume—Bihucourt—Ablainville—Les Essarts—Monchy. Op 18 Maart bezetten de Franschen het rayon Lassigny—Roye—Noyon en rukt hun linkervleugel ongeveer gelijk met den Engelschen rechtervleugel het stadje Nesle binnen, terwijl zij tusschen Noyon en Soissons de voorste Duitsche loopgraaflijniën bezetten. Op 19 Maart naderen de Franschen de Ailette-linie, Chaulny en Ham, de Engelschen den grooten straatweg Bapaume—Atrecht. Den 20sten Maart is de groote dag; de Franschen bereiken de Ailette-linie (riviértje en kanaal) Fergnier (5 KM. ten W.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a title or introductory paragraph.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly a conclusion or additional notes.

van La Fère)—de Crozat-linie (riviertje en kanaal)—Jussy—den Westelijken rand van Montescourt en Clastres (3 KM. ten N.W. van Montescourt)—Roupy (7 KM. ten Z.W. van St. Quentin). De Engelschen zijn inmiddels ten achter geraakt en overschrijden eerst de linie Canizy (3.5 KM. van Ham aan de Somme)—Estrées—Velu—St. Leger. Tusschen Nurlu en Atrecht stuiten zij op hardnekkigen weerstand. Tusschen 20 en 23 Maart worden de Franschen, die wel wat schielijk vooruit zijn gegaan, ter weerszijden van St. Simon teruggedreven en schuiven de Engelschen hun achtergebleven vleugel vooruit naar de lijn Beaurains—Croiselles—Beaumetz—Etreillers. Het verband met de Franschen wordt in het vak Etreillers—Roupy hersteld. Daarna treedt over de geheele linie, welke nu de bochten tusschen Atrecht en Bapaume en die van Noyon afsnijdt, belangrijke vertraging van den opmarsch in. Nog hervatten de Franschen in het centrum hun voorwaartsche beweging, waarbij zij de waterlinie der Crozat- en Milettekanalen overschrijden en de Duitschers uit de vooruitspringende bocht Montescourt—St. Simon—Serancourt verdrijven. Deze inundeeren de omgeving van La Fère, dat zij intusschen nog bezet houden. Ten N.O. van Soissons, vooral bij Vregny en Margival wordt verbitterd gestreden, zonder dat de Franschen daarachter vooruitgang van belang maken.

Geleidelijk teekent zich nu het front, zooals het op de schets staat aangegeven, waarbij het opvalt dat de Fransche rechtervleugel allengs terug is gebleven, daar hun opmarsch zich uit de lijn Roye—Soissons aanvankelijk in N.O. richting bewoog en thans in de linie Etreillers—Vregny nagenoeg in O. richting wijst.

Zooals gezegd, na den 23sten vorderen de geallieerden zoo langzaam, dat het weinig van stilstand verschilt. Ook op den 29sten Maart spreken de Duitsche telegrammen nog van „onze dekkingstroepen”, die zoo handig manoeuvreeren, dat de vijand in het onzekere blijft of hij met de achterhoede te doen heeft, dan wel tegenover „onze hoodmacht” staat.

Die dekkingstroepen — aldus hun taktiek — gaan voort de puinhoopen van wat eens steden en dorpen waren te ontruimen om den tegenstander vervolgens binnen het vernietigend vuur der eigen artillerie te lokken. Daarna bezetten zij de prijsgegeven stellingen weder door krachtige tegenaanvallen en ontruimen die weder voor een nieuwen vijandelijken stormloop. De Engelschen en Franschen, die deze achterhoede-tactiek niet doorzien, meenen tengevolge van de kracht, waarmee zij wordt toegepast, allengs de z.g. Hindenburg-linie” bereikt te hebben. Dichter dan ooit hing sedert de „nevel der onzekerheid” voor hunne oogen en zij konden slechts naar 's vijands bedoelingen gissen.

Na de hiervoor beschreven krijgsverrichtingen onderging de toestand op het Westelijke oorlogstoneel slechts zeer langzaam verandering. Op de laatst gebezigde schets kan deze ongeveer worden aangegeven. Vooral in die hoofdrichtingen bleven de Engelschen en Franschen vorderingen maken, nl. op de lijn Péronne—Le Chatelet, op die Ham—St. Quentin en die Soissons—Laon.

De vooruitgang in beide eerste richtingen is verreweg het grootst en bedraagt ongeveer 5 KM. Het heeft hier geen zin alle kleine dorpjes, welke daartoe behoorend en achtereenvolgens in de telegrammen genoemd, op te sommen. De terreinwinst, welke hun complexen ter weerszijden van evengenoemde richtingen vormen, is per saldo gering, gegeven al den tijd, die met hunne bezetting gemoeid was.

Het komt er op neer, dat de Engelschen en Franschen over het geheel zeer langzaam vooruitkwamen en de Duitschers zeer langzaam terugtrokken, terwijl in de tusschenliggende vakken zonder merkbare verandering in het front stevig werd doorgevochten. Intusschen verkeerden de geallieerden in dit stadium van den strijd nog altijd in onzekerheid. Dán weer vermelden zij het bereiken van de denkbeeldige of werkelijke „Hindenburg-linie” zooals zij zich die voorstellen in de lijn, waar zij met de Duitschers in contact zijn; een ander maal, zooals b.v. in het officieele bericht uit Londen d.d. 2 April, berichten zij een aanval op een front van 15 K.M. ter weerszijden van den weg naar St. Quentin op een reeks sterk verdedigde schansen, welke een onderdeel uitmaken van 's vijands vooruitgeschoven verdedigingslinie. Van hun kant verzuimen de Duitschers geen enkele gelegenheid om telkens, wanneer zij een aantal dorpen hebben ontruimd, er den nadruk op te leggen, dat hun troepen volgens bevel terugtrekken en hun krijgsverrichtingen volkomen volgens het plan en de bedoelingen van het opperbevel worden voltrokken. Die krijgsverrichtingen verdienen naar Deutsche opvatting hoogstens den naam van gevechten. Van een grooten slag is, volgens „Berlijn”, nog geen kwestie.

De hiervoor gereleveerde onzekerheid en het feit, dat hier nog steeds geen vast front is gevormd, zoodat dan ook niet van een eigenlijke linie mag worden gesproken, komt overigens nog het beste uit in een hoofdartikel van de „Times” d.d. 2 April, waarin o. m. wordt gezegd: „Wáár ook ten slotte de Hindenburg-linie moge liggen — indien er tenminste zulk een linie is — nog altijd zijn wij langs het geheele front, waar langs de Duitschers terugtrekken, bezig met bewegingskrijgsverrichtingen.”

In dit stadium van den krijg, dus in de eerste week van April 1917, werden voor Duitschland de steeds toenemende moeilijkheden, waarin deze Mogendheid in het derde jaar van den Oorlog begint te verkeerden, nog vermeerderd door de oorlogsverklaring van de Ver. St. v. N. Am. Daaraan waren reeds langdurige politieke onderhandelingen, allengs ook ernstige wrijvingen voorafgegaan, tengevolge van de toepassing door Duitschland van den onbeperkten duikbootoorlog, begin Februari te voren, gevolgd door afbreking der diplomatieke betrekkingen. Op den 5^{den} April hechtte eindelijk de Amerikaansche Senaat hare sanctie aan Wilsons voorstel, Duitschland den oorlog te verklaren.

Men had daar intusschen bereids de gevolgen van deze stap gere-

aliseerd, gevolgen van verstrekkende beteekenis, doch die men berustend aanvaardt, aangezien eene verandering in de eenmaal noodzakelijk geachte gedragslijn voor Duitschland nu eenmaal uitgesloten schijnt.

Wel is waar zijn Amerika's vloot en leger ver van het Europeesche oorlogstooneel verwijderd, doch men ontveinst zich in Duitschland niet, hetgeen voor 't oogenblik voor dit rijk van veel meer beteekenis is, dat de Vereenigde Staten het rijkste land der wereld zijn en zij nu meer dan ooit bereid zullen wezen om de financieele weerstandskracht der Entente, thans hun bondgenooten, duchtig te versterken. Ook is het duidelijk, dat door in beslagneming van de ruim 600.000 ton Duitsche scheepsruimte in de Amerikaansche havens en beschikbaarstelling daarvan aan Engeland en Frankrijk de uitwerking van den duikbootoorlog, die er juist op is gericht, om die landen door gebrek aan scheepsruimte tot den vrede te dwingen, aanmerkelijk kan worden verzwakt.

Men gevoelt in Duitschland bovendien zeer goed, dat, nu Amerika zich eindelijk aan de zijde der geallieerden schaart, daardoor het moreel van deze tóch reeds machtige tegenstanders geweldig stijgt. Nieuwe hoop, nieuwe verwachtingen worden bij hen gewekt; zij zien thans de verwezenlijking van hun vurigsten wensch en hebben dan ook, zooals b.v. in den slag van Atrecht aan den dag is getreden, met vernieuwde energie aangepakt. Ten slotte zal Duitschland er ook op bedacht moeten zijn, de Amerikaansche eskaders in de Europeesche wateren, de Amerikaansche troepen op het Westelijke oorlogstooneel te zien verschijnen.

Nu moge Duitschland, vertrouwend op de verzekering van zijn veldheer, von Hindenburg, een rotsvast vertrouwen bezitten op den uitslag van dezen oorlog, het komt mij toch voor, dat het er den laatsten tijd zeer bedenkelijk begint voor te staan. Het Deutsche leger is met succes uit zijn oude stellingen teruggetrokken — zeker — doch hoe voorbeeldeloos bekwaam die terugtocht ook werd voorbereid en ten uitvoer gebracht, die operatie kan er toch moeilijk toe bijdragen om zijn prestige naar buiten en naar binnen te verhoogen, al kon von Hindenburg zelf zich op dit punt veel veroorloven. Na die terugtocht behoorde een operatie te volgen in den trant van die in Oost-Pruisen en in Roemenië. Tot dusver is de groote Manoeuvreeer-slag in het open veld, waarnaar Duitsehland, zoo het heette, dorstte, uit gebleven. Integendeel — nadat het Deutsche leger in Frankrijk dezer dagen weder in het defensief werd teruggeworpen, hebben de geallieerden het initiatief, dat hun tijdens den attocht der Duitschers een oogenblik was ontglipt, hernomen en hun, terwijl zij tusschen Croisilles en Vailly duchtig bleven opdringen, van 9 tot 13 April tusschen Lens en Croisilles, met Atrecht als centrum, een gevoelig échec toegebracht.

Een ieder is thans wel duidelijk, dat Duitschland zich met moeite in Frankrijk staande houdt en welhaast niet langer tegen de overmacht

zijner vijanden zal blijken te zijn opgewassen. En dáárom juist wordt zijn toestand zoo bedenkelijk.

Daarom óók kan ons door „Wolf” wel bij voortdoring worden verzekerd, dat de strijd tusschen Atrecht en Vailly zich precies afspeelt volgens de plannen van de opperste legerleiding, doch dan moet daartegenover toch worden opgemerkt, dat het allengs moeite kost daarachter nog iets meer te zoeken, dan een handig gemaskeerde poging om zooveel mogelijk tijd te winnen. Dit wil zeggen, te wachten — ook tegenover de lijn, waarop de Duitsche troepen thans tegenover de linie Vimy—Crisilles zijn teruggaan — totdat de tegenstander door het terrein, hetwelk hem tot dusverre is prijsgegeven, zijn zware geschut heeft vooruitgebracht zonder welks uitwerking in den tegenwoordigen tijd naar het schijnt nu eenmaal geen terreinwinst van beteekenis mogelijk is en daarop weder, „volgens de plannen” n.l. juist voor den nieuwen aanval, zoo mogelijk verrassend opnieuw een flink eindweegs terug te gaan. Daar de Duitschers nu door hen geoccupeerd vijandelijk gebied achter zich hebben, hoewel in Frankrijk zelf in vergelijking met het overige deel der Republiek slechts weinig, doch België medegerekend toch nog een aanzienlijke uitgestrektheid (zie de kleine schets waarop het in Frankrijk en België bezette gebied resp. zwart is getint en gearceerd), kunnen zij dit spel nog vele malen herhalen, vooral omdat het terrein hier overal goede stellingen biedt. Gaat de aanvaller zóó voorzichtig en methodisch te werk als thans door vroegere kostbare ervaringen geleerd, dan kunnen met zoodanige operaties — de aanvoer en opstelling van zware vuurmonden en het herstellen van grondig vernielde spoor- en kunstwegen kost veel tijd — maanden en maanden heen gaan. Aldus kunnen de Duitschers weder, evenals verleden jaar tijdens den Sommeslag, op zien komen spelend na dit voorjaar, den Zomer en de Herfst halen, totdat de Winter de operaties opnieuw stop zet. Dan echter moeten wellicht alle mogendheden van Europa en niet alleen Duitschland, den strijd opgeven wegens volslagen economische uitputting (honger-snoed).

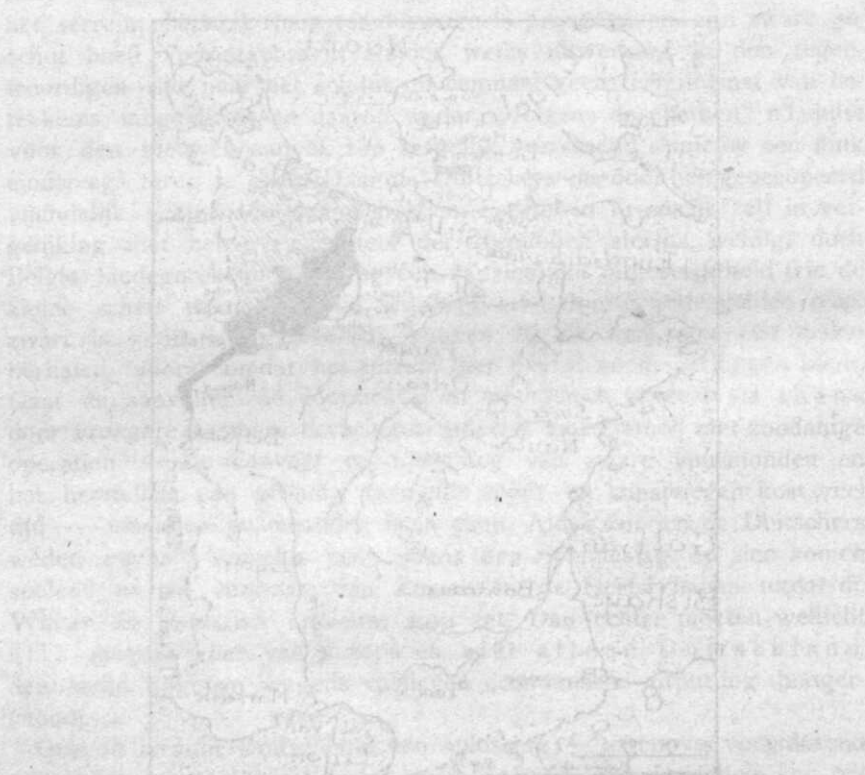
Ook dit is voor Duitschland een oplossing — tegenover voortdurend stijgende overmacht wel haast de eenig mogelijke. Inmiddels kan het eenerzijds afwachten of de duikbootenoorlog dan eindelijk de nog steeds uiblijvende, en afdoende resultaten afwerpt, anderzijds zijn pogingen voortzetten om met een of meer tegenstanders, die om binnenlandsche redenen den oorlog moede zijn (Italië, Rusland), een afzonderlijken vrede te sluiten, zooals het reeds meermalen moet beproefd hebben, zij het ook tot dusverre zonder veel succes.

Hoe dan ook, in ieder geval wint het den tijd om op de een of andere manier in troebel water te visschen. Dat op die wijze, als gezegd, Duitschland's reeds geschokt, militair prestige steeds meer schade lijdt, wie zal het ontkennen. Hoe machtig ook, tegenover een wereld van vijanden kan zelfs de sterkste en best geschoolde

The first part of the report is devoted to a description of the general conditions of the country, and to a statement of the results of the various expeditions which have been made since the discovery of the gold fields.

The second part of the report is devoted to a description of the various gold fields, and to a statement of the results of the various expeditions which have been made since the discovery of the gold fields.

The third part of the report is devoted to a description of the various gold fields, and to a statement of the results of the various expeditions which have been made since the discovery of the gold fields.

The fourth part of the report is devoted to a description of the various gold fields, and to a statement of the results of the various expeditions which have been made since the discovery of the gold fields.

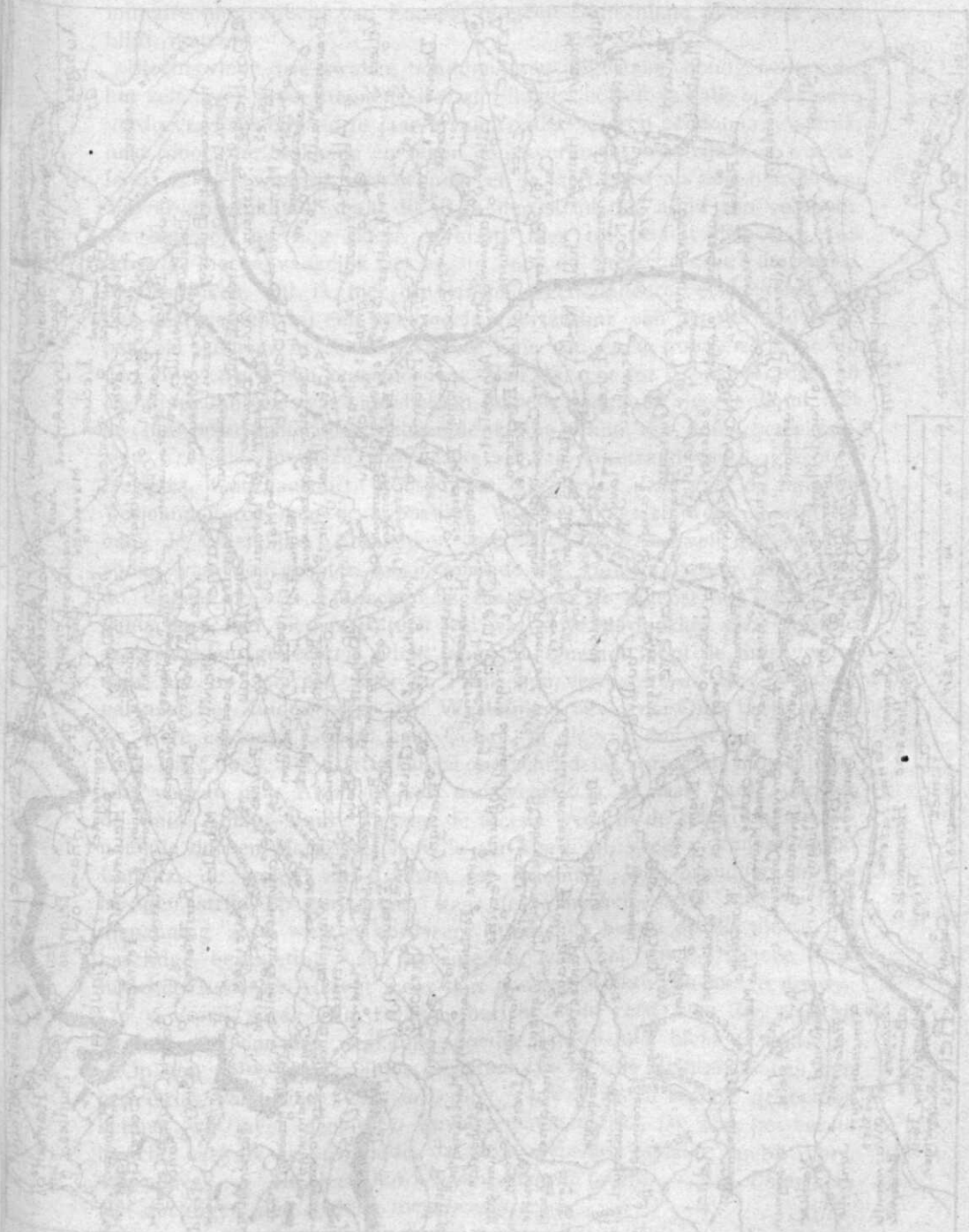
The fifth part of the report is devoted to a description of the various gold fields, and to a statement of the results of the various expeditions which have been made since the discovery of the gold fields.

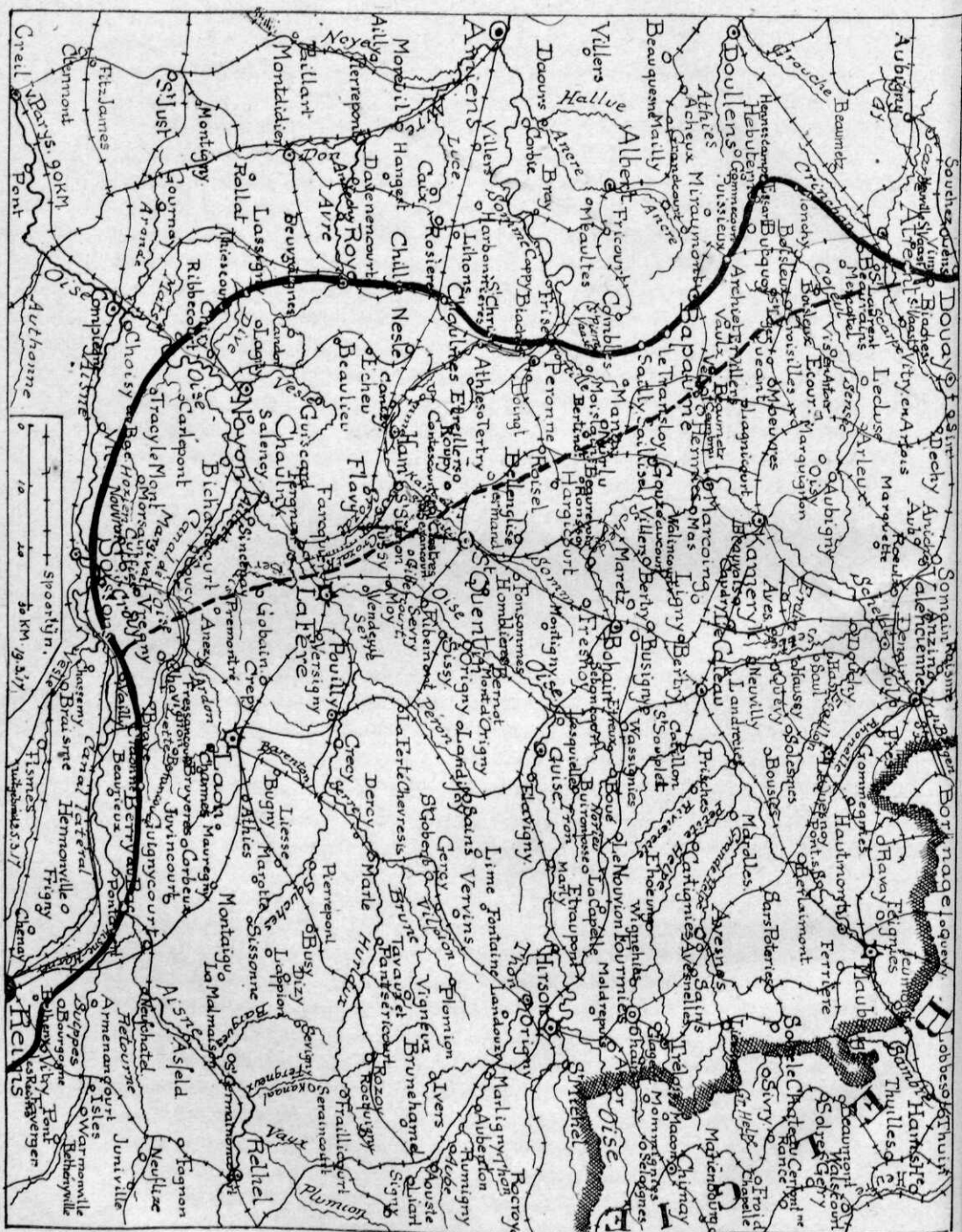
The sixth part of the report is devoted to a description of the various gold fields, and to a statement of the results of the various expeditions which have been made since the discovery of the gold fields.

The seventh part of the report is devoted to a description of the various gold fields, and to a statement of the results of the various expeditions which have been made since the discovery of the gold fields.

The eighth part of the report is devoted to a description of the various gold fields, and to a statement of the results of the various expeditions which have been made since the discovery of the gold fields.

militaire mogendheid van Europa, hetgeen Duitschland onbetwist is en blijft, niet op.

Slechts door drie zwakke bondgenooten bijgestaan, bondgenooten die het zelf meer moet steunen; wat zijn handel betreft van alle buitenzeeën verdreven; nu bijna drie jaar levend onder zwaren economischen druk, juist door die blokkade en tegen een overmacht van vijanden worstelend, is het waarlijk een wonder en ja, zoo goed als een bewijs van onoverwinnelijkheid, dat dit Rijk den strijd nog altijd zoo volhoudt, als het ook nu nog doet. Alvorens hier tot besluit den slag van Atrecht, die aanvankelijk het ergste voor de Duitschers deed vreezen, te bespreken, zal ik hier op een meer gedetailleerde schetskaart, die ons ook wellicht bij een eventueele voortzetting van den terugtocht te pas zal komen, het beloop van de linie aangeven, zooals zich die op den 8sten April aan ons voordoet. Van Atrecht tot Croisilles volgt zij de stippellijn, die wat haar beloop betreft, nagenoeg overeenkomt met de lijn op de hiervoor gebezigde kleine schets der linies geteekend. Van Croisilles loopt zij voorwaarts tot den Westrand van Lagnicourt, Hermies, Gouzeaucourt, Roussoy en Hargicourt. Dan gaat de linie bij Vermand terug naar de stippellijn. Vandaar buigt zij weer vooruit tot nabij de Westelijke buitenwijken van St. Quentin, hetwelk nu terweerszijden van den grooten weg, komende van Ham, van zeer nabij door de Engelschen en Franschen is omgeven. De tegenstand, welken de Duitschers hier bieden, is toch wel wat al te hardnekkig voor gewone achterhoeden gevechten. Dicht langs St. Quentin loopt de linie verder naar het op 7 April door de Franschen vermeesterde Moy, vandaar pal naar het Zuiden langs den Westelijken oever der Oise, kort voorbij La Fère en langs Gobain naar Coucy. In dit vak dus weinig verandering. Bij Coucy, het Ailette-kanaal overschrijdend, springt de linie eenigszins vooruit naar Anizy en valt dan weer Z.O. af naar Vailly. Achter de linie Anizy—Vailly liggen de steeds weer in de telegrammen genoemde dorpen Margival, Neuville sur Margival, Vregny, Vauxallion en Laffaux, de molen van Laffaux en Allemaut, alle brandpunten van hevigen strijd op een front, waar de Franschen echter ondanks hun inspanning zeer weinig vorderen. Intusschen begon op dit tijdstip de krachtige beschieting van het uiteinde van het vaste Deutsche front tusschen Lens en Atrecht meer dan gewone afmetingen aan te nemen. Op 9 April sprak een Duitsch bericht zelfs reeds van den slag bij Atrecht, wat dan ook werkelijk spoedig daarop juist bleek te zijn.

Op den 10den April meldde Generaal Haig „de Britten hebben den heuvelrûg van Vimy veroverd, hier zoowel als in andere gevechten hebben wij meer dan 5000 gevangenen gemaakt. Dit was het eerste bericht, hetwelk er op duidde, dat de Engelschen behalve dan bij Vimy, óók elders — dit bleek ten O. van Atrecht te zijn — den Duitschers een duchtigen slag hadden toegebracht.

Vimy nu ligt kort ten N. van Atrecht. Onmiddellijk ten W. van dit dorp ligt een heuvel; deze hebben de Britten thans veroverd. Daar

achter ligt het bekende terrein, waar 9—14 Mei 1915 een hevigen strijd woedde tusschen de Franschen en de Duitschers om het bezit van den heuvel Nôtre dame de Lorette, de dorpen Ablain, Carency en het stadje Souchez, met de suikerfabriek, het kerkhof en de molen als brandpunten van den slag. Daarin behielden de Franschen de overhand en werkten zij de Duitschers weg uit de in hun front uitstekende scherpe bocht.

Daarna stuitte de heuvel van Vimy allen verderen vooruitgang. Dit heb ik hier vroeger uitvoerig beschreven. De Engelschen, die sindsdien de Franschen in de bezetting van den Westelijken vleugel van het front in Frankrijk hebben afgelost, hebben het hun toevertrouwde pand goed bewaard en er nu zelfs een heuvel bij gewonnen, die hun voor-gangers, al hun inspanning ten spijt, niet in hun macht konden krijgen. Gezien de ligging van Vimy ten opzichte van de frontlinie is dit overigens slechts een plaatselijk succes. Daarbij hebben de Engelschen het trouwens niet gelaten; zij deden veel meer en bereikten daarmede ten slotte een succes, dat aanvankelijk van groote beteekenis dreigde te worden en zelfs reeds een beslissende slag werd genoemd, doch zooals de toestand zich nu 14 April teekent, feitelijk niet verder gaat dan vroegere groote aanvallen: aanvankelijk een flinke terreinwinst, veel gevangenen en kanonnen; daarna weer (langere of kortere) pauze. Wij zullen eerst in het volgende overzicht kunnen mededeelen, wat daaruit is geworden. Als gezegd, de Engelschen deden meer: met alle macht rukten en schudden zij aan den Zuidelijken vleugel van den tot dusver overeind gebleven muur Nieuwpoort—Atrecht. Atrecht het punt, waar het z.g. bewegelijke front begint, dat zich tot Vailly uitstrekt, is m. h. o. op mogelijke plannen van het Deutsche opperbevel, wel de gevaarlijkste plaats, waar de Engelschen konden aangrijpen, evenals dit ten aanzien van eventueelen Franschen druk, Vailly is. Brokkelen de muuruiteinden dáár af, n.l. aan de draaipunten van het bewegingsfront, dan wordt dit als vanzelf ontwricht, doordat de scharnieren uit de hoeksteen worden gerukt.

Op den 10den April viel reeds uit de Engelsche en Deutsche berichten af te leiden, dat het bombardement, hetwelk reeds dagen te voren op het front bij Atrecht had gewoed in een grooten slag over bijna 20 K.M. breedte in het vak Lens—Neuville Vitasse was overgegaan. Reeds den 9den April hadden daar de Engelsche stormtroepen, met name bij Vimy, Tilloy en Neuville Vitasse vorderingen gemaakt en vervolgens Feuchy, de vernielde Telegraaf, Henin sur Cojeul en andere dorpjes bezet.

Werkelijk scheen het of de oorlogsverklaring van Amerika aan Duitschland de Engelsche troepen tot een nieuw élan hadden gewekt.

In hun berichten van 10 April erkenden de Duitschers zware verliezen, doch houden zij staande, dat hun front niet doorbroken is en zal worden.

Overigens doen zij er vrijwel het zwijgen toe. De Engelsche berichten

zijn daarentegen des te uitvoeriger en gaan, als steeds, wanneer de Britten eenige resultaten bereiken, gepaard met kolommen beschouwingen en detailbeschrijvingen van de gevechten, waarin hun troepen zich onderscheidden. Daarin straalt ook nu een rijkelijke dosis optimisme door. De Engelschen door hun aanvankelijk succes overmachtig, richten op dit tijdstip hun blikken reeds op Douai, Kamerijk als naaste oorlogsdoel. Zijn die groote spoorwegknoopen eenmaal in hun bezit, dan achten zij daarmede, wat zij hardnekkig de „Hindenburg” noemen, doch in werkelijkheid een luchtlinie is, onhoudbaar. De Britten zien zelfs verder: naar Rijssel—Maubeuge—Verdun en zich zelve reeds aan Maas en aan Rijn, want zij zijn met hun Fransche vrienden de overtuiging toegedaan, dat von Hindenburg nu zijn nederlaag zal erkennen door terug te trekken op de Maas-linie die van Rijssel over Maubeuge en Mézières naar Verdun loopt. Wat de groote Duitsche veldheer onder deze omstandigheden zal doen, blijve aan hem overgelaten; dat het echter tijd voor hem wordt den vijand weer eens de greep van zijn forsche hand te doen gevoelen, is buiten kijf, op straffe zijn legers anders geleidelijk uit Frankrijk en België naar den Rijn te zien dringen. Doch, als hiervoren opgemerkt, wellicht ligt juist dit in zijne bedoeling, mits zóó langzaam, dat daarmede héél het jaar zal verstrijken. Te ontkennen valt niet, dat om met C l e m e n c e a u te spreken — men zie ook de kleine schets — „de groote schoonmaak” niet onfortuinlijk is begonnen en reeds duidelijk waarneembare voordeelingen maakt.

De slag bij A trecht. Ook aan Duitschen kant was men op den 12^{den} April zóódanig onder den indruk van het Engelsche offensief, dat de militaire medewerker van de „Vossische Ztg” dien slag als den beslissenden slag van ganschen veldtocht meent te moeten beschouwen. Onder de gegeven omstandigheden — nu Duitschlands toestand tegen het door velen verwachte einde van den oorlog steeds moeilijker is geworden — is een dergelijke meening verklaarbaar. Onder de hypnose van de aanhoudende stellige verzekeringen van geallieerdenzijde, dat Duitschland economisch, militair en materiëel is uitgeput, zou men allicht onder den indruk geraken van de bewering, dat nu dan toch en wel bij A trecht, de beslissing wordt gestreden, waarin Duitschland zal worden verpletterd.

Men bedenke echter, dat al zoo vaak zelfs reeds in het eerste jaar van den krijg is beweerd, dat Duitschland was uitgeput of dit spoedig zou wezen en voorts dat er reeds zoovele groote slagen beslissend werden geheeten, die dit in de werkelijkheid geenszins bleken te zijn, in zooverre zij het einde van den oorlog niet merkbaar verhaastten. Ook nu is het nog geraden nog eens te denken aan de ook hier meermalen door mij gebruikte uitdrukkingen: „de oorlog der mislukkingen” en der „partie remise”, als waarschuwingen tegen voorbarige conclusiën gevoed door het verlangen naar het einde van den tegenwoordigen abnormalen toestand. Men blijve voor althans

nuchter in zijn oordeel. Slechts eene reeks van overtuigende feiten, geenszins een reeks van eenzijdige persbeschouwingen der Entente bladen kunnen ons de zekerheid geven, dat Duitschlands einde naakt.

Veeleer dan de thans gevoerde operatiën zullen de besprekingen der z.g. Arbeiderspartij in het Revolutionaire Rusland met de partijgenooten in Duitschland, op Zweedschen bodem (Stockholm) gevoerd er toe kunnen leiden, dat ook Engeland en Frankrijk worden genoopt, de vredesonderhandelingen te openen, zij het ook tegen wil en dank. In militairen zin kan een strijder, machtig als Duitschland ook nu nog is, niet worden vernietigd of tot een onteerenden vrede worden gedwongen.

Toch denken wij in deze dagen onwillekeurig terug aan 1814 en 1815, toen de geniale Napoleon werd verpletterd door een machtige coalitie, een leger van vijanden, evenals nu door Engeland tegen zijn gevaarlijksten mededinger naar de wereldmacht georganiseerd en bijeengehouden. Doch toenmaals stond achter Napoleon wel zijn leger, doch geenszins het Fransche volk, dat de oorlog van den keizer reeds lang moede was. Achter Keizer Wilhelm II echter staat héél Duitschland, dat niet als de Franschen 1814—'15 voor zijn keizer, doch voor zijn bestaan moet strijden. Dit nu is een belangrijk verschil.

De telegrammen van 10 tot 15 April, waarmede ik dit overzicht zal besluiten, brengen ons alleen berichten, eerst over uitbreiding van de door de Engelschen behaalde terreinwinst, daarna van het luwen van den slag, juist doordat de aanvaller als gevolg van dien vooruitgang als gewoonlijk zijn zwaar geschut, de promotor van alle terreinwinst moet aanslepen, thans (15 April) van hervatting, voortplanting van den strijd naar het Noorden tot voorbij Lens en Loos.

De strijd, dien men den slag van Atrecht noemt, strekt zich trouwens uit van Lens tot St. Quentin met de linie Vimy—Croisilles als hoofdvak der gevechten. Het aantal der door de Engelschen gemaakte gevangenen, op 9 April nog slechts (?) 5000, steeg op 10 April tot 9000, op 11 April tot meer dan 11000 en wordt op ruim 13000 geschat; het aantal buitgemaakte kanonnen, waaronder zeer zware vuurmonden, eerst op 100 gesteld, overschrijdt nu het dubbele getal, voorts werden meer dan 300 mitrailleurs vermeersterd.

Voor het oogenblik bewijzen de door de Engelschen bereikte resultaten nog maar alleen, dat de Duitschers, vermoedelijk verrast door het uitbreken van het offensief, op dit deel van het front aanvankelijk in de minderheid waren. Trouwens het gewone verschijnsel bij de in dezen oorlog toegepaste aanvalsmethodes, waarbij langdurig trommelvuur des verdedigers voorste liniën eenvoudig onhoudbaar maakt, wegroffelt. Zoolang daarop geen doorbreking volgt is dit echter niets nieuws. Wat daarvan overigens zij, tusschen Vimy en Croisilles leverden de Engelschen tusschen 9 en 13 April een der gelukkigste en grootste gevechten sedert het begin van het Somme-offensief op 1 Juli 1916. Zij staan nu in een groote Oostwaarts ge-

richte boog van Vimij tot Croisilles 8 K.M. voorbij Atrecht tot bij Monchy le Preux aan de Cojeul. Hun succes bepaalt zich tot heden nog tot een niet onbelangrijke terreinwinst over 5 K.M. diepte, een groot aantal gevangenen en kanonnen en „last not least” een stijgend moreel overwicht op den vijand, hetgeen als een der voornaamste factoren voor de eindoverwinning, van groote beteekenis is.

Doch een defenitief resultaat, een doorbreking, is nog niet bereikt; zelfs ziet het er, naar ook Engelsche berichten toegeven, volstrekt niet naar uit, dat dit doel voorshands zal worden bereikt.

Toch kan alleen daardoor in militair opzicht een beslissing — en dáárom moet het de geallieerden toch te doen zijn — worden verkregen. Zal dit het geval zijn, wanneer wij over een maand ons overzicht voortzetten? Waarschijnlijk acht ik dit niet, tenzij, wat ik, zooals hiervoor opgemerkt, geenszins onmogelijk acht, de wil van de Russische arbeiderspartij de militaire verwachtingen van Engeland en Frankrijk, op het oogenblik, dat deze hunne verwezenlijking schijnen te naderen, in duigen werpt door het verlangen van de volkeren naar vrede.

Militair politiek Maandoverzicht.

(Afgesloten 26 April 1917.)

NEDERLAND. Onze graantoevoer is zeer onvoldoende, ten gevolge van het vasthouden van onze schepen door de Engelschen en het torpedeeren daarvan door de Duitschers.

Amerika kan in de eerste plaats de geallieerden en pas in de tweede plaats de neutralen voeden, overeenkomstig de bevoegdheid door het Congres aan Wilson verleend. Toch geeft de verklaring van Wilson aan onzen gezant gegronde hoop, dat de graantoevoer naar ons land voorloopig niet al te veel bedreigd wordt.

Het gevaar wordt echter grooter, als in Amerika, zoowel ten gevolge van misgewas, als door het onttrekken van vele arbeidskrachten aan den landbouw voor het leger, de nieuwe oogst aanzienlijk beneden het gemiddelde zal blijven. Voorloopig is het broodrantsoen van 400 op 311 gram teruggebracht. Duitschland heeft een gebied in de Noordelijke IJszee afgesloten, en Engeland het onveilige gebied uitgebreid tot aan onze territoriale grens, waardoor de uitvaart uit de zeegaten tusschen de Wadden-eilanden feitelijk belet wordt.

Er is echter hoop, dat voor de scheepvaartmoeilijkheden eene gedeeltelijke oplossing gevonden is.

Daily Mail en Morning Post beweren nog steeds, dat wij de Duitschers voeden, en wenschen invoerverbod voor alle voedings- en meststoffen in Nederland!

Het in het begin der maand verschenen Witboek geeft de diplomatieke correspondentie van onze regeering over de aanhouding van den Duitschen onderzeeër in de Wielingen op 14 Januari, de stranding der beide onderzeeërs U. B. 30 en U. B. 8 op onze kust, het geval van de Deutsche torpedoboot V 69, die zwaar beschadigd in IJmuiden binnenliep, en de Princess Melita-kwestie. Het Witboek is eene rechtvaardiging van de politiek onzer regeering en heeft eene goede pers.

De veroordeeling van den journalist Schröder van de Telegraaf voor het Gerechtshof in Den Haag heeft tot eenige eigenaardige protesten aanleiding gegeven. Volgens de Telegraaf van den Franschen en Italiaanschen Gezant hier te lande; verder van een aantal universiteits-professoren, en kunstenaars, van den Journalistenkring en tenslotte van de „Bond van Neutrale landen”, die een lang adres over het beleid der Regeering aan H. M. de Koningin zond.

Van vele torpedeeringen in deze maand, was het ergerlijkste geval, dat van de Hestia, een leege tankboot, die door Deutsche torpedobooten met granaten beschoten werd, waarbij 13 Hollanders om het leven kwamen.

Het stelselloos torpedeeren door Deutschland en het voeden van Deutsche kinderen door Nederland is op den duur niet te rijmen.

Ook het geval van de Maassluis 146 onder onze kust in de veilige zône, tegen beter weten in, vernield, is een treurig voorbeeld, hoe de mentaliteit in den oorlog is gedaald.

In de kamer heeft Minister T r e u b medegedeeld, dat zijn voornemen was, de 5 0/0 Oorlogsleening in een met lageren rente-voet te converteeren, terwijl voor aflossing van den geheelen oorlogsschuld een staats-monopolie van het levens- en brandverzekeringsbedrijf zou worden ingevoerd. Het laatste vindt veel tegenkanting in het land. Men vreest, dat winst voor den staat slechts mogelijk zal zijn door verzekerings-dwang, waardoor het een verkapt belastingstelsel zou worden.

BELGIË. De Belgische regeering heeft besloten alle Belgen, die zich leenen deel uit te maken van den z. g. Raad van Vlaanderen, vervallen te verklaren van alle nationale onderscheidingsteekenen, onverminderd nader te nemen maatregelen van ontslag en bestraffing. De raad blijkt te bestaan uit meer dan 50 man, verdeeld in een aantal comité's, elk met een vastgesteld programma.

De bestuurlijke scheiding is thans officieel ingevoerd; het Vlaamsche bestuursgebied heeft Brussel, het Waalsche Namen tot zetel. Waalsche ambtenaren, die weigerden tot die regeling mede te werken, zijn naar Berlijn gevoerd. Het nationaal Vlaamsche Comité in Nederland heeft zich tot den Koning gewend en, hoewel het optreden van den Raad betreurend, om zelfbestuur voor Vlaanderen gevraagd.

Van de naar Deutschland gedeporteerde Belgen, heeft een gedeelte naar hun land mogen terugreizen. Gedeeltelijk zal dit wel een gevolg zijn van de diplomatieke betoogen, doch ten deele ook omdat men heeft ingezien, dat dit optreden eene principieele fout is geweest, die aan de stemming in Deutschland en het prestige tegenover het buitenland veel afbreuk heeft gedaan.

Met het Reliefwerk gaat het niet vlot. De Norddeutsche beweert dat Engeland de schepen vasthoudt, om zelf de voor hen zoo noodige levensmiddelen te krijgen. Intusschen blijft Deutschland de Reliefschepen torpedeeren; zoo werden er in 4 dagen tijd 4 buiten de gevaarlijke zône tot zinken gebracht.

Gouverneur-Generaal V o n B i s s i n g is op 18 April overleden; voorloopig is hij vervangen door den Intendant-Generaal V o n Z w e h l, gouverneur van Antwerpen, volgens laatste berichten zal generaal V o n F a l k e n h a u s e n zijn opvolger worden.

DUITSCHLAND. De invloed van de Russische revolutie is merkbaar.

In de Rijksdagzitting van 29 Maart, waarin ook de Minister van Marine V o n C a p e l l e mededeelde, dat de verwachtingen over den verscherpten duikbootoorlog gekoesterd, ruimschoots vervuld werden, zeide de Kanselier nog, dat hij niet aan kiesrecht-hervormingen tijdens den oorlog

dacht, en reeds op 7 April richtte de Keizer zijn Paaschboodschap tot von Bethman-Hollweg, waarin hij dezen opdroeg, onverwijld voorbereiding te treffen tot hervorming van het Pruisische Heerenhuis, en tot wijziging van de kiesrecht-bepalingen. Zoo is dus de nieuwe koers in Pruisen officieel ingeluid. De vraag is, of het bij deze enkele hervormingen zal kunnen blijven; want het gist op verschillende plaatsen in Duitschland; in Saksen, in Hamburg, in Bremen werden verzoeken aan de regeering gericht tot hervorming in democratischen zin.

De Deutsche republikeinsche partij, onlangs in Zwitserland gesticht, geeft een blad uit, de Freie Zeitung geheeten, waarvan het eerste nummer te Bern verschenen is.

Hierbij komt, dat de voedselnood de bevolking oproerig maakt. Het broodrantsoen moest weer verminderd worden en werd van 1900 op 1600 gram in de week gebracht (meel inbegrepen), waardoor vooral de arbeiders der industrie-centra ernstig getroffen worden. De ontevredenheid word nog grooter, doordat, naar men beweert, op het land voorraden worden achter gehouden. In Dortmund hield de regeeringscommissaris Michaelis langdurige conferenties met arbeiders-afgevaardigden, die met staking dreigden, als hun eischen niet ingewilligd werden. In Berlijn en Leipzig en verscheidene andere plaatsen, is het dan ook werkelijk tot uitbarsting gekomen. In Berlijn hebben op 16 April, den dag der rantsoen-vermindering, 125.000 arbeiders gestaakt, grootendeels uit de munitie-bedrijven. De stakingen en betoogingen hebben slechts enkele dagen geduurd, maar zijn een teeken, van wat er onder het volk omgaat.

Aan de Stochod behaalden de Duitschers een plaatselijk succes tegen de Russen; aan het Westfront echter blijken de geallieerden hoe langer hoe meer de artilleristische overmacht verkregen te hebben. Het Engelsche offensief om Arras en het Fransche tusschen Soissons en Reims, kort na elkaar begonnen op de vleugels van het door de Duitschers vrijwillig teruggetrokken frontgedeelte, kostten Duitschland reeds een 40.000 gevangenen en veel artillerie. Niettegenstaande dit al, mag de kracht van het Deutsche leger niet onderschat worden.

Een bedroevend feit is het, dat Frankrijk bij dien terugtocht zoo meedoogenloos vernield wordt, meer dan wellicht uit „oorlogsnoodzaak” kan worden goedgepraat en dat het Fransche volk bij eene doorgezette krachtsinspanning op groote schaal, steeds minder kans heeft het menschenverlies te boven te komen.

Dan komt ten laatste nog voor Duitschland de nieuwe vijandenreeks in de nieuwe wereld.

De Vereenigde Staten gingen voor met hunne oorlogsverklaring van 6 April, hierin gevolgd door Cuba. Brazilië brak de betrekkingen af, andere Zuid- en Midden Amerikaanse Staten dreigen te volgen. Moge dit op militair gebied voorloopig voor Duitschland niet veel beteekenen, des te meer is het van belang op oeconomisch gebied. Zuid-Amerika b.v. vertegenwoordigt, zooals de Vorwärts schreef, een massa Duitsch pionierwerk.

Ook het verlies aan Duitsche handelsschepen is door die oorlogsverklaring aanzienlijk. In Noord-Amerikaansche havens ligt voor eene waarde van 20 millioen pond sterling aan Duitsche schepen, met een tonnenmaat van 629.000 ton, waaronder de twee grootste Duitsche booten, de Vaterland en Kronprinzessin Cecilie. De Duitsche regeering zal nu de scheepvaartmaatschappijen een renteloos voorschot geven van 300 millioen mark voor aanbouw van nieuwe schepen.

Het is dus niet te verwonderen, dat Deutschland naar vrede verlangt, en voorloopig vooral op vrede met Rusland aanstuurt. De officieuse Norddeutsche Allgemeine Zeitung schreef, dat de manifesten der voorloopige regeering te Petersburg toonen, dat er geen verschil tusschen de Russische en Duitsche bedoelingen meer bestaat, te meer daar Deutschland zich niet met de reorganisatie der binnenlandsche toestanden in Rusland zal bemoeien. Ook de Vorwärts hoopt op vrede door middel van Russische socialisten.

Intusschen gaat de duikbootenoorlog „rücksichtlos” door. Dat de Duitschers in een week 4 Reliefschepen met graan voor België torpedeerden, is karakteristiek voor dit krijgsbedrijf.

Op de conferentie van Gotha is eene nieuwe socialistische partij opgericht, die zich de „Onafhankelijke Sociaal-Democratische Partij van Deutschland” noemt. Het grootste deel der socialistische oppositie is daartoe toetreden. Hiermede is de eenheid van het Duitsche socialisme, waarvoor zoovelen steeds geijverd hebben, officieel gebroken.

De Bondsraad heeft de Jezuitenwet van 1872 opgeheven en de taalwet ingetrokken, die voorschreef, dat in openbare vergaderingen de Duitsche taal gebezigd worden moest. Het laatste is eene concessie aan de Polen.

Op de 6de oorlogsleening is voor 12.770 millioen mark geteekend; op de zes leeningen samen voor meer dan 60 milliard. De Frankfurter Zeitung rekent uit, dat het Duitsche volksinkomen in 2¹/₂ jaar 107 milliard heeft bedragen, zoodat ongeveer 55 % daarvan door den oorlog is opgeteerd. In Engeland en Frankrijk zou dit resp. 82 % en 80 % bedragen.

Prins Friedrich Karl von Preusen is als vliegofficier op het Westfront gesneuveld.

OOSTENRIJK-HONGARIJE. De Keizer en de Keizerin hebben met het geheele hof in de Stefanskirche voor den vrede gebeden, en zijn met den Minister van Buitenlandsche Zaken naar het Duitsche Hoofdkwartier getogen voor bespreking met de Duitsche Keizersfamilie. Kort na zijne terugkomst heeft Czernin zich laten interviewen en, in aansluiting met de verklaring van den Rijkskanselier in den Deutschen Rijksdag, zijne bereidwilligheid tot vrede sluiten nog eens uitgesproken, met een zijdelingschen blik naar het nieuwe Rusland. In den gemeenteraad van Weenen, het grootste vertegenwoordigend lichaam in Oostenrijk, nu de Rijksraad nog steeds verdaagd is, heeft Burgemeester Weisskirchner Czernin's woorden nog eens onderstreept. Op

15 April heeft Czernin een formeel vredesaanbod aan Rusland gedaan, in antwoord op de Russische verklaring van 11 April, en volgens de Engelsche pers nog een aanbod door middel van een neutralen staat. Ook de socialistische leider, Dr. Adler, is naar Stockholm vertrokken in verband met de vredesonderhandeling.

Intusschen heeft Oostenrijk-Hongarije de diplomatieke betrekkingen met de Vereenigde Staten verbroken, na de Amerikaansch-Duitsche oorlogsverklaring, en daarmede eene mogelijkheid tot onderhandelen tusschen Entente en Centralen vernietigd.

In het Hongaarsch Afgevaardigdenhuis heeft de oppositie obstructie tegen Tisza gevoerd en algemeen en gelijk kiesrecht, en eene democratische hervorming van het Magnatenhuis geëischt. Tisza heeft het huis toen verdaagd.

In Oostenrijk zijn deze maand twee minister-crisissen geweest. Aanleiding tot de eerste was het schandaalproces tegen den President van de Depositobank, Dr. Kranz, beschuldigd van knoeierij bij legerleveranties, waarbij veel hoogwaardigheidsbekleeders gecompromiteerd bleken. De Minister van Justitie Schenk is daarbij afgetreden, maar zijn ontslag werd niet door den Keizer aanvaard. Daarop heeft de Minister van Oorlog Krobatin zijne portefeuille beschikbaar gesteld; hij is door den keizer tot legercommandant benoemd, en in zijne plaats is aangesteld generaal Von Stöger-Steiner, commandant van een legercorps aan de Isonzo.

Pas was dit geregeld, of eene nieuwe crisis brak uit, de minister van handel Urban en Minister Bärnreither hebben hun ontslag ingediend. Dit was, omdat Clam Martinitz zich niet durfde houden aan zijne belofte, vóór het bijeenroepen van den Rijksraad, de Duitsche taal als officieele in te voeren, en den invloed van de Tsechen te breken (zie vorig maandoverzicht). Deze beide Ministers, die beiden tot de Duitsche partij behooren, hadden deze hervorming als eisch gesteld voor het aannemen van hunne portefeuille.

Dat de Regeering de veranderingen niet aandurfde, staat in verband met de toenadering tot Rusland, en de daar te lande vrijere ontwikkeling der nationaliteiten. Volgens latere berichten zullen de beide ministers toch aanblijven, maar zal de Minister voor Galicië Bobrinsky uit de regeering treden.

Op de 5e oorlogsleening werd voor 6237 millioen kronen ingeschreven.

ITALIË. Italië is nog steeds in afwachting van een komend Duitsch-Oostenrijksch offensief, waarbij Conrad von Hötzen Dorf bevelhebber zou worden van het geheel en Falkenhayn de Duitsche troepen zou aanvoeren. De pers' schrijft er zoo herhaaldelijk over, dat men den indruk krijgt, dat het eene vergoelijking moet zijn voor het niet meedoen van Italië op andere fronten.

Een deel der pers gaat zoover, dat het hulp van de bondgenooten aanvraagt om het gevaar te keeren. De Popolo d'Italia bespot dit ge-

schrijf, dat volgens haar bij het volk een paniek veroorzaakt en den indruk geeft van weinig vertrouwen in eigen kracht, terwijl Italië voor het buitenland vernederd wordt door de voorstelling, alsof het na twee jaar oorlogvoeren nog zijn eigen grenzen niet verdedigen kan.

De regeering heeft den invoer van alle buitenlandsche waren, voor den duur van den oorlog, verboden; slechts levensmiddelen en grondstoffen zijn uitgesloten. Wegens den kolennood is het treinverkeer nog meer beperkt.

Het vredesverlangen in Italië is groot. Tot uitingen als in andere landen heeft dit echter nog geene aanleiding gegeven. Integendeel heeft Minister Bissolati op het congres der revisionistische socialistten gezegd, dat het de plicht van alle socialistten in de Entente-landen was, hunne Russische kameraden aan te sporen den strijd tegen Duitschland voort te zetten.

FRANKRIJK. Frankrijk begint hoe langer hoe meer gebrek te gevoelen aan levensmiddelen en brandstoffen; vooral de steenkolenaanvoer schijnt nog slecht geregeld en het verlies aan scheepsruimte wordt merkbaar.

De oorlogskosten hebben tot 1 April 1917 ruim 73 milliard francs bedragen.

Het Kabinet Ribot bestaat nog, maar de kranten schrijven het geen lang leven toe. Zijn eerste regeeringsdaad, het verbod van invoer van goederen van buitenlandschen oorsprong, wordt in de pers vrij ongunstig beoordeeld.

De oud-minister van oorlog Lyautey keerde op zijnen post als resident-generaal van Marokko terug.

De socialistten hebben zich uitgesproken tegen de hervatting van de betrekkingen met hunne Duitsche partijgenooten en tegen het afstemmen van oorlogscredieten.

Volgens de „Tribuna” hebben de Franschen bij Port Said een marinesteunpunt opgericht om met de Engelschen en Italianen van daaruit voor de bewaking van het Oostelijk deel der Middellandsche Zee zorg te kunnen dragen.

Te Saint Jean de Maurienne, tusschen Lyon en Turijn, heeft eene ontmoeting plaats gehad tusschen Boselli, Sonnino, Lloyd George en Ribot en een aantal gezanten.

Er gaat eene diplomatieke missie naar Amerika onder Viviani en Joffre. Ook militaire instructeurs gaan derwaarts.

De lichter 1918 is 18 April opgekomen.

De Fransche regeering verzamelt materiaal voor een protest tegen de verwoesting door de Duitschers aangericht, dat aan de neutrale regeeringen zal worden aangeboden.

ENGELAND. De Iersche kwestie is nog steeds niet tot oplossing gekomen, ondanks vele conferenties tusschen de leiders en leden van

het ministerie. Men vreesde, dat het wetsontwerp tot verlenging van den zittingsduur van het Parlement er op vallen zou, wat eene algemeene verkiezing noodzakelijk zou maken, maar de regeering heeft eene meerderheid voor het voorstel weten te verkrijgen. In Dublin zijn weer Sinn-Feiner-opstootjes geweest en in een Iersch district is een Sinn-Feiner, die nog in de gevangenis zit, wegens deelname aan den opstand, tot candidaat voor het Lagerhuis, bij eene tusschentijdsche verkiezing gesteld.

Voorstanders van Home Rule deden een beroep op Wilson, om zich ten gunste van zelfbestuur van Ierland uit te spreken.

Namens de regeering heeft Bonar Law verklaard, dat binnenkort een wetsontwerp tot radicale wijziging van het kiesrechtstelsel ingediend zal worden. Hierbij zal o. a. het kiesrecht aan vrouwen gegeven worden; waarschijnlijk zal ook evenredige vertegenwoordiging worden ingevoerd, en de geheele uitoefening van het kiesrecht zal worden gedemocratiseerd (door de stemming in het geheele land op één dag te houden, wordt b. v. het uitbrengen van stemmen in meer dan één district practisch onmogelijk gemaakt). Ook hervorming van het Hoogerhuis is op komst.

Bonar Law verklaarde in het Lagerhuis, dat door de velen, die onmisbaar bleken voor land- en scheepsbouw en het mijnbedrijf, het leger reeds voor de eerst komende weken 100.000 man te kort komt. Eene herkeuring van de afgekeurden, ongeveer een millioen, bleek dus noodig. De Chef van den Staf Sir William Robertson verklaarde, dat de onmiddellijke behoefte van het leger van nu tot Juli een half millioen man bedraagt. Dit getal komt vrij juist overeen met de vermoedelijke blijvende verliezen van 6 maanden bij doorgezette strijd. Het totaal der verliezen tot 1 April 1917 is ongeveer 1.400.000 man. Men verwacht dat de leeftijdsgrens verhoogd zal worden van 40 tot 45 jaar, en dat een groot aantal munitiewerkers zal worden vrijgemaakt. De 18-jarige recruten zullen ingedeeld worden in bataljons van de „Training Reserve”, welke uitsluitend voor de oefening van deze jongeren gevormd worden.

De aanmeldingen voor den Nationalen Hulpdienst zijn in Maart toenomen van 92.000 tot 288.000 ingeschrevenen. Er zijn 35.000 vrouwen ingeschreven voor den dienst achter de linies in Frankrijk en 12.450 voor het vrouwenlandleger, d. i. voor arbeid bij den landbouw en dergelijke bedrijven. Hierdoor zijn nu meer dan 300.000 acres toegevoegd aan het graanland van Engeland en Wales. De totale vermeerdering bedraagt voor Schotland 50.000 en voor Engeland niet minder dan een half millioen acres. In 4802 werkplaatsen wordt munitie gemaakt. In levensmiddelen begint schaarschte te komen. De menu's van hotels, enz. zijn ingekrompen. Er is één vleeschlooze en er zijn vijf aardappellooze dagen in de week. Ook het suikerverbruik werd beperkt. De regeering zal met 1 Mei de meelfabrieken in eigen beheer nemen; om de vermenging van het meel met mais, enz. geheel

in de hand te hebben. De broodprijs steeg hooger dan sinds den Krimoorlog het geval was.

Uit dit alles blijkt de invloed van den duikbootoorlog, die een gevaar voor Engeland wordt, zooals de bladen ook wel inzien. Wel wordt er in Engeland hard bijgebouwd; volgens den scheepvaartcontroleur in Maart 83.000 ton (d. i. 1 miljoen ton per jaar). Er zijn 50 standaard-schepen van de regeering in aanbouw in 3 typen van 8000, 5000 en 3000 ton. Volgens H a v a s is de wereldvloot tijdens den oorlog van 41 miljoen op 45 miljoen ton gebracht. Volgens berichten van Duitsche zijde, beschikt Engeland over eene tonnenmaat van 22 miljoen ton, waarvan 12 miljoen voor militaire en maritime doeleinden opgevoerd zijn, zoodat slechts 10 miljoen beschikbaar is voor de levensmiddelenverzorging. Nu werden tot Sept. 1916 bij de Entente 182.000 ton en bij de neutralen 72.600 ton in den grond geboord, van October tot Februari maandelijks ca. 320.000 ton Entente-schepen en ca. 90.000 ton neutralen. Dit was vóór den ongebreidelde duikbootoorlog, terwijl volgens Duitsche berichten de vernielde tonnenmaat in Maart bijna het cijfer van 900.000 ton bereikte. Men ziet dus, dat de gevaren voor Engeland niet denkbeeldig zijn. De bewapening der koopvaardij-schepen wordt nog uitgebreid.

Er is eene staking geweest onder de munitie-werkers in Barrow. Op een dreigen van de regeering met de Defence of the Realm Act, is het geschil bijgelegd.

In conservatieve kringen is eene beweging gaande om op de rijksconferentie invloed uit te oefenen ten gunste van protectie.

Er zijn in Engeland 31000 burgers van vijandelijke staten geïnterneerd, waarbij 26000 Duitschers. De meesten van hen waren in kampen opgesloten, maar men heeft thans maatregelen genomen zé op eerewoord vrij te laten, indien ze werken willen.

Behalve de elders gememoreerde krijgsverrichtingen in Frankrijk, heeft het Engelsche leger zich laten gelden in gevechten tegen Turken bij Gaza aan de Egyptisch-Palestijnsche grens. Ook in Mesopotamië bleef het geluk hen gunstig; de Engelschen slaagden er in verbinding te krijgen met de Russische legers uit Armenië.

De Canadeesche regeering heeft een oproep gedaan voor 50.000 man van 18—45 jaar voor de militia. Op de 3e Canadeesche oorlogsleening is voor 250 miljoen dollars ingeschreven. De totale oorlogskosten bedroegen tot nu toe 600 miljoen dollars, de oorlogswinstbelasting bracht er 15 miljoen dollars op.

RUSLAND. De Russische revolutie schijnt zich te ontwikkelen tot een democratisch-republikeinschen regeeringsvorm.

De voorloopige regeering heeft nog steeds de macht in handen en weet allen tegenstand van reactie en uiterste linkerzijde het hoofd te bieden. Van de reactie hoort men weinig meer; slechts wordt uit Stockholm eene mislukte poging tot tegenrevolutie gemeld, onder Generaal

T s j e b e k o, die in Lijfland 40.000 garde-soldaten en talrijke aanhangers van het ancien régime voor een aanval op Petersburg bijeengebracht zou hebben. Verschillende grootvorsten beloofden de regeering te zullen steunen en erkenden hunne appanages als staatseigendom. De Tsaar en de Tsaritsa zijn gevangen gezet in de Peter- en Paulsvesting; de socialistische revolutionairen eischten eene openbare aanklacht tegen hen. Ook zal een onderzoek ingesteld worden naar de schuld van grootvorst Nicolaas, aan den nederlaag der Russen bij de Masourische meeren.

Lastiger is voor de regeering de uiterste linkerzijde, vooral de „Raad van arbeiders en soldaten”, waarvan echter moeilijk valt te schatten, welk deel van het volk achter hen staat. Zij vormen, volgens de laatste berichten, feitelijk eene macht naast de regeering. Toen Minister Miljoekof zich uitgelaten had, dat Rusland nog steeds de verbroekeling van Oostenrijk-Hongarije en het bezit van Konstantinopel als oorlogsdoel nastreefde, dwong de linkerzijde de regeering deze uiting te desavoueren door te verklaren, dat Rusland geene imperialistische of agressieve doeleinden meer heeft, maar uitsluitend zijne vrijheid tegen Duitschland verdedigen zal, tot de tegenstanders verklaren zullen, dat ook zij van verovering afzien. Gevolg hiervan waren vredesaanbiedingen en polsingen van Duitsche en Oostenrijksche zijde. In den Raad zelf schijnt verdeeldheid over het voortzetten van den oorlog te heerschen. Het Doemalid Tsjeidse staat aan het hoofd van eene groep, die doorvechten wil. In het leger heerscht ontstemming over het optreden van den Raad, die zijne resolutiën ook over het leger uitbreidt. Het bericht, dat de Raad het onmiddellijk openen van vredesonderhandelingen tusschen alle oorlogvoerenden geëischt heeft en bij niet-inwilligen daarvan de regeering ten val zou brengen, wordt niet bevestigd. De Raad zelf heeft medegedeeld, dat hij het denkbeeld van een afzonderlijken vrede verwerpt.

Het leger schijnt in elk geval te willen samengaan met de regeering. In tegenwoordigheid van Rodzianko en den Minister van Oorlog Goetsjkof is een congres van 1200 afgevaardigden van de Soldaten van het Duitsch-Oostenrijksche front gehouden. De vertegenwoordiger van het ministerie Prosenar werd tot president, en een gewoon soldaat tot vice-president benoemd. Een bond van republikeinsche officieren is opgericht, die in eene democratische republiek hun heil zoeken en zeer vele geestdriftige betoogingen zijn voor de regeering en het voortzetten van den oorlog gehouden. Grootvorst Nicolaas is afgetreden als opperbevelhebber en opgevolgd door Generaal Alexief, die komt te staan onder eene oorlogscommissie, bestaande uit de Ministers van Oorlog, Marine, Financiën en Buitenlandsche Zaken. Dat het garizoen van Petersburg de regeering trouw blijft is voor deze een groote steun. Generaal Roeski staat met zijn leger aan het Noordelijk deel van het front om de hoofdstad tegen mogelijke aanvallen te beschermen.

Over de stemming onder de boeren hoort men niets.

De Constituante zal spoedig bijeengeroepen worden, na verkiezing

volgens algemeen kiesrecht, ook voor vrouwen. Deze zal de grondwet vaststellen en in de eerste plaats de landbouw- en arbeidersvraagstukken behandelen. Eene algemeene gelijkheid van alle volken en godsdiensten is afgekondigd, wat vooral voor de Joden belangrijk is.

De Joodsche beweging bloeit op in het heele rijk, elk antisemitisch optreden wordt door de regeering onderdrukt.

Op de Russische „Vrijheidsleening” wordt druk geteekend, o.a. door de stad Moskou voor een miljoen. De einduitslag is nog niet bekend. De Vereenigde Staten hebben aan Rusland een crediet van 200 millioen dollar toegestaan.

De afgekondigde gelijkheid van alle volken in Rusland moet eene groote decentralisatie en misschien zelfs verbroekeling van het Russische rijk ten gevolge hebben. De Letten en Esthen zullen zelfbestuur krijgen; de Letten wenschen eene onafhankelijke republiek te stichten. Uit Kiew komen berichten over eene beweging tot autonomie en afscheiding van de Oekrainers. De toestand in Turkestan is niet duidelijk. De gedachte aan eene onafhankelijke Kaukasische republiek wint veld. De Finsche Landdag is geopend, een nieuw Finsch ministerie samengesteld, maar in het land zelf gaan stemmen op, om de unie met Rusland te verbreken en naar volkomen zelfstandigheid te streven.

De Polen worden nu van twee kanten, van Rusland, zoowel als van Duitschland, met beloften overstelpt. Het Poolsche Persbureau te Lausanne, dat het meest onafhankelijk is in zijne uitingen, geeft de voorkeur aan de Russische beloften, daar hierbij de drie gescheiden deelen van Polen weer vereenigd worden.

In Mesopotamië hebben de Russen voeling gekregen met de Engelsche troepen.

DENEMARKEN. De Deensche Regeering heeft een wetsontwerp, tot een soort burgerlijken dienstplicht, ingevoerd ten behoeve van de brandstoffen-exploitatie in venen en wouden. Eene onteigening van venen en bosschen sluit zich daarbij aan. De arbeidsdwang zou zich voornamelijk over werkelozen uitstrekken.

Een Kopenhaagsch blad heeft de regeering verweten, dat ze te veel varkens naar Duitschland uitvoerde. De Morning Post haalt dit aan als bewijs, dat Denemarken nog steeds Duitschland blijft voeden.

Volgens mededeeling van den Minister van Buitenlandsche Zaken, zijn er tijdens den Oorlog 107 Deensche schepen verloren gegaan.

De Deensche West-indische Eilanden zijn met 1 April aan de Vereenigde Staten overgedragen.

ZWEDEN. De ministerieele crisis is toch eindelijk uitgebroken; het ministerie *Hammerskjöld* is niet meer. 30 Maart is het nieuwe ministerie samengesteld, met *Schwarz* als president, Kolonel *Aker-*

man als minister van Oorlog, en de oud-minister Lindman als Minister van Buitenlandsche Zaken. Volgens de Engelsche pers is de Russische revolutie mede oorzaak van deze verandering, daar nu het Russisch-Zweedsche antagonisme, door het afzien van alle expansie-begeerten aan Russische zijde, minder groot, en daardoor het oude ministerie minder onontbeerlijk werd.

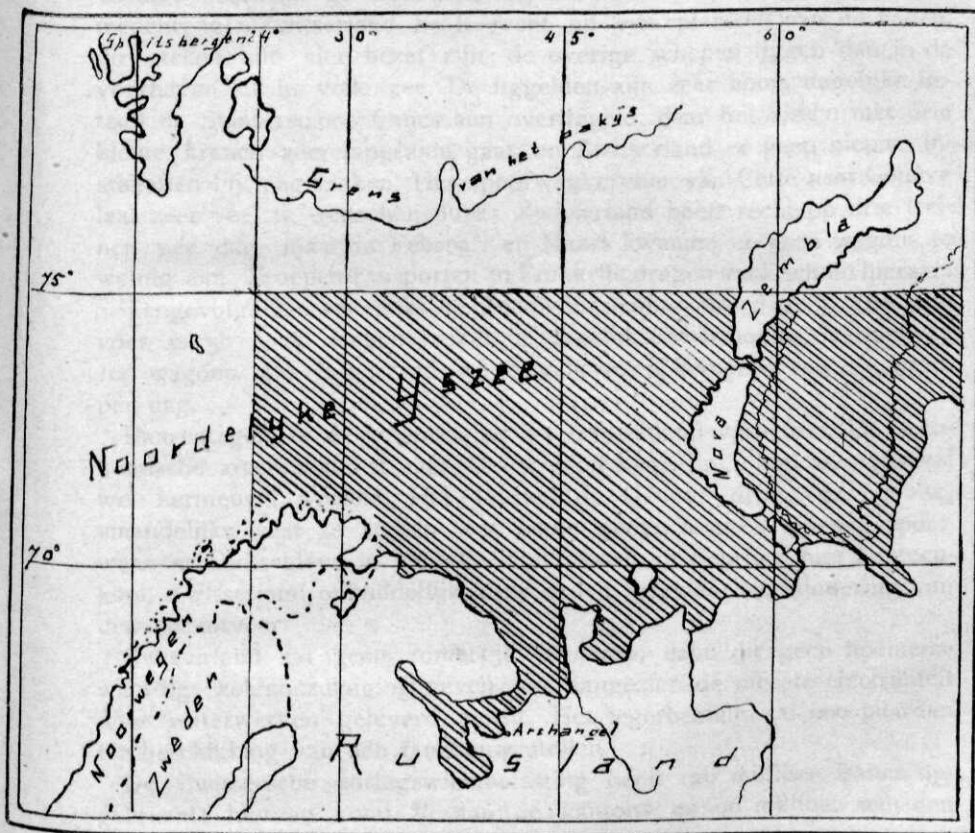
Stockholm is thans een gewichtig punt geworden voor de vredesactie. De Zweedsche socialist Branting ging reeds in het begin van de maand met eene politieke zending naar Petersburg, maar waarschijnlijk had zijne reis juist ten doel de Russische socialisten tot doorvechten aan te sporen. Volgens de Fransche pers was Branting de overbrenger van een groet van Haase en Ledebour aan de Russische arbeiders, maar hij moet er zijne hoorders daarbij opmerkzaam op gemaakt hebben, dat dezen niet als representanten van het Duitsche Socialisme beschouwd mochten worden.

Daarentegen vertrokken de Duitsche socialist Scheidemann en de Oostenrijksche Adler naar Stockholm, om voeling met de Russische sociaal-democraten te krijgen ten behoeve van den vrede; ook werden Troelstra en Huysmans en anderen daar spoedig verwacht voor eene conferentie van het Internationaal Socialistisch Bureau. Ook de Deensche sociaal-democratische minister Stauning kwam daar aan en verklaarde, dat op die, in begin van Mei te houden, conferentie, de socialisten van alle landen over den vrede zouden be-raadslagen.

Uit Berlijn wordt nog gemeld, dat Bernstorff tot gezant in Stockholm benoemd zal worden, de koning van Denemarken is er einde April op bezoek gekomen, en in Mei komen er de ministers der drie Scandinavische Staten weer samen. Alles wijst er dus wel op, dat Stockholm een belangrijk politiek centrum gaat worden.

NOORWEGEN. De Duitschers hebben de Noordelijke IJszee versperd ten Oosten van den Meridiaan van 24° O.L. en ten Zuiden van de Parallel van 75° N.B. (zie de kaart). Dit wekte groote verontwaardiging in het land, daar de geheele visscherij van Finmarken daardoor zal komen stil te liggen. De regeering verklaarde in het Storting, dat er tegen geprotesteerd was, waarmede de Kamer echter niet voldaan bleek. Er gaan stemmen in Noorwegen op, de betrekkingen met Duitschland te verbreken en de Noorsche schepen te bewapenen. De officieuze Intelligenssedler waarschuwt tegen dit Noorsch activisme en wijst naar het meer bezadigde optreden van de andere kleine neutralen.

Volgens Tidens Tegn zijn in Februari en Maart 105 Noorsche schepen, met tezamen 166.000 ton getorpedeerd, in Maart alleen 64 schepen met 103.000 ton, (de geheele handelsvloot meet 2¹/₂ millioen ton), waarbij 282 Noorsche zeelieden het leven verloren. Geen wonder, dat de anti-Duitsche stemming in Noorwegen zoo toeneemt!

Het blokkadegebied in de Noordelijke Yssee.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Een ontwerp, waarbij den reeders toegestaan werd in aanbouw zijnde Noorsche schepen te verkoopen, is weder ingetrokken; oorzaak hiervan is het dreigende gevaar van het verdwijnen van de geheele Noorsche handelsvloot.

ZWITSERLAND. De toestand van de haven van Cette blijft een belangrijke zaak voor de voeding van Zwitserland. Het Journal de Genève beschrijft de moeilijkheden, die het vervoer langs deze haven medebrengt. Zwitserland heeft recht op vier plaatsen aan de kaden, die steeds alle vier bezet zijn; de overige schepen liggen dan in de voorhaven of in volle zee. De liggelden zijn zeer hoog, dagelijks betaalt de Staat 100.000 francs aan overliggeld, daar het lossen met drie kleine kranen zeer langzaam gaat, en Zwitserland er geen nieuwe installatiën bij mag maken. Het spoorwegvervoer van Cette naar Genève laat zeer veel te wenschen over; Zwitserland heeft recht op drie treinen per dag, maar in Februari en Maart kwamen er 5400 wagons te weinig aan. Troepentransporten in Frankrijk dragen vaak schuld hieraan.

Tengevolge hiervan hokt de graanvoorziening. De dagelijksche aanvoer is 50 à 60 wagons, maar de dagelijksche behoefte overtreft de 100 wagons. De Bondsraad zal broodkaarten invoeren van 275 gram per dag.

Daarentegen is de kolen-invoer uit Duitschland verbeterd. De oeconomische overeenkomst met Duitschland loopt op 1 Mei af, maar zal wel hernieuwd worden. Het Journal de Genève dringt er op aan, maandelijks vast te stellen wat beide landen leveren moeten, opdat, wanneer Duitschland in gebreke blijft, zooals in Februari met de steenkool, Zwitserland onmiddellijk antwoorden kan door vermindering van den vee-uitvoer.

Zwitserland zal geen zomertijd invoeren, daar dit geen noemenswaardige kolenbezuiniging geven zou, aangezien de meeste electriciteit door waterwerken geleverd wordt. Het legerbestuur zal 900 paarden ter beschikking van den landbouw stellen.

De Zwitsersche oorlogswinstbelasting heeft 120 millioen francs opgebracht; hiervan komt $\frac{1}{5}$ aan de kantons en 96 millioen aan den Staat.

Tenslotte meldt men, dat er 28.660 zieke en verwonde krijgsgevangenen in Zwitserland geïnterneerd zijn; ook schijnen er 10 à 12.000 deserteurs en dienst-ontduikers uit de verschillende landen rond te loopen, die een vaak zeer ongunstig en lastig element in de steden zijn.

SPANJE. Spanje verkeert in de gelukkige omstandigheid, dat het erts uitvoert, dat Engeland noodig heeft. Daardoor kon het de bepaling maken, dat de schepen voor minstens 33% van wat ze aan erts uitvoeren, weer aan kolen importeeren moeten. Alle schepen, die uit Middellandsche Zee-havens uitvaren, moeten voorts minstens 10% der vrachtruimten ter beschikking van den vruchten uitvoer stellen.

De regeering had met veel moeilijkheden te kampen, er waren weer stakingen en betoogingen; te Valladolid heeft dit tot botsingen aanleiding gegeven.

Vrij onverwacht is nu het ministerie Romanones op 19 April afgetreden en vervangen door een nieuw, onder leiding van Garcia Prieto met Juan Alvarado als Minister van Buitenlandsche Zaken. Geheel duidelijk is de beteekenis van deze verandering nog niet, de Neue Zürcher Zeitung noemt het een succes voor de Duitschgezinden, waarschijnlijk slechts in negatieven zin, daar dit ministerie nog meer dan het vorige de neutraliteit denkt te handhaven.

Groote verontwaardiging ontstond in het land door het torpedeeren van San Fulgencio. Reeds 1/6 van de Spaansche Koopvaardijvloot blijkt in den oorlog vernield te zijn. Niet bevorderlijk is zulks voor het streven om Spanje terwille te zijn, teneinde een afbreken der betrekkingen te voorkomen, te meer, daar Spanje in den laatsten tijd toenadering zocht zoowel tot Portugal, als tot de Zuid-Amerikaansche dochterstaten. De Spaansche Regeering heeft nu op 20 April een waarschuwend nota aan de Duitsche gericht, waarin de hoop wordt uitgesproken dat in de toekomst de Duitsche maatregelen beheerscht zullen worden door consideratie voor het leven der Spaansche zeelieden en de veiligheid der Spaansche schepen.

De Spaansche leening van 1 milliard is volgens den Minister van Financiën romaal overteekend.

PORTUGAL. Het ministerie is 21 April afgetreden, nadat de Kamer, met 57 tegen 21 stemmen eene verordening, waarbij een nationale oeconomische raad wordt ingesteld, voor nietig had verklaard. Verdere bijzonderheden ontbreken nog.

BULGARIJE. Bulgarije heeft de betrekkingen met de Vereenigde Staten afgebroken.

Radaslawof heeft in het Sobranje namens de Regeering verklaard, zich volkomen te vereenigen met de verklaringen van de regeeringen te Berlijn en Weenen over de bereidheid een eervollen vrede met Rusland te sluiten.

Naar aanleiding van de verklaring van de voorloopige Russische regeering van 10 April, publiceerde het Bulgaarsche Telegraafagentschap eene officieuse mededeeling, dat Rusland van Bulgaarschen kant voor zijne vrijheden niets te vreezen heeft.

Bulgarije heeft den oorlog niet verklaard aan het Russische volk. Het ondergaat dien, omdat het zijne politiek en nationale rechten, destijds erkend door de beste vertegenwoordigers van het Russische, liberale intellect, en dapper verdedigd met het bloed zijner eigen zonen, heeft durven handhaven en verdedigen tegen den almachtigen wil van het oude regime in Rusland.

Daarom is Bulgarije bereid iederen stap te ondersteunen, waardoor

de vrede verkregen kan worden, maar het is niet minder vast besloten, in overeenstemming met zijne bondgenooten den strijd voort te zetten tot het einde, dat de algeheele vereeniging van alle Bulgaarsche landen zal verzekeren.

De commissie voor de maatschappelijke voorzorg (vgl. M. P. overzicht van Sept. j.l.) is bij haar werk op zulke groote moeilijkheden gestuit, dat alle partijen in het Sobranië en bij de regeering hebben aangedrongen om andere maatregelen te nemen, om de voorziening in de onontbeerlijke levensbehoeften op eene andere wijze afdoende te verzekeren.

Een wetsontwerp met nieuwe strengere bepalingen werd daarop door den minister-president nog voor de zitting van de volksvertegenwoordiging toegezegd, en ook inderdaad ingediend veertien dagen voor dat die den 28sten Maart, overeenkomstig de bepalingen van de grondwet, zou worden gesloten.

In dat ontwerp werd de parlementaire voorzienings-commissie opgeheven en nam de regeering weer de zorg en de verantwoording voor de levensbehoeftenverzorging op zich. Naar het voorbeeld van de centrale mogendheden stelde zij de aanstelling voor van een voedingsdictator, op voorstel van de regeering door den koning te benoemen, die rechtstreeks zou staan onder den ministerraad en aan dezen zou verantwoordelijk zijn. Door hem zouden worden gekozen vijf adjuncten, specialiteiten op het gebied van verkeerswezen, statistiek, uit- en invoerhandel, landbouw en den handel in landbouwproducten, welke een proviandeeringsraad zouden vormen onder voorzitterschap van het met den titel van „directeur van den oeconomischen en maatschappelijken voorzorgsdienst” aangeduide hoofd van den nieuwen dienst. Deze zou worden geïnstalleerd in het ministerie van oorlog en daaraan worden toegevoegd, en het hoofd en de adjunct voor het verkeerswezen zouden officieren zijn. Alle bevoegdheden, waarvan sommige nog werden uitgebreid, zooals o. m. het recht om straffen niet alleen op te leggen, maar ze ook door zijn eigen organen te laten doorvoeren, welke in de vorige wet aan het parlementaire voorzieningscomité waren toegekend, zouden overgaan op den nieuwen militairen voedingsdirecteur.

Deze voorstellen van zoo ingrijpenden en dictatorialen aard vonden dadelijk sterke tegenkating, vooral bij de agrariërs, en ook bij de socialisten in het Sobranië, die volstrekt de parlementaire commissie, in een eenigszins gewijzigde samenstelling, door de toevoeging van specialiteiten en met uitgebreider bevoegdheden, wilden behouden. Door hunnen tegenstand wisten zij te bereiken, dat het wetsontwerp niet voor den sluitingsdag in de drie verplichte lezingen kon worden behandeld. De minister-president dr. R a d o s l a v o f liet zich echter daardoor niet uit 't veld slaan. Hij verkreeg van den koning het besluit om den zittingsduur met een week te verlengen, en van de regeeringspartijen, dat deze ervoor zouden zorgen, dat binnen dien termijn de wet nagenoeg ongewijzigd zou worden aangenomen.

Aldus is dan ook geschied. 5 April was de nieuwe wet in alle drie lezingen door de der regeering getrouwe meerderheid aangenomen met slechts geringe wijzigingen, waarvan de voornaamste, om de agrariërs eenigszins tegemoet te komen, is geweest de bepaling, dat de wet voorloopig tot het einde van het jaar geldig zal zijn, en er dan zoo noodig door het Sobranië opnieuw over haar verdere toepassing zal worden besloten.

GRIEKENLAND. Het Handelsblad verneemt van officieele Grieksche zijde o.a., dat de moeilijke toestand in Griekenland slechts ontstaan is door de blokkade der Entente, sedert vier maanden volgehouden, waardoor aan het volk groote ontberingen worden opgelegd. Het broodrantsoen is — zoo het brood niet geheel ontbreekt — sedert eene maand slechts 50 à 75 gram per hoofd. Aardappelen en andere zetmeelhoudende voedingsmiddelen, ontbreken geheel. Eveneens steenkolen, gas, electriciteit. Duizenden werklieden zijn in de diepste ellende gedompeld. De fabrieken zijn gesloten, de kustvaart en de visscherij verboden. Het aantal dergenen, die van honger omkomen, is groot.

Deze pressie, uitsluitend op overmacht berustend, is tot nu toe onmachtig gebleken om het volk tegen den koning op te zetten of het er toe te brengen de neutraliteit te verlaten.

Bij het nationale feest, in den jongsten tijd gevierd, bleek dat op de meest afdoende wijze.

De Grieksche stoomer „Nestos”, geladen met tarwe, is door een Duitschen onderzeeër getorpedeerd.

Van de zijde der Entente schijnt sedert de Russische revolutie de Grieksche dynastie gevaar te loopen; vooral de Fransche pers richt zich tegen koning Konstantijn, zoo spoort o.a. *Herbette* in de *Echo de Paris Venizelos* aan, eene republiek te stichten; hij beschuldigt den koning van verraad tegen de Entente.

TURKIJE. Kamer en Senaat hebben met algemeene stemmen de verdragen en overeenkomsten goedgekeurd, met Duitschland, die ter vervanging komen van de bij irade van 8 September 1914 afgeschafte capitulatiën. Ook met Oostenrijk zullen de onderhandelingen binnenkort tot eene nieuwe regeling leiden.

De Kamer heeft het buitengewoon vlootkrediet voor den bouw van zes torpedojagers goedgekeurd.

De Engelschen hebben hun opmarsch vanuit Bagdad tot nabij Samarra voortgezet.

Gustave Hervé heeft in de *Victoire* een geestdriftig artikel geschreven over de rechtmatigheid en de vooruitzichten der Zionistische aspiraties: het stichten van een Joodschen Staat in Palestina.

De grootvizier *Talaat Pascha* brengt een bezoek aan Berlijn en Weenen.

PERZIË. De Russen zijn voortgedrongen tot nabij de Westelijke grens van Perzië, waarschijnlijk hebben zij bij Kasrichirin voeling gekregen met Engelsche afdeelingen uit Mesopotamië.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. Einde Maart is de antwoord-nota van de Vereenigde Staten op het voorstel van Duitschland, om de strekking van de verdragen van 1799 en 1828 tusschen Pruisen en Amerika uit te breiden, openbaar gemaakt. De Amerikaansche regeering acht deze verdragen door Duitschlands houding o.a. in zake den duikbootoorlog, reeds geschonden en daardoor vervallen.

President Wilson is door de publieke opinie steeds verder naar den oorlog gedreven.

26 Maart teekende de president een besluit, waarbij 14 regimenten van de nationale garde, o.a. in de tien staten van de oostkust en het district Columbia, op volledige sterkte zouden worden opgeroepen voor politiedienst en bescherming van het land. Tevens werd het personeel van de vloot tot 87,000 man uitgebreid.

Wilson heeft 2 April het Congres in buitengewone zitting bijeengeroepen om hem te machtigen te verklaren, dat de Vereenigde Staten zich met Duitschland in oorlogstoestand bevinden. Het was een sensationeel oogenblik, toen tijdens de bijeenkomst het bericht kwam, dat het gewapende Amerikaansche stoomschip Aztec in de Middellandsche zee door eene duikboot was getorpedeerd.

Wilson zeide in zijne rede o.a. dat Amerika niet tegen het Duitsche volk, maar tegen de regeering, die hij autocratisch noemde, oorlogvoert; deze uitlating heeft in Duitschland groote verontwaardiging verwekt.

Zowel de Senaat als het Huis van Afgevaardigden hebben met eene zeer groote meerderheid de oorlogsresolutie aangenomen.

Wegens het intreden van den oorlogstoestand tusschen Duitschland en de Vereenigde Staten heeft ook Oostenrijk-Hongarije de diplomatieke betrekkingen met Amerika afgebroken en de paspoorten verzocht van het gezantschap en de consulaten.

Daarna hebben ook Turkije en Bulgarije het voorbeeld van Oostenrijk-Hongarije gevolgd.

Aan de andere zijde heeft ook Cuba aan Duitschland den oorlog verklaard, het heeft vervolgens o.a. drie te Havana geïnterneerde Duitsche schepen in beslag genomen.

Wilson heeft in de proclamatie, waarin hij den oorlog met Duitschland afkondigt, medegedeeld, dat de vreemdelingen, afkomstig uit de landen, waarmede Amerika in strijd verkeert, niet zullen worden geïnterneerd.

De president heeft zich voorts met een persoonlijk beroep gewend tot zijne medeburgers, waarin hij vraagt, dat alle burgers en ook alle Amerikaansche vrouwen en kinderen zich om de natie zullen scharen, opdat deze vereenigd zal zijn ter verdediging van haar idealen en voor de zegepraal der democratische beginselen in den wereldoorlog.

De Amerikaansche regeering heeft beslag gelegd op alle Duitsche schepen, die in de Amerikaansche havens geïnterneerd waren, vermoedelijk ruim 100 schepen met ruim 600.000 ton inhoud, volgens andere opgaven 119 schepen met ongeveer 720.000 ton. Bij het Congres zijn wetsontwerpen ingediend den president machtigend om opgelegde schepen van een natie, waarmee de Vereenigde Staten oorlog voeren, in bezit te nemen. Volgens de bepalingen der wetsontwerpen zal de shipping board de Duitsche en Oostenrijksche schepen kunnen charteren, verhuren of in de vaart brengen. De eigendomsrechten zullen na den oorlog kunnen worden vastgesteld.

De commissie voor oorlogsmaatregelen uit het Huis van Afgevaardigden heeft dadelijk met eenparige stemmen een rapport uitgebracht ten gunste van het wetsontwerp tot uitgave van vijf milliard schatkistobligatiën en twee milliard schatkistcertificaten voor oorlogsdoeleinden.

Tevens zijn de wetsontwerpen aan het Congres voorgelegd omtrent invoering van dienstplicht, eene oorlogsbegroting van 3000 millioen dollar, verdubbeling van de strijdkrachten ter zee, bespoediging van den bouw van koopvaardij-schepen en eene groote leening aan de bondgenooten. Volgens het officieel meegedeelde financieele programma zal eene leening van 5 milliard dollar, waarvan 3 milliard aan de geallieerden, worden uitgegeven.

Het Amerikaansche ministerie van Buitenlandsche Zaken kondigt de formeele terugtrekking aan van de Amerikaansche „Relief”-werkers in België, die vervangen worden door eene gezamenlijke onzijdige commissie, grootendeels onder oppertoezicht van Nederlandsche ambtenaren.

Whitlock, de Amerikaansche gezant in België, gaat naar Le Havre.

Op 1 April zijn de Deensch-West-Indische eilanden definitief door verkoop aan de Vereenigde Staten overgegaan

De nieuwe Amerikaansche gouverneur, James H. Olivier, heeft bekend gemaakt, dat door de Vereenigde Staten op deze eilandengroep, die voortaan Virginia-Island zal heeten, belangrijke versterkingswerken zullen worden aangelegd.

De kolonel Goethals, die het Panamakanaal heeft voltooid, is belast met de uitvoering van een plan om duizend houten oorlogsschepen te bouwen.

Tevens zal dadelijk worden begonnen met den bouw van een groot aantal duikbooten, snelvarende torpedobooten en luchtschepen.

Zoowel op militair als oeconomisch gebied worden uitgebreide oorlogstoebereidselen gemaakt, Fransche instructeurs onder leiding van kolonel Azan zijn onderweg naar Amerika.

De militaire commissie uit den Senaat heeft verslag uitgebracht over het wetsontwerp op den militairen dienst. In dit verslag wordt gezegd, dat het vrijwilligersstelsel onzeker en onvoldoende is en dat daarom de voorkeur moet worden gegeven aan een stelsel van dienstplicht, waarbij de meest geschikten zullen worden aangewezen voor den dienst. De plannen der regeering nu, zegt het rapport, verzekeren de inlijving en

het op sterkte houden van eene strijdmacht van 600.000 man en dat met den grootst mogelijken spoed. Na verwijzing naar vroegere oorlogen, waarin de Vereenigde Staten het vrijwilligersstelsel onvoldoende en kostbaar bevonden hebben, wijst het verslag op de ervaring van Groot-Brittannië in den tegenwoordigen oorlog „Het zou voor ons thans dwaasheid zijn in het licht van de Britsche ervaring te beginnen, waar Brittannië begon.”

De aanvullende troepen, waarvan het eerste halve millioen dadelijk zal worden gelicht, zullen gekozen worden uit de mannen van 19 tot 25 jaar. De verschillende staten zullen manschappen leveren naar verhouding van hunne bevolking.

De commissie van het Huis van Afgevaardigden nam een amendement op het ontwerp aan, hetwelk ten doel heeft, dat eerst getracht moet worden om de nieuwe strijdmacht door vrijwillige recrueteering bijeen te brengen.

President Wilson heeft daarop echter verklaard, dat er geen compromis in deze mogelijk is, daar de militaire deskundigen van meening zijn, dat op keuze berustende dienstplicht het eenige doeltreffende middel is om een krachtig leger bijeen te brengen.

Wilson heeft zich daarop nog verder gemengd in den strijd tusschen vrijwilligerleger of dienstplicht, door een brief te richten aan het lid van het Huis van Afgevaardigden Helvering, waarin hij verklaarde, dat de lichte bij keuze het eenige plan is, dat een democratiserenden invloed zal hebben

De Senaat nam eenstemmig het wetsontwerp aan, waarbij den geallieerden wordt toegestaan hunne onderdanen in de Vereenigde Staten in te schrijven voor den dienst bij hunne eigen legers

Roosevelt heeft voorgesteld eene divisie infanterie op de been te brengen met artillerie, genie, en eene luchtscheepvaart afdeling, die binnen 2 tot 3 maanden gereed kan zijn voor vertrek naar Frankrijk.

Het wettelijk maximum van het staande leger van 220.000 man en van de militie of nationale garde van 440.000 man, uitsluitend bestaande uit vrijwilligers, is lang niet bereikt; slechts contingenten van deze beide organisatiën zouden in aanmerking kunnen komen voor een expeditie naar het Europeesche oorlogstooneel.

Balfour is met een buitengewoon Engelsch gezantschap in de Vereenigde Staten aangekomen, evenals Viviani aan het hoofd van een Fransch gezantschap; deze Engelsch-Fransche missie zal overleg plegen over de samenwerking in zake de oorlogsactie.

De Amerikaansche regeering heeft wetsontwerpen ingediend op het toezicht op de prijzen van levensmiddelen.

De Senaat heeft eene motie van den senator King aangenomen, waarin een rapport verzocht wordt omtrent de waarde van den uitvoer van Amerikaansche artikelen naar de Scandinavische rijken, Nederland en Zwitserland gedurende twee jaar voor en sedert het uitbreken van den oorlog. De motie werd ingediend ter voorbereiding voor het indienen

van een wetsontwerp, waarbij de president gemachtigd wordt, den uitvoer naar de neutralen, die handel drijven met Duitschland, te verbieden of te beperken, zoodra hij dit noodzakelijk acht.

De Nederlandsche gezant bracht aan president Wilson een bezoek in verband met een eventueel uitvoerverbod van levensmiddelen. Later is bekend gemaakt, dat eerst de geallieerden zullen worden voorzien en eerst daarna de neutralen aan de beurt komen.

MEXICO. Carranza heeft het eerste Mexicaansche Congres sinds 1913 geopend. Hij deelde mede, dat Mexico eene volkomen en strikte neutraliteit in den wereldoorlog zal inachtnemen.

Volgens de Agencia Americana trekken de Vereenigde Staten 50,000 man samen aan de Mexicaansche grens ter eventuele verdediging tegen de plannen van Villa.

Carranza heeft aan de V. S. de stellige verzekering gegeven, dat de verzending van olie van Tampico en andere Mexicaansche bronnen naar de Vereenigde Staten en Groot-Brittanië niet belet zal worden.

ZUID-AMERIKAANSCHEN STATEN Brazilië heeft 10 April de diplomatieke betrekkingen met Duitschland verbroken. In eene nota, die de Braziliaansche gezant te Berlijn heeft overhandigd, wordt als reden van dezen stap de vernietiging van het Braziliaansche s. s. Parana opgegeven, in verband met vroegere verklaringen van Brazilië naar aanleiding van den duikbootoorlog.

De Braziliaansche regeering heeft last gegeven, om alle in Braziliaansche havens liggende schepen in beslag te nemen, n.l. ongeveer 45 schepen met eene tonnenmaat van ruim 235.000. De bemanning heeft den Duitschen kanonneerboot Cormoran te Juan Santa in de lucht laten vliegen.

In Z.O. Brazilië zijn onlusten uitgebroken.

Bolivia heeft de betrekkingen met Duitschland afgebroken.

De president der republiek Panama heeft een proclamatie uitgevaardigd, waarbij hij zich verbindt de Vereenigde Staten bij te staan in de verdediging van het Panamakanaal; hij heeft het exequator van de Deutsche consuls ingetrokken.

In alle Midden- en Zuid-Amerikaansche Staten komen sterke anti-Duitsche stroomingen tot uiting.

Argentinië heeft den uitvoer van graan en meel verboden.

Er hebben vijandelijke betoogingen plaats gehad voor de Deutsche legatie te Buenos Ayres.

De Argentijnsche regeering heeft eene krachtige nota aan Duitschland gericht, waarin zij volledige voldoening eischt voor het in den grond boren van de „Monte Protegido”. Zij zal onmiddellijk de betrekkingen afbreken, als Duitschland mocht trachten, zich aan de aansprakelijkheid te onttrekken.

CHINA. De Chineesche Gezant te Berlijn heeft, in opdracht van zijne regeering 26 Maart verzocht, hem zijne passen te overhandigen.

Japan heeft erin toegestemd met de Vereenigde Staten samen te werken, om in de toekomst het geld, dat voor de economische ontwikkeling van China noodig is, te verschaffen. 6 millioen dollars die Peking noodig heeft voor het groote kanaal, zullen bijna gelijkelijk door de twee staten geleend worden. Men is voornemens een andere leening van 50 millioen dollars uit te schrijven, die de Amerikaansche en Japansche banken samen zullen verdeelen.

JAPAN. Op de te Rome te houden parlementaire conferentie zal ook Japan vertegenwoordigd zijn.

Aan het Japansche tijdschrift Dai Nippon ontleenen Deutsche bladen, dat de onderhandelingen, die sedert geruimen tijd tusschen de Ver. Staten en Japan zijn gevoerd, ten einde loopen. De overeenkomst die er het gevolg van zal zijn, komt hierop neer, dat Japan afstand doet van de (Deutsche) eilanden in de Stille Zuidzee, die het heeft bezet en die in de nabijheid van het eindstation van den telegraafkabel in de Stille Zuidzee liggen, onder voorwaarde, dat Duitschland deze eilanden nooit terug krijgt. Japan verklaart verder zijne politieke oogmerken in de Stille Zuidzee prijs te geven. Als compensatie erkennen de Ver. Staten de bijzondere rechten en belangen van Japan in Oost-Azië en met name in China. Japan mag — wat de Ver. Staten betreft — bij den vrede Kiaotsjou behouden, en aanspraken op het geheele schiereiland Sjantoeng doen gelden.

Van tijd tot tijd verschijnen in de Japansche bladen artikelen, die op onze Oost Indische Koloniën betrekking hebben; o.a. is een artikel verschenen in de Dai Nippon (Groot-Japan) van Juli 1915. Het is geschreven door den redacteur K a w a s h i m a, die in 1914 onze koloniën bezocht en in relatie staat met de ministeriën van Oorlog en Marine. Het blad wordt in militairistisch-imperialistischen geest geredigeerd, en waarschijnlijk door de genoemde ministeries finantieel gesteund.

„Laat ons een industrieel verbond met Nederland sluiten” is de titel van het bedoelde artikel. Door de gunstige omstandigheden heeft Japan onlangs beslag gelegd op de Deutsche eilanden in de Zuidzee. Maar wij hebben meer noodig en dan valt onze blik vanzelf op de Nederlandsche Koloniën. De Nederlandsche regeering beziet onze ontwikkeling altijd met wantrouwende blikken, hetgeen te betreuren is, want de ontwikkeling van ons land beoogt slechts vreedzame en wettige doeleinden. Wij zijn niet agressief. Nederland is te klein voor de koloniën, die het heeft en zijne bevolking kan in de tropen niet acclimatiseeren. De regeering is slecht, maar de bevolking verdraagt er alles. Schatten liggen op de eilanden opgehoopt, maar blijven ongebruikt, tot schade ook voor de omringende en naburige landen.

Waarom wil Holland zijn koloniaal gebied niet voor ons open stellen en ons laten profiteeren van de rijkdommen, die toevallig in Hollandsche handen geraakt zijn, en waarop de geheele wereld recht heeft? Wij willen daarom de Nederlandsche regeering verzoeken, een industrieel

verbond met ons te sluiten, waarbij Nederland, met of zonder Japansche hulp, het kapitaal levert en Japan de werkkrachten beschikbaar stelt.

Zoo zouden wij samen kunnen werken aan de ontginning en ontwikkeling der Nederlandsche Koloniën. De goede verstandhouding tusschen Holland en ons zou er door bevorderd worden, onze landbouwers en werklieden zouden er één arbeidsveld kunnen vinden, en wij zouden een immigratie-terrein vinden voor onze overbevolking. Politieke bedoelingen hebben we niet; ten onrechte houdt het Nederlandsche Gouvernement alle Japanners, die de Koloniën bezoeken, voor spionnen.

Hierdoor wordt de verhouding steeds onzekerder en onaangenamer en zou het nog wel eens tot oorlog kunnen komen, wat geen van beide landen wenscht. De bewapening der Nederlandsche Koloniën en de voorgenomen bouw van een vloot zijn onnoodig en zouden tegen ons toch nutteloos zijn."

Het artikel eindigt met de woorden:

„Holland is in eene buitengewoon moeilijke positie, vooral thans „gedurende den Europeeschen oorlog. Zou Nederland de zijde van „Duitschland kiezen, dan zouden zijne koloniën bezet worden door Japan „en Engeland. Kiest het daarentegen de zijde van Engeland, dan zou „Duitschland na den oorlog niet aarzelen ze te bezetten. Nederland, hoe „zijne politiek ook is, is steeds in eene gevaarlijke positie en kan niets „beter doen dan strikt neutraal te blijven. Maar zal het na den oorlog „in staat zijn, deze gevaarlijke positie het hoofd te bieden? Langen tijd „zal het misschien een onafhankelijk land blijven, maar het einde zal „zijn, dat het of door Engeland of door Duitschland geannexeerd wordt.

„Wij voor ons hopen, dat Nederland altijd een onafhankelijke staat „zal blijven, en dat het steeds de macht van zijne onafhankelijkheid „zal ophouden. Gelukkig biedt er zich thans eene gelegenheid aan om „alle moeilijkheden te ontgaan, en dit is, dat Nederland en Japan komen „tot het sluiten van een verbond, en tot eene onderlinge goede ver- „standhouding.

„Van de zijde van Japan zou dit eene zeer edelmoedige houding zijn „en voor Nederland zou het zijne redding beteekenen”.

Het ministerie van Buitenlandsche Zaken krijgt dan nog eene aansporing, besprekingen in die richting te openen.

Een beteren geest ademen de brieven, die door Professor Nitobe van de Universiteit te Tokyo, den voorman van het gezelschap Japanners, dat in Mei j.l. een bezoek bracht aan onze koloniën, in een van de toonaangevende Japansche bladen, werden geschreven. Deze staat op een veel ruimer standpunt en erkent, dat veel goeds in onze koloniën tot stand gebracht werd. De toestanden vond hij beter dan in menige streek van Japan. In een tweetal brieven geeft de Professor eene beschouwing over den toestand van onze koloniën en onze verhouding tot Japan. Hij bekent tot de ontdekking gekomen te zijn, dat een vroeger door hem uitgesproken oordeel in vele opzichten onjuist was. In 15 jaar vond hij zeer veel verbeterd, vooral op het gebied van

onderwijs van den inlander. De tijdgeest bleek zijne werking uitgeoefend te hebben, het bestuur op Java was veel menschlievender geworden. Japan moet niet te veel afgaan op uitlatingen van inlanders, die tegen de Japanners beweren, dat Oost-Azië geheel aan de Oost-Aziaten komen moet, daar deze uitlatingen de algemeene opinie volstrekt niet vertegenwoordigen.

Japan moet niet zonder noodzaak het gebied van anderen willen bezetten, wel streven naar uitbreiding van afzetgebied, waarvoor de Zuidzee-eilanden in aanmerking komen. Uitbreiding en versterking der handelsrelatiën moet het doel zijn. De chauvinistische publicisten doen met hun tactloos geschrijf de goede zaak slechts kwaad. In de overige Japansche pers lokten zijne beschouwingen geene opmerkingen uit.

Tenslotte verschenen in Juli j. l. eenige artikelen in de Yamito Schimban, een in Tokyo verschijnend boulevardblad. In deze artikelen werd het Japansche Kabinet aangespoord, de Nederlandsch-Indische Koloniën aan te koopen, zooals Amerika het met de Deensche Antillen deed. Als reden daarvoor wordt opgegeven, dat Japan de markt van Duitschland in het verre Oosten snuiken moet. Verder zou Nederland, door het huwelijk van de Koningin, sterk onder Duitschen invloed staan en later tot den Duitschen Statenbond moeten toetreden, waardoor Java en de andere eilanden vanzelf Deutsche koloniën zouden worden. „Evenals de Vereenigde Staten zich tegen Deutsche indringing beschermen door aankoop der Deensche bezittingen, zoo moet Japan het ook doen met de Nederlandsch-Indische Koloniën”. Engeland en Frankrijk zullen dit met vreugde begroeten, Japan heeft het noodig voor zijne overbevolking, die jaarlijks met 600.000 à 700.000 zielen toeneemt en aan wie allé emigratie naar de Vereenigde Staten en Canada wordt geweigerd. Daarom zullen alle landen instemmen met het denkbeeld, dat Japan de Nederlandsche bezittingen aankoopt.

De algemeene verkiezingen brachten eene groote overwinning voor de regeering, die vijftig zetels won. Terautsji's politiek van vriendschap ten opzichte van China, van nauwere betrekkingen met Rusland en van werkelijke ondersteuning der geallieerden is daardoor bevestigd.

Mededeelingen omtrent het Amerikaansche Leger.

Aantal inwoners der Vereenigde Staten (1910) 91.972.266 waarvan 81.731.957 blanken.

De weermacht bestaat uit: het staande leger, de militie en het vrijwilligerskorps.

A. HET STAANDE LEGER.

Het staande leger bestaat uit vrijwilligers, die zich verbinden voor een diensttijd van 4 jaar met 3 jaar reserve.

Sinds 15 Februari 1913 zijn de Vereenigde Staten verdeeld in 4 militaire departementen. Bovendien is er een militair departement der Philippijnen en één van Hawaii. De kust-artillerie is over drie districten verdeeld.

De indeeling is als volgt:

I. Departement van het Oosten (hoofdkwartier te Governors Island N. Y.).

Hierin de 1e Divisie, bestaande uit:

1e Brigade Infanterie (Albany N. Y.) à 2 Regt. Inf.

2e Brigade Infanterie (Atlanta Ga.) à 2 " "

1 Regiment Veldartillerie

1 Regiment Cavalerie

1 Regiment Genie.

II. Departement van het Centrum (hoofdkwartier te Chicago Ill.).

Hierin de 2e Divisie, bestaande uit:

4e Brigade Infanterie (Chicago) à 3 Regt. Inf.

5e Brigade Infanterie (Omaha) à 4 " "

6e Brigade Infanterie (Fort Russel) à 3 " "

1 Regiment Veldartillerie

1 Regiment Cavalerie

1 Regiment Genie

1 Compagnie van het Signal Corps.

Bovendien de 3e Brigade Cavalerie (Fort Riley, Kas.) à 2 Regt. Cav.

III. Departement van het Westen (hoofdkwartier te San Francisco Cal.).

Hierin de 3e Divisie, bestaande uit:

- 7e Brigade Infanterie (Vancouver Barracks, Wash.) à 2 Regt. Inf.
 8e Brigade Infanterie (San Francisco) à 3 " "
 1 Regiment Cavalerie
 1 Compagnie Genie
 1 Compagnie van het Signal Corps.

IV. Departement van het Zuiden (hoofdkwartier te San Antonio Tex.).

- Hierin de Cavalerie-divisie, bestaande uit:
 1e Brigade Cavalerie (Fort Houston) à 3 Regt. Cav.
 2e Brigade Cavalerie (Fort Bliss) à 2 " "
 2 Regimenten Veldartillerie
 2 Compagnieën Genie
 2 Compagnieën van het Signal Corps.

V. Departement der Philippijnen (hoofdkwartier te Manilla).

Hierbij:

- 4 Regimenten Infanterie
 2 Regimenten Cavalerie
 3 Batterijen Bergartillerie
 11 Batterijen Kustartillerie
 2 Compagnieën Genie
 2 Compagnieën van het Signal Corps
 52 Compagnieën Philippine Scouts.

VI. Departement Hawaii (hoofdkwartier te Honolulu).

Hierbij:

- 1 Brigade Hawaii à 2 Regimenten Infanterie.

De Kustartillerie is georganiseerd in drie districten:

I. Noord Atlantisch district (Fort Totten N. Y.).

II. Zuid Atlantisch district (Charleston Sc.).

(Deze beide behooren tot het Depart. van het Oosten).

III. Pacificsch district (Fort Miley Cal.).

(Behoort tot het Depart. van het Westen).

STERKTE VAN HET STAANDE LEGER.

De legersterkte bedroeg in 1913:

30 Regimenten Infanterie à 3 Bataljoens van 4 Compagnieën (genummerd 1—30. De nummers 24 en 25 zijn negerregimenten).

1 Regiment Infanterie van Porto Rico à 2 Bataljons.

52 Compagnieën Philippine Scouts. Dit zijn inboorling-troepen, hun aantal moet beneden de 12.000 blijven.

Per Regiment Infanterie 1 peleton mitrailleurs.

15 Regimenten Cavalerie à 3 Sections van 4 Troops, (genummerd 1—15. De nummers 9 en 10 zijn negerregimenten).

Per Regiment Cavalerie 1 peleton mitrailleurs.

3 Regimenten Veldartillerie à 2 Bataljons van 3 Batterijen, elke batterij van 4 stukken.

1 Regiment Rijdende Artillerie à 6 Batterijen.

2 Regimenten Bergartillerie à 6 Batterijen.

170 Compagnieën Kustartillerie.

3 Regimenten Genie.

4 Compagnieën van het Signal Corps, (telegaaf, telefoon enz.), Ordonnansen, Geneeskundig personeel, enz.

Van dit staande leger is echter slechts een gedeelte beschikbaar in de Vereenigde Staten, daar de detachementen voor de Philippijnen, Alaska, enz. er nog afgaan. Over de grootte ervan krijgt men een denkbeeld door de volgende cijfers uit 1913.

4823 officieren en 85.965 man, benevens

182 " en 5.733 " van de Philippine Scouts

5005 " en 91.698 " totaal.

Hiervan behoorden echter meer dan 20.000 man tot de overzeesche garnizoenen. Immers het wettelijk minimum voor de overzeesche bezettingen bedraagt:

	Philippijnen.	Hawaii	Panama	Alaska	Porto Rice.	Totaal Buiten Bezitt.
Regt. Infant . .	4	6	3	1	—	14
Regt. Cavalerie.	2	1	1/3	—	—	3 1/3
Batt. Veldart. .	2	3	1	—	—	6
Comp. Kustart .	24	13	12	—	—	49
Comp. Phil. Scts.	52	—	—	—	—	52
Porto Rico R. I.	—	—	—	—	1	1
Comp. Pioniers.	2	3	1	—	—	6

Er blijft dus over voor het moederland:

	Totale Organisatie	Af voor Buitenbezitting	Disponibel in Moederland.
Regt. Infant	30	14	16
Regt. Cavalerie	15	3 1/3	11 2/3
Regt. Veldart.	6	3	3
Comp. Phil. Scts.	52	52	—
Porto Rico R. I.	1	1	—
Comp. Pioniers	12	6	6

Zeer veel waarde bezit het staande leger dus niet.

Tot voor kort verbood de wet eene grootere sterkte dan 100.000 man.

In September 1916 werd het effectief gesteld op minstens 130.680 man en maximaal 175.000 man in vreedstijd.

Het leger bedroeg toen (September 1915)

31 Regimenten Infanterie à 3 Bataljons van 4 Compagnieën is 444 Compagnieën Infanterie.

3 Bataljons Porto Rico Infanterie à 4 Compagnieën is 12 Comp.

17 Regimenten Cavalerie à 3 Sections van 4 Troops is 204 Troops.

6 Regimenten Veldartillerie (4 lichte en 2 zware) à 6 Batterijen is 36 Batterijen.

3 Regimenten Genie à 4 Compagnieën is 12 Compagnieën Genie.

Het leger had toen eene sterkte gekregen van:

7107 officieren en	124.947 man,	benevens
182	” en 5.733	” Philippine Scouts
7289	” en 130.680	” totaal.

Verdere uitbreiding van het leger is te verwachten.

B. DE MILITIE.

De militie is staatsgewijze georganiseerd; de desbetreffende bepalingen loopen in de verschillende staten zeer uiteén. Ook de sterkte der militie-legers is zeer verschillend. In sommige staten, b.v. New York, is dit leger eene divisie sterk, in andere staten, als Utah en Delaware, is de sterkte zeer gering. In Nevada bestaat zelfs in het geheel geen militie-leger.

De militie moet bestaan uit:

140 Regimenten	}	Infanterie
9 Bataljons		
7 Compagnieën		
60 Eskadrons		Cavalerie
51 Batterijen		Veldartillerie
122 Batterijen		Kustartillerie.

De sterkte bedroeg in 1914:

8.972 officieren en 119.251 man.

(Ter vergelijking diene, dat volgens de volkstelling van 1910 in de Vereenigde Staten 20.538.347 mannen van dienstplichtigen leeftijd (18—44 jaar) waren, hiervan waren 16.127.357 man geschikt voor den militairen dienst)

De militie oefent hoogstens een week per jaar in kampen, en mag niet buiten het territorium van den staat gebruikt worden.

C. HET KORPS VRIJWILLIGERS.

Amerika heeft zijne oorlogen steeds voornamelijk met vrijwilligers gevoerd. Zoo streden in den Spaanschen oorlog 232.235 vrijwilligers en 45.669 vaste troepen mede.

De vrijwilligers zijn niet georganiseerd. Zij worden in geval van oorlog

voornamelijk verkregen uit de niet in de georganiseerde militie opgenomen manschappen. Bij mobilisatie worden eenheden gevormd. Men schat hun aantal op 14.000.000, waarvan er 1.000.000 binnen 3 maanden beschikbaar zouden zijn.

Het is de bedoeling de vrijwilligers als volgt te organiseren: In elk der 435 kiesdistricten voor het Congres zou een Volunteer Regiment à 10 Compagnieën opgericht worden; d.w.z. 9 Compagnieën à 150 man, één mitrailleur-peloton, staf en depot-compagnie. Het Regiment zou 1500 man sterk zijn. De totale sterkte van het Vrijwilligerskorps is dus in vrede tijd 652.500 man.

Mededeelingen omtrent de Amerikaansche Vloot.

Volgens het in Augustue 1916 tot wet verheven bouwprogramma der Vereenigde Staten van Noord-Amerika zal in 1921 de Amerikaansche vloot bestaan uit:

- 27 moderne lineschepen in 1e linie,
- 6 slagkruisers,
- 25 slagschepen (de oudere) als 2e linie,
- 13 verkenningskruisers,
- 108 torpedobootjagers
- 12 hoogzee-onderzeebooten,
- 130 kustverdedigings-onderzeebooten.

Bovendien de aanwezige oudere pantserkruisers, beschermde kruisers, torpedobooten, enz.

Van het bovenstaande is thans aanwezig:

a. IN AANBOUW.

1e. Lineschepen.

Colorado	}	Waterverplaatsing 33.000 ton — 21 Mijl.
Maryland		8 kanons van 40.6 c.M. L/45 in 4 torens.
Washington		Met den bouw begonnen aanvang 1917.
West Virginia		
California	}	Waterverplaatsing 32.500 ton — 20.5 Mijl.
Tennessee		12 kanons van 35.6 c.M.
New Mexico	}	Met den bouw begonnen einde 1916.
Mississippi		Waterverplaatsing 32.500 ton — 20.5 Mijl.
Idaho		12 kanons van 35.6 c.M.
		Met den bouw begonnen aanvang 1915.

2e. Slagkruisers.

- 4 stuks, waterverplaatsing 35.350 ton — 35 Mijl.
- 10 kanons van 35.6 c.M. L/50.
- Met den bouw begonnen aanvang 1917.

Verkenningskruisers.

- 4 stuks, waterverplaatsing 7200 ton — 35 Mijl.
- 8 kanons van 15.2 c.M. 1)
- Met den bouw begonnen aanvang 1917.

1) Deze getallen zijn ontleend aan gepubliceerde gegevens; het is echter niet waarschijnlijk, dat een schip van deze grootte met de genoemde bewapening een vaart van 35 mijl zou kunnen behalen.

3e. Onderzeebooten.

30 kustverdedigingsonderzeebooten.

Bouw begonnen aanvang 1917.

16 onderzeebooten van 750/450 ton, die binnen kort gereed kunnen zijn.

4e. Torpedobootjagers.

20 stuks, bouw begonnen aanvang 1917.

b. GEREED OF VAN STAPEL GELOOPEN.

1e. Linieschepen.

14 schepen van het dreadnought-type (32.000 tot 18.000 ton).

19 schepen van het pro-dreadnought-type (18.000 tot 13.000 ton).

Niet ouder dan 20 jaar.

2e. Slagkruisers.

Geen.

Gepantserde kruisers.

12 schepen (16.000 tot 10.000 ton, ca. 22 Mijl).

Beschermdde kruisers.

10 schepen (4760 tot 3570 ton, 26.5 tot 16.5 Mijl).

3e. Onderzeebooten.

50 stuks, waarvan 9 tien jaar of ouder, de overige hebben eene waterverplaatsing van 750 tot 245 ton.

4e. Torpedobootjagers.

74 stuks van 1200 tot 513 ton (30 tot 28 Mijl).

Torpedobooten.

17 stuks van 280 tot 150 ton.

Voorts is nog een aantal kanonneerbooten, monitors en onbeschermdde kruisers met weinig of geen gevechtswaarde beschikbaar.

Het gebrek aan snelle kruisers is wel zeer opvallend.

Boekaankondiging.

De verdediging van Nederlandsch-Indië, door
F. C. HERING, Oud-Luit.-Kolonel N. I. L. (Overdruk
Indische Gids Nov -afl. '16.) Amsterdam, J. H. de Bussy.

Hoewel, over het algemeen, aan overdrukken van artikelen uit tijdschriften geen wijdlopende beschouwingen worden gegeven, wordt ditmaal in verband met het belangrijke onderwerp een uitzondering gemaakt.

Naar aanleiding van het wetsontwerp tot invoering van eene Europeesche militie in Nederlandsch Indië, acht Schr. het gewenscht nogmaals met klem te waarschuwen tegen de fout, die z. i. wordt gemaakt, wanneer men de hoofdverdediging van Indië wil toevertrouwen aan het leger en niet aan de vloot.

Zoowel uit een politiek als uit een strategisch oogpunt moeten wij volgens hem in de allereerste plaats hebben een sterke vloot. Uit politiek oogpunt, omdat alleen op die voorwaarde wij ons den steun kunnen verzekeren van Engeland en Amerika, die er beide belang bij hebben, dat geen Aziatische mogendheid onze koloniën in bezit neemt. Hebben wij geen sterke vloot, dan zullen bedoelde landen zich natuurlijk evenzeer tegen die inbezitneming verzetten, maar dan zal het zijn ten koste van ons zelf. Hebben wij wel een sterke vloot, dan zal blank ons vriendelijk gezind zijn; geel alleen vijandig, maar met ontzag.

Uit strategisch oogpunt, omdat alleen een sterke vloot een volkomen preventief vermogen bezit en het leger alleen nooit in staat zal zijn te beletten, dat een groot gedeelte van den Archipel den vijand zonder strijd in handen valt. Wat het leger betreft, wijst Schr. op de verkeerde praemisse, waarvan de voorstanders van een hoofdverdediging van Indië door het leger uitgaan bij de bepaling van de sterkte van dat leger, nl. dat de vijandelijke échelons met zoodanige tusschenpoozen op Java zullen landen, dat het mogelijk zal zijn ze achtereenvolgens te verslaan. Natuurlijk zal een eventueele vijand alvorens Java aan te vallen, gebruik maken van een tusschen- of hulpbasis in onze bezittingen. Makassar met zijn uitmuntende haven en rijk achterland op slechts 1½ etmaal stoomens van Soerabaja gelegen, lokt als het ware daartoe uit. Uit het Noorden wordt onze Archipel het meest bedreigd; daar ligt strategisch de voordeur van Indië.

„Is Makassar als hulpbasis en daarmee geheel Celebes in 's vijands bezit, dan krijgen wij dit nimmer meer terug, omdat dit eiland in handen van eene krachtige zeemogendheid sterker is dan geheel overig

Nederlandsch-Indië zonder voldoende zeemacht, waaruit weer de be- teekenis van eene krachtige vloot voor een eilandenrijk blijkt”.

„Wil men, als dat niet boven onze finantieele krachten gaat, een sterke vloot en een sterk leger, die ieder afzonderlijk verdedigen, wat zij vermogen te verdedigen (de vloot geheel Indië en het leger een betrekkelijk klein deel daarvan), goed! maar men bedenke wel, dat indien dan de vloot verliest, toch in elk geval, ook al overwint het leger, de eilanden verloren gaan, die te land niet verdedigbaar zijn (bijv. die reeds vallen enkel bij een vlootaanval), de oorzaak van onzen geleidelijken volkomen ondergang als koloniale mogendheid,” en Schr. komt weder tot het besluit, „dat het kapitaal, voor het leger uitgegeven, beter aan de vloot ware besteed geweest. Hierbij wel te overwegen, dat het leger niet te gelijk met de vloot optreedt; eerst moet de zee strijd voor ons verloren zijn — namelijk bij een krachtige vloot ook aan onze zijde — wil het leger aan de beurt komen, waardoor wij voortdurend slechts met halve kracht strijden”.

Het voornemen eene militia voor Europeanen in Indië in te voeren acht Schr. een goede maatregel, omdat het geruststelling moet geven, dat in tijden van ernstige woelingen de Europeesche inwoners in de voornaamste gemeenten van Indië eene degelijke plaatselijke militaire organisatie vormen, die de schutterij vervangt. Verder acht Schr. echter het nut van den maatregel zeer twijfelachtig, omdat het ontbreken van de vele ambtenaren enz. bij een strijd tegen een B. V. het geheel van het militaire samenstel in een staat van desorganisatie zou doen verkeeren. Schr. noemt het dan ook eene onmogelijkheid, dat het toch reeds zoo beperkte vrijwilligerstelsel nog zou kunnen worden bekrompen. Vast gelooft hij, „dat het eenig afdoende tot onze geruststelling in zake ons rustig koloniaal bezit is: Versterking van het Nederlandsch element op Java zoo krachtig mogelijk, uitbreiding van het vrijwilligerstelsel, met de toepassingen” — door hem — „aangegeven in het „Vaderland” van 1914, 7 October eerste avondblad en 8 October tweede avondblad, hoofdverdediging ter zee, daarbij één lijn te vormen met Engeland (met Australië) en de Ver. Staten van Amerika (misschien ook Frankrijk) wel te verstaan als gelijkwaardige belanghebbenden in bondgenootschap, dus met een vloot, die een goed figuur maakt naast die, welke elk dier groote Staten in Oost-Azië beschikbaar kan hebben.”

Acht men zich niet gerustgesteld zonder ook een krachtige verdediging te land, dan beveelt Schr. nog steeds het weinig kostbare guerilla-stelsel aan, waaraan de in uitzicht gestelde militia van Inlanders gemakkelijk dienstbaar kan worden gemaakt evenals aan de bemanning der vloot.

Met S.'s betoog ten gunste van een sterke vloot kunnen wij geheel instemmen; zijn argumenten zijn logisch en n. h. v. onaanvechtbaar. Intusschen met een sterke vloot alleen zijn wij niet afdoende gebaat. Eene vloot, hoe sterk ook, kan verslagen worden en dan is zij veel

weerloozers dan een verslagen leger, dat zich veel eerder kan herstellen en den vijand veel langer afbreuk kan blijven doen. Zou het niet eindelijk eens tijd worden, dat ons volk tot het besef komt, dat eene afdoende defensie van onze kostbare koloniën niet mogelijk is, als men niet bereid is diep in den zak te tasten. De deskundigen, die maar steeds naar oplossingen blijven zoeken, waarbij als gevolg van de beperkte geldmiddelen, waarover kan worden beschikt, steeds concessies moeten worden gedaan aan de uit een technisch oogpunt noodig geachte sterkte of van het leger of van de vloot, bewijzen ons volk geen dienst; zij laten het in den waan, dat op die wijze eene bevredigende oplossing te vinden is, wat inderdaad niet het geval is. Zouden wij eindelijk niet eens breken met de tot dusverre gevolgde struisvogel-politiek en de volksvertegenwoordiging klaren wijn laten schenken. De Gouverneur Generaal, voorgelicht door de daarvoor aangewezen deskundigen, legercommandant en commandant zeemacht, geve op, welke som — aangenomen, dat het door hen noodig geachte personeel (ook militie dus) en materieel zal worden beschikbaar gesteld — noodig is voor afdoende verdediging zonder hulp van derden:

- a. van den geheelen archipel;
- b. alleen van de vier eilanden;
- c. alleen van Java.

Nadat dan verder zal zijn nagegaan, tot welk maximum de middelen van moederland en koloniën zijn op te voeren door intensief gebruik van alle beschikbare hulpbronnen, ook die aanbevolen door den oud-G. G. v a n H e u t z, zal de volksvertegenwoordiging de volgende vragen hebben op te lossen:

1. laten de beschikbare middelen toe Nederlandsch-Indië in zijn geheel afdoende te verdedigen?
2. zijn de daarvoor noodige finantieele offers geëvenredigd aan het belang, dat Nederland heeft bij het behoud van den geheelen archipel?

Luidt het antwoord op één dier vragen ontkennend, dan stelle men ze opnieuw ten aanzien van de vier hoofdeilanden en zoo noodig van Java alleen. Naar de dan verkregen uitkomst regele men zijne gedragslijn. Dwaasheid is het met een onvoldoende weermacht op zien komen te blijven spelen. Vroeg of laat verliezen wij dan alles zonder eenige schadevergoeding. Komt men tot de erkenning, dat onze middelen niet toelaten ons kostelijk bezit afdoende te beschermen tegen aanslagen van buiten, of acht men de daarvoor vereischte finantieele offers niet geëvenredigd aan het belang, dat wij bij het behoud van Indië of een gedeelte daarvan hebben, dan aarzele men niet zich daarvan nu reeds te ontdoen. Nu kunnen wij kiezen aan wie wij de gedeelten, die wij willen missen, het liefst kwijt raken; nu kunnen wij ook nog voorwaarden stellen, die ons bijzondere voordeelen in den schoot werpen; als wij wachten tot de wapens hebben gesproken, zal het te laat zijn!

d'A.

Eerste hulp bij de meest voorkomende ongelukken, ten dienste van officieren en soldaten bij oefeningen, marschen en in oorlogstijd door L. J. H. H. CROBACH, tijdelijk-officier van gezondheid 2e klasse, arts te Amsterdam; met 54 teekeningen van G. WESTERMANN. *Amsterdam, 1917. N. V. DE R.-K. BOEK-CENTRALE.*

Zooals reeds vroeger in dit tijdschrift — Juni 1914 — werd uiteengezet, mag zich het onderwijs in Eerste hulp bij ongevallen bij ons Legerbestuur nog steeds niet verheugen in de belangstelling, welke het verdient, en welke het buiten het Leger, ook van Staatswege, te beurt valt. Elke poging om daarin verbetering te brengen is derhalve toe te juichen en als zoodanig moet ook de pennevrucht, waarvan hierboven de titel werd afgedrukt, met waardeering worden begroet. De zich door den Schr. voor oogen gestelde taak was om hen, die deel uitmaken van het leger in gemakkelijken en beknopten vorm te leeren, bij de meest voorkomende ongelukken zoodanig te handelen, dat zij als leek geen schade toebrengen, maar integendeel daadwerkelijke hulp verleen. Hij tracht dit doel te bereiken door op beknopte wijze aan te geven, wat in bepaalde gevallen moet worden gedaan en wat dient te worden nagelaten. Hij doet dit evenwel zonder eenige poging aan te wenden om den eenvoudigen soldaat de redenen voor dat doen en laten begrijpelijk te maken. In dit opzicht wijkt hij van de meeste instructeurs af, volgens wie iemand, die Eerste-hulp zal gaan verleen — wil hij dat goed doen — moet begrijpen wat hij doet en dat hij daartoe bekend moet wezen met de eerste beginselen van den bouw en de verrichtingen der het menschelijk lichaam samenstellende deelen. Dit gedeelte nu van het onderwijs is in deze handleiding achterwege gebleven. Of deze opvatting van den auteur ingang zal vinden, zullen de tijd en het debiet moeten leeren. M. i is het beter in ons leger een betrekkelijk klein aantal personen — waartoe dan natuurlijk in de eerste plaats alle officieren moeten behooren — te hebben, die goed E.-H. kunnen verleen dan een groote massa, aan wie de zaak, waar het om gaat, of niet of slechts matig duidelijk is, en aan wie, als in werkelijkheid aangepakt moet worden, de handen verkeerd staan. Overigens heeft het boekje veel goeds; de korte verklarende tekst is in den regel duidelijk en goedgekozen, terwijl de talrijke afbeeldingen bij de verdienste der oorspronkelijkheid die hebben, dat zij over het algemeen geven, wat er van verlangd wordt. R.

Neerlands Welvaart. Aflevering 1 en 2/3. *Amsterdam, Bureau Industria, Weteringschans 20.*

Ter bevordering van ons economisch leven van heden en toekomst heeft het bureau „Industria” de samenstelling en de uitgave ondernomen van bovengenoemd boekwerk, dat „een zoo volledig mogelijk beeld wil geven van onzen handel en nijverheid”. De algemeene redactie van

het werk berust bij den Heer A. J. Bothenius Brouwer, Hoofdredacteur der Arnheemsche Courant. De te verwerken stof is verdeeld in een 40 tal rubrieken.

Voor ons liggen thans de afleveringen 1 en 2/3 die deel uitmaken van de afdeling Bankwezen. Aflevering 1 behandelt „De Nederlandsche Bank” en is samengesteld door Mr. L. F. A. M. van Ogtrop.

S., die als Chef ter Secretarie van genoemde Bank, kan worden geacht geheel op de hoogte te zijn van het reusachtig bedrijf der Nederlandsche Bank, geeft daarvan een voor ieder bevattelijke beschrijving. De aflevering is voorzien van een groot aantal foto's van bankgebouwen, een kaartje van de bankkantoren en correspondentschappen in Nederland en voorts van een 3 tal grafieken. S. doet uitkomen hoe de Ned. Bank zich gedurende haar 100 jarig bestaan (April 1914) heeft ontwikkeld van „een Amsterdamsche instelling tot een waarlijk Nederlandsche”. Hij wijst op den invloed van de Wetgeving op het werken der Bank, de eenige aan wie de bevoegdheid is verleend bankpapier uit te geven. Terecht zegt S. dat het tijdvak sedert 1863 — van dat jaar dagteekent de wettelijke overeenkomst — dat der nationale organisatie kan worden genoemd. Den lezer wordt voorts een indruk gegeven van de moeilijkheden die de Bank doormaakte in de crisisdagen van 1914 „Tengevolge van de abnormale omstandigheden, veroorzaakt door de ontzettende crisis waarvan de gevolgen nog in het duister liggen” — zegt S. — „heeft het derde tijdvak reeds het stemgel gekregen van dat der internationale bemoeiingen”.

Aflevering 2/3 behandelt „de Nederlandsche Handelmaatschappij in haar tegenwoordigen werkring”. De auteur is de Hr. Dr. C. t. e. L. i. n. t. u. m. Wanneer wij uit dit geschrift aanstippen: dat de Ned. Handelmaatsch. in de eerste plaats werkzaam is als een bank- en credietinstelling; dat die Maatsch. voorts een omvangrijken goederenhandel drijft (naast de verkoopen voor verschillende ondernemingen staat haar eigen goederen omzet); dat haar wijders de rijksagentuur is opgedragen (Gouvernementsveilingen) en dat zij ten slotte de scheepvaart en industrie op ondubbelzinnige wijze helpt bevorderen, dan is daarmee de inhoud van deze hoogst belangrijke aflevering slechts zeer beknopt gememooreerd. Duidelijk doet S. uitkomen het werk der Ned. Hand. Maatsch. in de laatste Juli- en de eerste Augustusdagen van 1914.

De lezing dezer verhandeling, welke met talrijke afbeeldingen en met enkele kaarten is verrijkt, doet ons met bewondering vervuld zijn tegenover de leidende Nederlandsche mannen die met krachtige hand een nationale instelling als de Ned. Hand. Maatsch. wisten op te voeren tot haar tegenwoordig standpunt.

De degelijke wijze van bewerking en de fraaie uitvoering van de thans verschenen afleveringen geven ons de overtuiging dat het werk van het bureau Industria terecht den naam „standaardwerk” mag dragen, een werk dat in geen enkele militaire bibliotheek van beteekenis mag ontbreken.

Z. E. de Oud-Gouverneur-Generaal J. B. VAN HEUTZ en de Defensie van Nederlandsch-Indië, door K. VAN DER MAATEN, Gep. Generaal-Majoor N.-I. Leger. 's Gravenhage, 1917. MARTINUS NIJHOFF.

In zijn voorwoord legt de schrijver er den nadruk op, dat elke wrok tegen den persoon van den oud-Gouverneur-Generaal van Heutz is vreemd gebleven aan zijne brochure. Alleen de overtuiging, dat de verdediging van Nederlandsch-Indië gevaar loopt opnieuw in verkeerde banen te worden geleid, indien de oud-G.-G. voortgaat propaganda te maken voor eene oplossing, zooals hij zich die denkt, heeft S. er toe kunnen bewegen naar de pen te grijpen om tegen dat gevaar te waarschuwen.

De G.-G. van Heutz toch is, volgens S., allermint de man, die de bevoegdheid bezit in deze zaak van uitnemend landsbelang op te treden in de leidende rol, die velen hem zouden willen toekennen. Had v. H. die bevoegdheid wél bezeten, dan zou hij zich aan grof plichtsverzuim hebben schuldig gemaakt door geen gebruik te maken van de gelegenheid hem geboden gedurende zijn 5-jarig bewind als G.-G., om in zake de defensie van Nederlandsch-Indië tot eene afdoende en bevredigende oplossing te komen. En waar in dat opzicht v. H. in dien tijd niets heeft gedaan en er evenmin ook maar mag worden gedacht aan de mogelijkheid van vrijwillig plichtsverzuim bij een man van zoo eminente verdienste, ligt de conclusie voor de hand, dat hij niets deed, eenvoudig omdat ook hem geen goede oplossing bekend was.

Zijn dan wellicht sedert het aftreden van v. H. als G.-G. de omstandigheden zoo veranderd, dat thans eene oplossing mogelijk is, welke toen onuitvoerbaar of ongewenscht was? S. vermeent hierop een ontkenkend antwoord te moeten geven. Wél heeft onder de intellectueele inlanders eene evolutie plaats gehad, maar het zou verkeerd zijn de uitingen van eene kleine minderheid te beschouwen als de weerspiegeling van hetgeen in de volksziel omgaat. De groote meerderheid van het volk in Indië interesseert zich voorloopig niet voor de zaak en zelfs onder degenen, die in grooten getale de in sommige hoofdplaatsen belegde vergaderingen van het Comité „Indië weerbaar” bijwoonden, zijn er maar zeer enkelen, die een juist begrip hebben van hetgeen, waar het om gaat. Zij trekken naar zoo'n vergadering uit nieuwsgierigheid, om eens een verzetje te hebben, omdat het „rameh” is.

Allermint kan S. dan ook in de in Indië plaats gehad hebbende beoogingen eene afdoende motiveering zien voor de volte-face van den oud-G.-G., die nog kort voor zijn aftreden als zoodanig de Regeering den invoer van militieplicht voor de Inlandsche bevolking sterk ontraadde en die nu propaganda maakt voor eene dergelijke militie, blijkbaar alleen omdat die noodig is voor de doorvoering van de defensie-denkebeelden van Overste van der Weyden, door van Heutz aangeprezen als gevende de eenig logische oplossing van het vraagstuk.

Hieruit blijkt, dat de denkbeelden van den Generaal v. H. niet zoo onomstootelijk en onaanvechtbaar zijn, zelfs daar, waar het zeer principieele kwesties betreft, ook al draagt hij hen met nog zoo'n aplomb en op nog zulk een krachtige en overtuigende wijze voor.

Bepaald bedenkelijk acht S. echter de propaganda van v. H. als deze, onder het motief, dat Indië er alleszins belang bij heeft Nederland als meester te behouden, er op gericht is te bereiken, dat Indië zelf de kosten der defensie zal betalen. Nederland heeft er zeker nog veel meer belang bij zijne koloniën te behouden en daarom is het billijk en van zelf sprekend, dat Nederland en Indië samen de kosten voor de defensie van Nederlandsch-Indië betalen en wel in eene billijke verhouding.

In het belang dier defensie acht S. het gewenscht, dat een einde kome aan de in omvang toenemende propaganda van den Generaal Van Heutz, die daarmede slechts verwarring sticht, welke tot onheil zou kunnen leiden.

Hiermede is in het kort de hoofdstrekking weergegeven van het betoog van Generaal Van der Maaten. Uit den aard der zaak is kritiek mogelijk op de door Overste Van der Weyden aanbevolen oplossing, evenals zulks op welke oplossing ook altijd mogelijk zal zijn. Maar ontegenzeggelijk bevat diè oplossing zeer veel goeds en is althans bruikbaar. En het gevaar, dat volgens S. zou kunnen ontstaan, door de leiding van zaken, bij eene eventueele invoering van militieplicht voor de Inlanders, toe te vertrouwen aan den oud-G.-G. van Heutz, dat de defensie van Nederlandsch-Indië in verkeerde banen zal worden geleid, achten wij vrij wat geringer dan het zeer reële gevaar, dat door ook nog strijd te gaan voeren over de vraag wie wel de meest geschikte persoon is om met die uitvoering te worden belast, de totstandkoming van eene bruikbare regeling van het defensie-vraagstuk nog meer op de lange baan zal worden geschoven.

Te veel wordt over het algemeen uit het oog verloren, dat het nu eindelijk eens tijd wordt, deze uiterst urgente kwestie tot eene oplossing te brengen. Er is al zooveel door deskundigen over het vraagstuk geschreven, dat het nu toch eindelijk wel eens mogelijk moet zijn eene beslissing te nemen. „Le mieux est l'ennemi du bien”; door maar al door naar betere oplossingen te blijven zoeken, komt men nooit tot tastbare resultaten.

De volksvertegenwoordiging zal zich hebben uit te spreken over de hoofdbeginselen, waarop de defensie van Indië moet worden gebaseerd, n.l.:

1. verdediging van geheel Indië of van slechts enkele gedeelten;
2. taak van de vloot bij de defensie; slagschepen of klein materieel;
3. voor welke bevolkingsgroepen militieplicht zal worden ingevoerd;
4. mate, waarin Nederland in de kosten zal bijdragen (het in deze door Gen. Van der Maaten ingenomen standpunt wordt geheel door ons gedeeld).

Zijn deze hoofdbeginselen éénmaal vastgesteld, dan is verder voor

denegene, die met de tenuitvoerlegging wordt belast, de militaire deskundigheid van minder beteekenis, dan de voortvarendheid en de gave om zich voordoende bezwaren te kunnen overwinnen. Daarbij zal rekening dienen te worden gehouden met tal van factoren van niet militaire aard, die toch voor het defensievraagstuk van groot belang zijn. En naar onze meening is er op het oogenblik in ons gansche land zeker niemand beter dan de oud-G.G. v a n H e u t z in staat zich rekenschap te geven van de wijze, waarop die verschillende factoren in elkander grijpen. Ook heeft hij steeds getoond voldoende zelfkennis te bezitten om daar waar eigen kennis hem in den steek liet, het advies in te winnen van de deskundige adviseurs, die hij zich steeds met veel personenkennis ter zijde wist te stellen en zijn gezond verstand en helder oordeel, welke ook Gen. V a n d e r M a a t e n hem niet ontzegt, stelden hem in staat die adviezen op hunne juiste waarde te schieten.

Dat v. H. als G.G. weinig voor de defensie van Nederlandsch-Indië heeft gedaan, mag worden betreurd; voor het tegenwoordige is dat verder zonder direct belang. Toën achtte hij het, om welke reden dan ook, niet dienstig de zaak te entameeren. Nü is hij van inzicht veranderd, en als hem de uitvoering wordt toevertrouwd, is zijn verleden er borg voor, dat wij er verzekerd van kunnen zijn in den kortst mogelijken tijd iets tot stand te zien komen, al moge het resultaat dan ook niet een ieder bevredigen.

De oorlog in beeld. Maart 1917. *London*, HODDER AND STOUGHTON.

In de Maartaflevering werd met een enkel woord „The war pictorial” besproken en wij schreven daarover dat de toelichting der gereproduceerde foto's in vier talen (ook in het Nederlandsch) was gesteld.

De uitgevers hebben thans van bovenstaand werk een speciale Nederlandsche uitgave het licht doen zien. Evenals de Engelsche uitgave is ook deze uitstekend verzorgd. Naast de Nederlandsche is de Fransche tekst gesteld.